

NEMESGULÁCSI NAPSUGÁR ÓVODA

PEDAGÓGIAI PROGRAM

NEMESGULÁCS

**Készítette: a NEMESGULÁCSI NAPSUGÁR ÓVODA
nevelőtestülete1998**

Utolsó módosítás: 2020

Tartalom

I. BEVEZETÉS	5
II. GYERMEKKÉPÜNK, ÓVODAKÉPÜNK	7
2. 1. Gyermekképünk	7
2. 2. Óvodaképünk.....	8
2.3. Óvodánk szerkezeti felépítése	11
III. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI	12
3. 1. Egészséges életmód alakítása	12
3. 2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés	2
3. 2. 1. Tevékenységek	7
3. 3. Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	13
3. 3. 1. Anyanyelvi fejlesztés és nevelés.....	13
3. 3. 2. Értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.....	16
3. 4. Az óvodai nevelés rendszere	18
3. 5. Kiemelt nevelési elvek.....	20
3. 6. A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése	21
IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI	24
4. 1. Személyi feltételek	24
4. 2. Óvodánk tárgyi feltételei	28
4. 3. Az óvodai élet megszervezése	31
4. 3. 1. Gondozás.....	31
4. 3. 2. Tevékenységek	33
4. 3. 3. Az óvoda szakmai dokumentumai.....	37
4. 4. Az óvoda kapcsolatai	39
4. 4. 1. Család – Óvoda	39
4. 4. 2. Óvoda – Iskola	42
4. 4. 3. Óvodánk egyéb kapcsolatai.....	43
V. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	45
5. 1. A játék	45
5. 2. Verselés, mesélés	48
5. 3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc.....	51
5. 4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka.....	53
5. 5. A külső világ tevékeny megismerése	55

5. 5. 1. Társadalmi és természeti környezet megismerése	56
5. 5. 2. Matematikai tartalmú tapasztalatok nyújtása	58
5. 5. 3. A környezet alakítása, védelme.....	59
5. 6. Mozgás	61
5. 7. Munka jellegű tevékenységek	64
5. 8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás	66
VI. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE	71
VII. GYERMEKVÉDELMI TEVÉKENYSÉGÜNK	73
7. 1. A gyermekvédelmi felelős munkája.....	74
7. 2. Nevelőtestületünk gyermekvédelemmel kapcsolatos pedagógiai feladatai	74
7. 3. A gyermekvédelem hatékonyságát elősegítő tevékenységek óvodánkban	75

Melléklet

Eszközrendszer

A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Felhasznált irodalom

Törvények, rendeletek, jogszabályok

A D A T L A P

Az óvoda neve: **NEMESGULÁCSI NAPSUGÁR ÓVODA**
címe: **8284 Nemesgulács József Attila utca 32.**

A program neve: **Pedagógiai Program**

Az óvoda felügyeleti szerve: **Nemesgulács Káptalantóti és Kisapáti Községek Óvodai Intézményfenntartó Társulása**

Jogállása: **Önálló jogi személy**

Gazdálkodása: **Önállóan gazdálkodó**

Szakfeladat: - **8510111 Óvodai nevelés ellátás**

A program érvényességének ideje: **Határozatlan időre**

**„Óvodás korban magyar mivoltunk épületének
mintegy földalatti alapjait kell leraknunk.
Minél mélyebbre épül a fundamentum,
annál szilárdabb lesz az épület.”**

- Kodály Zoltán -

I. BEVEZETÉS

A közoktatási törekvésekkel összhangban a Kormány kiadta számunkra 6137/1996./VIII.28./rendeletben az Óvodai nevelés országos alapprogramját, mely lehetőséget teremtett óvodánkunk az önállóságra, a pedagógiai nézetek alkotó érvényesítésére.

A Kormány 363/2012. (XII.17.) rendelete módosította az Óvodai nevelés országos alapprogramját / előzőleg 255/2009. (XI.20.) Korm. rendeletét; valamint a 137/1996.(VIII.28) Korm. Rendeletét /, és a 20/2012 (VIII. 31) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról, mely alapján elvégeztük Pedagógiai Programunk felülvizsgálatát és módosítását.

Programunkat a már kialakult szokásainkra, értékeinkre építve állítottuk össze.

Óvodánk sajátos jelleggel, múlttal rendelkezik, egyediségét helyi és környezeti adottságaink, valamint az óvodapedagógusok által választott módszerek adják. Programunk szellemisége magával hordozza a hazai óvodai neveléstörténet hagyományait, értékeit. Nemzeti sajátosságokra, a pedagógiai, pszichológiai kutatások eredményeire építve végezzük nevelőmunkánkat. Óvodánkban folyó pedagógiai munkánk alapelveit meghatározza még, Magyarország Alaptörvényének értékei és országunk által aláírt nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségek.

Az óvodánkban folyó nevelői munka a gyerekek alapvető tevékenységére a szabad játékra és az anyanyelvi nevelés mindent átható folyamatára épül. A gyermeki személyiség sokoldalú és optimális fejlesztését a nevelés tartalma, alapvető keretei és a gyermeki tevékenység formái együttesen segítik elő. A műveltségi tartalmak közvetítése az időkeretek rugalmas felhasználásával történik.

Hangsúlyozzuk a gyermek testi-lelki gondozását, az érzelmi biztonság megteremtését és a szocializáció minél teljesebb kibontakoztatását a családi neveléssel együtt, illetve nevelésünk esetenként hátránycsökkentő szerepet tölt be. A gyerekek közötti fejlődési és fejlettségi különbségek miatt, nagy hangsúlyt fektetünk az egyéni, illetve differenciált bánásmódra.

Mindig az adott életkorhoz illő testi - lelki - szellemi harmónia megteremtésére törekszünk. Meghatározó az élmény gazdag mindennapok megteremtése.

Olyan biztonságos, barátságos, kellemes légkört kívánunk biztosítani az óvodánkba járó gyermekeknek, ami egyaránt megnyugvással tölti el a gyermekeket és a szüleiket is.

Nevelésünket a gyermekközpontúság, a gyermekek iránti tisztelet és értő szeretet határozza meg. A gyermeki személyiség teljes kibontakoztatásának megerősítésére, a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartására törekszünk. Törekszünk arra, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen óvodai nevelésünkben, mely azt a célt szolgálja, hogy gyermekeinkben megteremtődjenek a kisiskolás korba való átlépés belső, pszichikus feltételei. Mindezt jól szervezett tevékenységekkel, nevelői segítséggel, a mindennapi élet feltételeivel és eszközeivel biztosítjuk. Életbelépésével pedagógiai programunk, óvodánk első számú, szakmai dokumentumának számít.

II. GYERMEKKÉPÜNK, ÓVODAKÉPÜNK

2. 1. Gyermekképünk

Mindannyiunkat közös cél vezérel. Gyermekeink szebb, boldogabb, biztonságosabb jövőjét szeretnénk megalapozni. Óvodánk nevelésének fő mozgatórugója e feladat. Egyszer majd helyünkbe lépnek gyermekeink, azt szeretnénk, hogy életük szebb, jobb, sikeresebb, könnyebb legyen a miénknél is.

Az óvodáskor az életre szólóan felejthetetlen, erős, összbenyomások kora. A 6-7 éven aluli gyermekben elemi szükségletként munkál a társadalmi és a természeti környezet megismerésének igénye, az ismeretlenség okozta bizonytalansági érzés csökkentésére törekvés. Ebben az életkorban alapvető tevékenysége a **JÁTÉK**. Általa kap segítséget az Őt körülvevő világ megismeréséhez, ez segít az Őt érő pozitív és negatív hatások feldolgozásában is. Az Óvodai életünk mindennapjai során sokféle, változatos, érdekes, a gyermekben kíváncsiságot, érdeklődést ébresztő tevékenységet, valamint figyelmét felkeltő mesét is kínálunk. Ezzel tudjuk segíteni ismerkedését, tapasztalatszerzését és testi - lelki szükségletének kielégítését.

" Játék és mese - Két olyan varázsos eszköz, amellyel a legtöbb lelki és szellemi táplálékot nyújthatjuk kisgyermekünknek, s amellyel a legbiztosabban vértézhetjük fel őket a felnőtt korra.

" (Vekerdy)

Ahhoz, hogy növekvő gyermekünk megállja a helyét a világban, hogy lépést tarthasson az információáradattal, s hogy változó társadalmunkban elsajátíthassa az új s még újabb életformákat, személyiségét a harmonikusságnak, a sokoldalúságnak kell jellemeznie. Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, befogadó, személyiségük kibontakoztatására törekszünk oly módon, hogy minden kisgyerek számára egyformán biztosítjuk magas színvonalú és szeretetteljes nevelésünket. Fontosnak tartjuk, hogy az estlegesen meglévő hátrányaik csökkenjenek. Nevelésünk nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának. A gyermekek gondolkodása, világképe olyanná fog válni, mint amilyenné a felnőtt környezet az adott társadalmi, történelmi, kulturális viszonyok között kialakítja. Munkánk eredményessége érdekében olyan óvodai légkört kell teremtenünk, amely derűs, meleg, nyugodt, szeretetteljes mivoltával biztonságot és bizalmat nyújt gyermekeinknek tevékenységeikhez, játékukhoz, mozgásukhoz, egész óvodai életükhöz, optimális fejlődésükhöz.

Az új korszerű ismeretek nyújtása mellett nem szabad megfeledkeznünk hagyományainkról, azok továbbadásáról sem. Népi hagyományaink ápolásával segítséget kapunk ahhoz, hogy szülőföldjüket szerető, tisztelő emberré váljanak gyermekeink.

Ez nyújthat majd alapot mások kultúrájának tiszteléséhez, elfogadásához is, mely a békében és szeretetben egymás mellett élés feltétele.

Fontosnak tartjuk, hogy gyermekeink őszinte érdeklődéssel, rácsodálkozással éljék meg mindennapjaikat. Merjenek és akarjanak tőlünk, óvónőiktől kérdezni, kérni, kívánságukat, óhajukat közölni bátran. A társaikat, a felnőtteket, kisebbeket, idősebbeket és azok munkáit tanulják meg tisztelni, becsülni. Érezzék jól magukat a társak között, a közösségben, a vállalt feladatoknak tudjanak megfelelni. Azt szeretnénk, hogy óvodásaink vidám kacagásától, nevetésétől legyen hangos az óvodánk. Önfeléd, szabad játékkal teljenek napjaik. Szabadon és otthonosan mozogjanak óvodánk bármely termében, az udvar minden szögletében, zugában.

A gyermek természetes állapota, hogy bízson a felnőttekben. Ők védik, gondoskodnak róla, jól akarnak neki. A bizalmat arra használjuk fel, hogy boldog, vidám gyermekkor után tartalmas, sikeres felnőttkor következhesen.

2. 2. Óvodaképünk

Óvodánk, Veszprém megyében, a Balaton felvidéken található, Nemesgulács községben. Két szomszéd településről, / Kisapáti és Káptalantói / is hozzánk járnak az óvodás gyerekek. Intézményünk két vegyes csoporttal működik. Óvodánk a közoktatási rendszer, szakmailag önálló nevelési intézménye, kiegészítője a családi nevelésnek, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig.

Nevelésünkben, az 1989-ben megjelent Óvodai Nevelés Programjában, és az 1996-ban kiadott, 2009-ben módosított, Óvodai nevelés országos alapprogramjában meghatározott alapelvek mellett, fő hangsúlyt kapnak a 2012-ben, majd 2018-ban módosított Óvodai nevelés országos alapprogramjában leírtak:

- Nevelésünk célja elősegíteni a gyermeki személyiség harmonikus, sokoldalú fejlődését és az egyéni készségek és képességek kibontakoztatását, a hátrányok kiegyenlítését, az életkori és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével.
- A gyermek személyiségét tisztelet, elfogadás, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi.
- Az alkalmazott pedagógiai módszerek mindegyike a gyermeki személyiséghez igazodik.
- Nevelésünk során gondoskodunk az emberi értékek közvetítésére, ami a tevékenységeken keresztül, az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmak segítségével valósul meg.

Fontos szerepet tulajdonítunk az óvónő és a felnőttek modell szerepének. Nevelésünket meghatározza még az óvoda szociokulturális háttere, valamint a családok óvodánkkal szembeni elvárásai is.

- Szembe kell néznünk azzal a ténnyel is, hogy az óvoda szociális funkciója egyre nagyobb hangsúlyt kap. A munkanélküliséggel járó létbizonytalanság számtalan családban okozza az életvezetés és az érzelmi szféra minőségi romlását. Nevelésünkkel egyenlő esélyt kívánunk biztosítani minden gyermek számára.

- Az óvodánkban folyó nevelési hitvallást nagymértékben meghatározzák a **családok elvárásai**:

- Az óvoda segítse a gyermekek nevelését.

- Játékosan közvetítse az ismereteket.

- Készítsen fel a közösségi élethez való alkalmazkodásra.

- Óvodáskor végére a gyermekeket juttassa el az iskolai élethez, illetve tanuláshoz szükséges belső, pszichikus képességek kialakulásához.

- Az óvodai nevelés esetenként hátránycsökkentő szerepet tölt be, illetve segítse a felmerülő problémák megoldását.

Kiemelt feladataink:

- Különös gondot fordítunk a község **hagyományainak ápolására**. Az idősök ajkán megőrzött népdalokat, népi gyermekjátékokat összegyűjtjük és a gyermekek szintjén beépítjük a nevelés tartalmába, felhasználjuk jeles napjaink ünneplése során.

- A kisgyermekkor legnagyobb teljesítménye az **anyanyelv** elsajátítása. Beszédszegény életmódunk felelős a beszédhibák és a kommunikációs zavarok jelentős növekedéséért. Óvodánkban egyre inkább nő a beszédhibás gyermekek száma, ezért kiemelt helyen kezeljük az anyanyelvi, értelmi fejlesztést és nevelést. Fontos feladatunk ennek ellensúlyozásaként a szép, tiszta, kifejező beszéddel példát mutatni. Mintaadásunk a gyermekek cselekedeteiben, játékaiban kialakuló beszédhelyzetekben és a mesére való odafigyelésben is megnyilvánul.

Tevékenységeink során sokat beszélgetünk, mondókázunk, verselünk, felhasználjuk a népköltészet és a gyermekek számára készült irodalom alkotásait.

- Mindennapi életünk során nagy hangsúlyt fektetünk a mozgásszegény életmód ellensúlyozására. Sokféle, változatos, mozgással járó tevékenységet /főként a szabad levegőn/ igyekszünk biztosítani a gyermekek számára. Kihasználjuk a környezet adta lehetőségeket, kirándulunk, túrázunk a napirendbe iktatva. Ezáltal segítjük gyermekeink környezettudatos magatartásának kialakulását is.

- Nő a magatartászavarokkal küzdő, agresszív gyermekek száma, ezért fontosnak tartjuk a nyugodt, harmonikus környezet kialakítását. Óvodánkban egyformán, megkülönböztetés nélkül

biztosítjuk a különleges bánásmódot igénylő (sajátos nevelési igényű, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő) és a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint, hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, gyermekek nevelését. Segítjük esélyegyenlőségük javítását, ha szükséges, szakember bevonásával. A gyermekeket a másság megértésére, elfogadására neveljük.

Óvodánk óvó-védő, szociális, nevelő, személyiségfejlesztő funkcióját munkánk során fokozottan érvényesítjük. Olyan légkört kívánunk nyújtani a gyermekeknek, ahol figyelem, biztonság, elfogadás, megbecsülés, bizalom, szeretet veszi körül őket, ahol a legfőbb tevékenysége a játék és a mozgás. Nevelésünk során gondoskodunk arról, hogy a gyermeki közösségben végezhető sokszínű tevékenységek, mindig a gyermekek személyiségéhez, életkorához és egyéni képességeikhez igazodjanak. Így a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba, az iskoláskorba való átlépés belső, pszichikus feltételei.

Óvodánk biztosítja a nemzetiséghez tartozó gyermekek számára hagyományaik ápolását, erősítését, valamint a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét, az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelmét.

2.3. Óvodánk szerkezeti felépítése

Óvodánkban, a Nemesgulácsi Napsugár Óvodában, a teljes napi nyitva tartás ideje alatt, csoportonként két óvodapedagógus, egy-egy dajka segítségével látja el a nevelést. Mindkét csoport részben osztott, kis-középső, illetve nagy –középső életkor szerint. Az óvoda tárgyi és személyi feltételei megfelelőek.

/Lásd a következő táblázatot/

Az óvoda fenntartója:	Nemesgulács Káptalantóti és Kisapáti Községek Óvodai Intézményfenntartó Társulása
Az óvoda neve:	Nemesgulácsi Napsugár Óvoda
Csoportok száma:	2 vegyes
Óvónői alkalmazott:	4 fő
Dajka:	2 fő, ebből 1 dajka szakképesítéssel rendelkezik, a másik pedig több éves gyakorlattal dolgozik
Egyéb személyzet:	——
Pedagógus munkáját segítők:	Védőnő (negyedévente látogat) Orvos (évente 1 alkalommal ált. vizsgálatot tart) pszichológus (Pedagógiai Szakszolgálatban) logopédus (Pedagógiai Szakszolgálatban nagycsoportos gyerekeknek, vagy helyben) fejlesztő pedagógus (Pedagógiai Szakszolgálatban vagy helyben) gyermekjóléti szolgálat
Óvodai ételmezés:	Vállalkozó szállítja az ételmezt

III. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

Óvodai nevelésünk általános feladatai

Fontos feladatunk a testileg-lelkileg, szociálisan harmonikus személyiség kialakítása. A családi szokásokat alapul véve a gondozás segítségével gyermekeink szükségleteinek, jó közérzetének, mozgásigényének kielégítése. Az óvónő feladata a gyermek fejlődéséhez szükséges egészséges környezet biztosítása és az **egészséges életmód alakítása**, megszervezése. Elősegítjük testi képességeik fejlődését és hozzájárulunk az egészséges életvezetési és egészség-megőrzési szokások kialakításához. Óvodánk alapozó feladatának tekinti az egészséges életvitelre, a környezettudatos magatartás megalapozására nevelést. Feladatunk az **érzelmi, az erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés biztosítása**. Megteremtjük a szeretetteljes, családi légkört, melyben a gyermek jól érzi magát, optimális körülményeket biztosítunk a személyiségének fejlődéséhez.

Az **anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés** - a gyermek környezetével való érintkezése, önkifejezése, gondolkodása során – főszerepet kap. Általuk erősödik biztonságérzetük, növekszik tájékozottságuk, gazdagodnak ismereteik, társas kapcsolataik.

Óvodánk szükség esetén segíti a megfelelő szakember biztosítását (a szülővel, pedagógussal együttműködő) aki a speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátásához segítséget ad.

3. 1. Egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének kialakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése óvodáskorban kiemelt jelentőségű.

Az **egészségnevelési elveink** alakításának területei:

- a.) - a gyermek spontán, kötetlen, szabad mozgástevékenységei
 - a rendszeres napi 20-30 perces szervezett mozgásfejlesztés
 - szervezett sportprogramok
- b.) – gondozás, a napi helyes életritmus kialakítása
 - szokásrendszer, helyes életvitel megalapozása

Biztosítanunk kell a megfelelő mozgásteret, helyszínt, alkalmat, időt, hogy a gyermekek mozgásigényüket kielégítve, szabadon próbálják ki a különböző mozgásformákat.

- a.) A gyermek miközben mozog, tapasztalatokat gyűjt, fejlődik csont és izomrendszere,

alakulnak mozgáskoordinációi, testi képességei, gyorsabbak, önállóbbak, pontosabbak lesznek mozdulatai, többféle mozgást képesek elvégezni. Egyre több készsége, szokása alakul, egyre inkább képessé válik mozgásának, viselkedésének tudatos irányítására, mozgásigényének elhalasztására.

A sok, főként szabadban végzett mozgás eredményeképpen egészségesek, edzettek, alkalmazkodó képesek lesznek. Képessé válnak egészségük megóvására, megőrzésére.

A mozgásfejlesztés feladata:

- a nagy és finommotoros mozgások fejlesztése
- a fizikális erőnlét fejlesztése
- a testséma fejlesztése
- téri tájékozódás fejlesztése
- a problémamegoldó képesség fejlesztése

Saját testének, mozgásos képességeinek megismerésével fejlődik a gyermek „én-tudata”, erősödik „szociális énje”. Megtanulja a gyermek az alkalmazkodást, az önuralmat, a toleranciát, kialakul együttműködő képessége, fejlődik akarati élete.

b.) A gyermek gondozása alapvető feladatunk, mely során biztosítjuk a gyermekek testi-lelki szükségleteinek kielégítését, elősegítve ezzel növekedésüket, fejlődésüket,

jó közérzetük létrejöttét. Segíti munkánkat az egészséges életmódra, életvitelre nevelés tekintetében. Ki kell alakítanunk és gyakoroltatnunk a helyes étkezési, testápolási, öltözködési, pihenési, egészség-megőrzési, betegségmegelőzési szokásokat. A napi életritmus, a rendszeresen, megszokott időben végzett tevékenységek (étkezés, pihenés stb.) visszahatnak az életfolyamatokra.

Óvodánk környezeti és egészségnevelési céljai:

- a környezeti és az egészségnevelési értékek kialakításához szükséges szokás- és szabályrendszer, érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozása
- a környezet állapotára érzékeny gondolkodásmód kialakítása,
- rendszerszemléletre nevelés
- fenntarthatóságra nevelés, az elvekkel való azonosulás segítése,
- érzelmi és értelmi környezeti nevelés,
- optimista életszemlélet kialakítása
- tapasztalaton alapuló kreatív környezeti nevelés
- tolerancia és segítő életmód kialakítása

A célok elérését szolgáló feladatok, tevékenységek:

- A rendszeres élményszerző napokon a közvetlen környezeti értékek megismerése, értékörzés, természetvédelmi feladatok
- Csoportonként szervezett évszakonkénti séták, kirándulások
- A természetvédelem jeles napjaihoz kötött témahetek.
- A környezettel, természettel kapcsolatos témák feldolgozása szenzitív játékok, képességfejlesztő tevékenység formájában
- A természetvédelem jeles napjainak megünneplése: Állatok Világnapja; Víz Világnapja; Föld Napja; Madarak és Fák Napja
- A környezettudatos életmód elemeinek szocializációja
- Szelektív hulladékgyűjtés
- Kerti munka
- Komposztálás
- Madáretetés
- Víz- és energiatakarékosság
- Személyes higiéné elsajátíttatása
- Az egészséget befolyásoló környezeti tényezők felismertetése
- Rendszeres levegőzés, mozgás a szabadban (kivéve: egészségtelen csapadék, erős szél, -10C alatti hőmérséklet)
- Egészségvédelmi előadások
- Fakultatív sporttevékenység
- A délutáni pihenőidő kihasználása (alvás, mese- zenehallgatás, csendes beszélgetés)
- Egészséges étkezés
- Mindennapos gyümölcsfogyasztás beiktatása a napirendbe
- Egészséges, újfajta ételek megismertetése, megszerettetése (Kóstolgatástól az egészséges táplálkozásig.)
- Az óvodakertben termelt saját zöldségek, gyümölcsök feldolgozása, fogyasztása
- Anyag és energiatakarékos óvodaüzemeltetés és a pedagógusok példamutatása
- A csoportszoba, folyosók, mellékhelyiségek, udvar tisztasága
- Munkajellegű tevékenységek

- Érzelmi és lelki egészségvédelem
 - Óvónői érzelmi elfogadás
 - Énkép-fejlesztés sokrétű tevékenységek által
 - Társismeret és az elfogadás fejlesztése a közösségben
 - Kudarcűrés és konfliktuskezelés gyakorlása
 - Egészséges versengés lehetőségének biztosítása (Pl.: sport versenyek)
- Érzelmi és lelki egészségnevelés a művészeteken keresztül
 - Néptánc foglalkozások
 - Bábszínházi előadások
 - Élőzenei előadások
 - Színházlátogatás
 - Kiállítás látogatás, szervezés
- Az óvodán kívüli ismeretterjesztés lehetőségeinek kihasználása
 - A Ökoturisztikai Látogatóközpont Badacsonylábdihegy munkatársai által
 - Felkért előadók által

Fontosnak tartjuk szem előtt tartani azt a tényt, hogy az ember nyomot hagy a természetben (ökológiai lábnyom). Éppen ezért azt szeretnénk elérni, hogy óvodásaink érezzék természetesnek környezetünk védelmét, megóvását, a környezettudatos magatartást.

Az egészség- és környezeti nevelés elemei hassák át az óvodai élet mindennapjait! A környezetvédelmi és egészségnevelési tevékenységeken túlmutatva, legyen jelen az óvoda dolgozóinak szemléletében, működjön rendszerszerűen, befolyásolva ezzel a gyermekek attitűdjét!

Teljes körű egészségfejlesztés és prevenció

Óvodánkban a teljes körű egészségfejlesztés olyan folyamat, amelynek eredményeképpen óvodapedagógusaink az óvodában végzett tevékenységeket, az óvoda pedagógiai programját és szervezeti működését, valamint a gyermek és a szülő

részvételét az intézmény életében úgy alakítják, befolyásolják, hogy az a gyermek egészségi állapotának kedvező irányú változását idézze elő.

A teljes körű egészségfejlesztésünk célja, hogy az óvodai mindennapokban a gyermekek részesüljenek olyan tevékenységekben, melyek hatékonyan fejlesztik:

- a teljes testi – lelki jóllétét, egészségét, egészségi állapotát.

Kiemelt figyelmet fordítunk a gyermek egészséghez, biztonságához való jogai alapján a teljes körű egészségfejlesztéssel kapcsolatos feladatokra:

- az egészséges táplálkozás
- a mindennapos testmozgás
- a testi és lelki egészség fejlesztése
- viselkedési függőségek megelőzése
- a bántalmazás megelőzése
- a baleset – megelőzés és elsősegély – nyújtás
- a személyi higiéné területe

Figyelembe vesszük a gyermekek biológiai, társadalmi, életkori sajátosságait. Nevelőtestületünk együttműködik az egészségügyi szolgálattal. Óvodánk pedagógusain kívül csak olyan, az óvodával jogviszonyban nem álló szakember vagy szervezet programjait, alkalmazásában álló munkatársát vonhatja be a gyermek részére szervezett egyéb egészségfejlesztési és prevenciós tevékenység megszervezésébe, aki, vagy amely rendelkezik:

- minőségbiztosított egészségfejlesztési programmal és
- az egészségpolitikáért felelős miniszter által kijelölt intézmény szakmai ajánlásával.

Az egészségügyi szolgálat véleményét kikérjük. Az egészséges életmódra vonatkozó, azt támogató, intézményi munkarendben és házirendben előírt szabályok betartása óvodánkban mindenki számára kötelező.

Közreműködünk a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében. Tevékenyen együttműködünk a gyermekjóléti szolgálattal, más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha óvodánk a gyermeket veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, vagy a gyermekközösség

védelme érdekében indokolt, meg kell keresnünk a gyermekjóléti szolgálatot, vagy más hatóságot, amely javaslatot tesz további intézkedésre. Be kell tartanunk a Szervezeti és Működési szabályzatunkban megfogalmazott óvó, védő előírásokat.

Az egészséges táplálkozás: közétkeztetésünk külső szolgáltató által biztosított. Szakképzett élelmezésvezetője a korszerű gyermekétkeztetési követelményeket figyelembe véve állítja össze a gyermekmenüt.

Lelki egészségfejlesztésünk célja:

- segíteni a gyermekek kiegyensúlyozott pszichés fejlődését.
- támogatni a gyermekek környezethez történő alkalmazkodását.
- felkészíteni, és megoldási stratégiákat kínálni a környezetből érkező ártalmas hatásokkal szemben, így csökkenteni azok a káros következményeit.
- pozitív hatást gyakorolni a személyiséget érő változásokra.

Kiemelt segítséget nyújtunk a bántalmazott, vagy deviáns gyermeknek. Ha erre utaló jeleket észlelünk, esetmegbeszélést kezdeményezünk a gyermekkel foglalkozó pedagógusok körében. Közösén feltárjuk a lehetséges okokat, amelyek a viselkedés sajátos formájához vezethettek. A viselkedési problémák ismétlődése esetén az óvodavezető kezdeményezi a gyermek pszichológus tanácsadásán való részvételét.

3. 2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

A személyiség kialakulása, hosszú folyamat, mely állandóan, dinamikusan alakuló, változó rendszer, amit a természeti és a társadalmi környezettel való állandó kölcsönhatás határoz meg. A legkisebbekre az önérvényesítő, dacos magatartás a jellemző, az iskolába induló gyerekek pedig már eljutnak a kezdeményező, együttműködő szintre.

A gyermek személyiségfejlesztése során figyelembe kell venni a testi, lelki szükségleteket is, melyek egyéneként, illetve életkoronként eltéréseket mutatnak. Fontos, hogy az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derű, kiegyensúlyozott szeretetteljes légkör vegye körül a gyermeket.

Érzelmi és erkölcsi neveléssel kapcsolatos fejlesztési feladataink:

A gyermek számára az óvónő és az óvoda más dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja modell értékű. A felnőttekhez számtalan érzelmi szál fűzi, amelyek megerősítik énjét. Pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze a gyermek kapcsolatait az óvoda alkalmazottai és a gyermek, a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolat tekintetében is. A pozitív érzelmi szálak a gyermeket segítik az udvarias magatartási formák elsajátításában, például pajtásaival kedves, udvarias, figyelmes. A gyermekközösségekben, közösségi kapcsolatokban szokássá válik a „kérem”, „köszönöm” szavak alkalmazása. A nap folyamán sokféle játék és egyéb szituáció kínálkozik a gyermekeknek, amely fejleszti az erkölcsi tartásukat.

Az óvodai élet szervezése segíti a gyermek erkölcsi tulajdonságainak, akaratának fejlődését, a szokás-és normarendszerének megalapozását.

A játék és az anyanyelvi nevelés kommunikációs helyzeteiben az érzelmi és az értelmi, valamint a nyelvtani struktúrákat alapozzuk meg. A játék és a mese tartalmával, a képzelet segítségével feloldja a szorongásokat és a negatív érzelmeket, a pozitív érzelmeket pedig megerősíti. A biztonságos és szeretetteljes légkörben megindul a gyermek személyiségének fejlődése.

A gyermekek közötti különbségeket meghatározza az őket körülvevő más és más személyi és tárgyi környezet is. Elsődleges meghatározó szerepe a családnak van.

Az első szociális kiscsoport, amely elsőként segít a társas hatások közvetítésében. A családi hatások általában nem tudatosak, nem tervezettek, inkább a spontaneitás jellemző rájuk. A különböző kultúrájú családokban másféle viszonyulást láthatunk a gyerekekhez, a családban elfoglalt helyükhöz és más szerepet szánunk nekik a család életén belül. Az óvodában már tudatosan alakítjuk, építjük, kombináljuk a nevelő hatásokat, amelyek szükségesek az együttműködéshez, társas érintkezésekhez. Biztosítjuk az érzelmi biztonságot, az állandó értékrendet, családias légkört, melyben a gyermek jól érzi magát, optimális körülményeket biztosítunk a személyiség fejlődéséhez. Az óvoda tehát a pedagógiailag meghatározott szocializációnak a színtere, segítségével a gyermek eljut a hatékony, kooperatív – szociális magatartás szintjére.

A személyiség alakításával és a **szocializációval** kapcsolatos fejlesztési feladataink:

- szociális érzékenység fejlesztése
- önismeret, éntudat reális alakítása
- sokféle közös tevékenység gyakorlása, a társas együttélés megalapozása, a különbözőség elfogadására, tiszteletére neveljük
- önérvényesítő, önkifejező törekvések segítése
- a nehezen szocializálható gyermekek segítése

A 3-7 éves gyermekek szocializációs folyamatának színtere a család és az óvoda. A szociális érzékenység az óvodás gyermek belső szükségletéből fakad. Fejlődésére nagy hatással van a közvetlen környezete, amelyben él; a felnőtt és a gyermektársadalom, amelyben nevelődik.

A közösségi nevelés szempontjából fontos feladatunk, hogy megszervezzük a gyermekek számára a jeles napokat, ünnepeket, melyeknek jelentős érzelmi színezete van. A helyi igényeknek megfelelően pl.: a „Bujbujocska” hagyományőrzésével is ilyen szükségletet kívánunk megvalósítani, amelyet a felnőttekkel közösen játszunk a községben húsvét másnapján. A hagyományos szüreti felvonulásokon is tapasztalja a gyermek, hogy jó együtt lenni, tapasztalatokat szerez a sikeresen eltöltött délutánon, megtapasztalja az örömezt, az egymásra való odafigyelést, megértést. Óvodánk a gyermek nyitottságára épít, és segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet és a szülőföldhöz és családhöz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére. A hazaszeretet, a szülőföldhöz való kötődés alapjául szolgál szűkebb és tágabb környezetének megismerése.

A közösségünkben élő, a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint óvodánk együttműködik - az ágazati jogszabályokban meghatározott - speciális felkészültséggel, rendelkező szakemberekkel.

Érzelmi nevelésünk feladatai

Az óvodáskorú gyermek legfőbb igénye az érzelmi függőségeinek kielégítése, az érzelmi biztonság birtoklása. Olyan harmonikus, kiegyensúlyozott alaphangulatot alakítunk ki, amelyben egyéni igényei megértéssel, odafigyeléssel, empátiával találkoznak.

A viselkedési zavarokat, eltéréseket mutató gyermekek sok figyelmet és megértő nevelői magatartást igényelnek és kapnak is.

Fontos, hogy nevelésünk hatására a gyermekben kialakuljon és erősödjön:

- Saját érzelmeik kifejezésének képessége.
- Az érzelmi beleélés, empátiás átvétel képessége.
- Az ösztönök és az érzelmek irányításának képessége.
- Az indulati élet elvárható uralása, kontrollja.

Az érzelem egy veleszületett és egy tanult tapasztalati tényező elválaszthatatlan egysége. A képességek fejlesztése akkor kezdődhet meg, ha a gyermek már megszokta társait, megismerte a felnőtteket, az óvodai környezetet, jól érzi magát az őt körülvevő közegben.

Az óvoda és a csoport szerepe

Feladatok

Az óvónő:

- biztosítsa a gyerekek szociális fejlődéséhez szükséges csoportot, a közösség kialakítását
- segítse a társas kapcsolatok kialakulását
- legyen határozott a közösségi szokások betartásában
- teremtsen barátságos, szeretetteljes magatartásával jó csoportléggkört
- segítse az átlagtól eltérő gyerekek beilleszkedését a közösségbe
- nevelje a gyermekeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól.

Az óvodai csoport fejlesztő hatásai

Feladatok

Az óvónő:

- biztosítson a gyermekeknek minél gazdagabb lehetőségeket a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlására
- segítse elő, hogy az egyén a csoportot, a csoport az egyént gazdagíthassa
- törekedjen arra, hogy a gyerekek érezzék jól magukat társaik és óvónőik körében

- fokozza a gyerekek együttműködése iránti kedvét
- ösztönözzé őket egymás segítésére
- segítse elő, hogy a gyerekek „én-tudata” megerősödjön „én-képe” a tevékenységek során és a kapcsolatokban differenciálódják
- engedje az egészséges versenyszellem kialakulását
- törekedjen a helyes magatartási és viselkedési módok kialakítására
- segítse a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (pl. együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség) és akaratának (önállóságának, önfegyelem, kitartás, feladattudat, szabálytudat) fejlődését.

Felnőtt – gyermek kapcsolat

Az óvodai közösségi élet legfőbb irányítója az óvodapedagógus. A közte és a gyermekek között olyan viszonyt kell kialakulnia, mely érzelmi biztonságot nyújt. Kellemes, nyugodt, jó hangulatú körülmények között tevékeny a gyermek. Az óvónő és az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja, viselkedése modell értékével mintakövetésre, szerepátvételre, azonosulásra ösztönöz, hat a csoportszerveződés folyamatára is. A dajka az óvónő nevelőpartnere, szintén mintául szolgál a gyermekek számára, és a kisgyermeknek óvodai élete során természetes támasza, segítője. A csoport közös életének megszervezése, a szokás és szabályrendszerek megalapozása módszertani felkészültséggel valósítható meg.

Feladatok

Az óvónő:

- legyen az óvodai élet legfőbb irányítója
- legyen a magatartása határozott, szeretetteljes, barátságos és őszinte
- igyekezzen elérni, hogy az óvoda dolgozói azonos pedagógiai nézeteket valljanak
- ösztönözzön modell értékével mintakövetésre, szerepátvételre, azonosulásra
- törekedjen mindig megértésre, toleranciára
- ügyeljen arra, hogy a gyerekekkel igazságosan, egyéni sajátosságaikhoz igazodva bánjon
- vegye figyelembe elvárásaiban a gyerekek fejlettségét, jó szándékát, törekvéseit.

Gyermek – gyermek kapcsolat

Feladatok

Az óvónő:

- segítse a társak közötti eligazodást, a kapcsolatok kialakulását
- ébresztgesse és fejlessze a gyerekek egymás iránti érdeklődését
- támogassa az egymás iránt érdeklődő, közeledő gyerekek tevékenységeit
- szükség esetén segítsen a konfliktusok megoldásában
- igyekezzon a félrehúzódo gyerekeket közelebb hozni, bevonni más csendes, nyugodt társuk játékába
- figyeljen arra, hogy a gyerekek legyenek képesek beleélni magukat más gyerek helyébe
- törekedjék arra, hogy a gyerekek vigasztalják és segítsék egymást
- tegye lehetővé, hogy a barátok sokat játszhassanak együtt (egymás mellett is aludhatnak, étkezhetnek)
- támogassa az óvodán kívüli találkozásait.

Modellkövetés

Feladatok

Az óvónő:

- segítse a gyerekek utánzási kedvének alakulását
- ügyeljen arra, hogy a gyerekek „én-tudata” megerősödjék, „én-képe” a különböző tevékenységek során és a kapcsolatokban differenciálódjon
- törekedjen arra, hogy a gyerekek részesítsék egymást pozitív megerősítésben
- biztosítsa, hogy a pozitív viselkedési mintákat a szokásrendszerbe építhessék
- biztassa a gyerekeket a társak viselkedésének bírálatára, megerősítésére.

3. 2. 1 Tevékenységek

A beszoktatás:

Az első találkozás az óvodával, annak emberi és tárgyi környezetével szinte minden gyerek esetében alapvetően befolyásolja az óvodához fűződő kapcsolatának

kialakulását. A család és az óvoda együttműködésének első próbája, hogy együttesen segítsenek a gyerekek megtalálni a helyét az óvodában. Bármelyik életkorban történik az óvodai beszoktatás, az óvónők és a dajkák is, a legnagyobb tapintattal, odafigyeléssel, szeretettel, törődéssel vegyék körül a gyermeket.

Feladatok

Az óvónő:

- a beszoktatás ideje alatt lehetőleg ugyanaz az óvónő végezze a gyermek gondozásának, nevelésének feladatait.
- az óvónői páros és a dajka egyeztessék módszereiket, legyenek közösen a kisgyermekek segítségére.
- ha szükséges, mindkét óvónő teljes nyitvatartási időben dolgozzon.
- biztosítsa a közös, családi beszoktatást, alapos szervezéssel.
- tegye lehetővé, hogy a gyerekek elhozhassák otthonról kedvenc tárgyaikat, játékaikat.
- engedje meg, hogy egyéni szokásaiknak megfelelően pihenjenek, aludjanak.
- készítse fel a régebb óta óvodába járó gyermekeket az „új óvodások” kedves, barátságos, figyelmes fogadtatására.

Kompetens:

- Szülők
- Óvodapedagógusok

Mi, óvodapedagógusok az új gyerek befogadásakor nagy fontosságot tulajdonítunk a helyes előkészítésnek. Az átmenet legfájóbb pillanata a gyermekek számára a szülőtől való elválás. Ez az esemény válthatja ki a leghevesebb reakciókat, és a beszoktatás idején ez okozza a legtöbb nehézséget.

Céljaink:

- Olyan módszerek, eljárások alkalmazása, amelyek megkönnyítik a gyerekek alkalmazkodását a megváltozott körülményekhez.

- Úgy ismertessük meg a gyerekeket új környezetükkel, hogy közben érzelmi bázist találjanak bennünk, óvónőikben.
- Elérni, hogy az óvodássá vált periódusában minden gyerek képes legyen, a csoport adott körülményei között a nyugodt, tényleges aktivitást mutató játéokra.

Tevékenységek a beszoktatásnál

- Beiratkozásnál a gyerekekkel megismertetjük a csoportszobát, hogy az óvoda barátságos, vonzó, játékszerekben bővelkedő képe maradjon meg az emlékezetükben.
- Megbeszéljük az óvodába hozás ütemezését, az átadás, búcsúzás körülményeit is.
- Fokozatosan növeljük az időt, amit a gyerek az óvodában tölt a szülő nélkül.
- Engedjük hogy a kisgyerek kedvenc játékát, vagy kedves holmiját magával hozhassa, sajátos szokásait megjegyzés nélkül fogadjuk.
- Mondjuk el a szülőknek, hogy milyen téren számítunk segítő munkájukra.
- A beszoktatás ideje a gyermek igényéhez igazodjon, általában 2-3 hét.
- Az „új” kisgyermek is bátran kipróbálja a neki tetsző játékokat, ha kedve van, akkor részt vesz a kínálkozó játékokban. Segítséget kér, közli kívánságait, jelzi szükségleteit.
- A régebben óvodába járó gyerekek előzékenyek, figyelmesek új társaikkal (pl. befogadják társaikat játékuikba, lemondanak egyes játékeszközökről részükre).

Hagyományok, ünnepek:

A közös tevékenység a gyermekek fejlődésének serkentője a tervezgetés, készülődés, a várakozás öröme, távlatot jelenthet a gyermekek számára. Segítenek rácsodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, azok megbecsülésére. Óvodai életünk megszervezése során figyelembe kell vennünk a helyi szokásokat, hagyományokat, ünnepeket, melyek gazdag érzelmi átélésre, tevékenységekre motiválnak és fokozzák a közösséghez tartozás élményét, a szülőföldhöz való kötődés kialakulását. Az óvodások nyitottságára építve segítjük őket abban, hogy megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket.

Ünnepek	Csoportban zártkörű	Óvodai nyitott
Szüreti felvonulás		X
Mikulás		X
Karácsony	X	
Farsang	X	
Március 15.		X
Húsvét	X	
Anyák napja		X
Gyermeknap/hét		X
Évzáró		X
Születésnapok	X	

3. ábra ünnepeink

Feladatok

Az óvónő:

- törekedjen arra, hogy a közös ünneplések előkészítésében a gyerekeknek is részük legyen
- ismertesse meg a gyerekekkel a jeles napokhoz kapcsolódó énekeket, gyermekjátékokat, szokásokat, hagyományokat
- tegye lehetővé, hogy a község közös ünnepléseiben az óvodások is részt vehessenek
- biztosítsa a község hagyományainak, népszokásainak ápolását, értékeinek megőrzését
- az ünnepekre készítsen ajándékot a gyerekekkel együtt (nemcsak kapni, adni is jó).

Tevékenységek

A gyerekek szívesen részt vesznek az ünnepek, jeles napok előkészületeiben. Segítenek a teremdíszítésében, örömmel készítik szeretteiknek az ajándékaikat. Élvezik az együttes, közös ünnepléseket. Az ünnepek kapcsán megtanult dalokat, játékokat önállóan is kezdeményezik, játékaik során többször felidéznek. Várják a csoport életében kialakult ünnepeket (pl. születésnapokat).

A helyes viselkedés megalapozása

A közösségi élet normáit kifejező szokások megalapozzák a közösségi beállítódást és elősegítik a fejlettebb közösségi magatartás kialakulását.

Feladatok

Az óvónő:

- segítse a pozitív magatartás elsajátítását, alakulását
- segítse a gyermek azonosulását a közösség erkölcsi igényeihez
- ösztönözze a gyerekeket arra, hogy keressék az óvónő, a társak, a család számára örömet jelentő tevékenységeket
- biztosítsa a kapcsolattartáshoz szükséges viselkedési módok elsajátítását
- törekedjen szeretetteljes légkör kialakítására, melyben bizalom, figyelmesség és segítségnyújtás veszi körül a gyermeket
- segítse a gyermeket érzelmei megjelenítésében, mutasson erre ő maga is példát.

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Az eltérő környezetből bekerülő és hátrányos helyzetű gyermekeknél nagy hangsúlyt fektetünk a tartós, stabil szeretetteljes kapcsolat kiépítésére, az új felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolat szorongásának, beilleszkedési nehézségének, néha agressziójának feloldására, a gyakori csúnya szóhasználat korrigálására, illetve beszédértésük és szókincsük fejlesztésére.

Egyértelművé tesszük a gyermek számára, hogy mit és miért tartunk helyesnek, mit miért utasítunk el, mi áll távol tőlünk. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekkel szemben támasztott követelmények, igények azonos elvek szerint valósuljanak meg.

Éreztetjük, hogy a csoport minden tagja egyéenként fontos. Szituációs játékkal, és egyéb gyermeki tevékenységgel fejlesztjük a gyermekek egymáshoz való alkalmazkodási képességét, társas és párkapcsolatokat. A hiányos, szegényes beszédkultúra miatt fontosnak tartjuk a köszönés, kérés, megköszönés megismertetését, gyakorlását.

Tevékenységek

A gyerekek szívesen együttműködnek társaikkal, szükség esetén segítséget nyújtanak a rászorulóknak. Figyelnek a felnőttek és a társaik munkáira, vigyáznak azok épségére. Észreveszik, ha társuk vigasztalásra bátorításra szorul. Ajándékot készítenek mások számára azért, hogy örömet szerezzenek vele. A társak kedvéért képesek lemondani játékeszközükről, tárgyaikról. Be tudnak mutatkozni, köszönnék az ismerősöknek. Képesek viselkedésüket, magatartásukat az adott helyzethez, szituációhoz igazítani. Tudnak örülni a közösen végzett feladat sikerének.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére:

A kialakult szokások a gyerekek igényévé válnak, melyeknek természetes módon tesznek eleget. A közös tevékenységekben aktívan, a megfelelő magatartási formát követve vesznek részt. Önként bekapcsolódnak a tevékenységekbe, figyelnek az óvónőre, képesek a feladatokat végrehajtani a kérdésekre érthetően válaszolnak, felfogják és használják a metakommunikatív jelzéseket. Tisztelettel viselkednek a felnőttekkel szemben. Képesek a fokozatosan kialakuló együttműködésre, kapcsolatteremtésre a felnőttekkel és gyermektársaikkal szemben. Ébrednek bennük a közösségi öntudat. Érdeklődnek egymás iránt, társaik mondanivalóját figyelmesen végighallgatják, szívesen kapcsolódnak be társaik tevékenységébe. Tudják módosítani, esetleg elhalasztani kívánságaikat, törekvéseiket. Véleményt mondanak, választanak, döntenek ismert helyzetekben. Egyre több szabályhoz képesek alkalmazkodni. Bízhatnak magukban és társaikban. A konfliktusokat igyekeznek önállóan megoldani.

A csoport érdekében az óvónő, társ, vagy saját maguk által kezdeményezett feladatot végeznek. Képesek az együttműködésre, a felelősséggel végzett tevékenységre. Kialakulóban van feladattudatuk.

3. 3. Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

3. 3. 1. Anyanyelvi fejlesztés és nevelés

Az anyanyelvi fejlesztés a gyermek egyéni érdeklődésére építve - a gyermek környezetével való érintkezése, önkifejezése, gondolkodása során – főszerepet kap. Általa erősödik biztonságérzetük, növekszik tájékozottságuk, gazdagodnak ismereteik, társas kapcsolataik.

Az anyanyelvi nevelésünk **célja:**

- a felnőtt – gyermek és gyermek – gyermek között létrejövő interakciós kapcsolatokban segítse az eligazodást
- az egyéni fejlesztés biztosítása a rászoruló gyermekek részére
- felkészíti a gyermekeket az iskolai tanulásra
- az érthető, kifejező, hatásos és meggyőző beszéd kialakítása.

Feladatok

A gyermek beszéd tanulása elsősorban érzelmi alapon megvalósuló utánzással történik. Az óvodáskorú gyermek kommunikációs képessége ebben a korban fejleszhető a leghatékonyabban.

Az óvónő felelőssége igen nagy, beszéde mindig nyelvtanilag kifogástalan, egyszerű, de kifejező legyen:

- törekedjen arra, hogy természetes beszédhangja a csoport hangszintjéhez igazodjon
- alkalmazza a kezdeményező kapcsolatteremtést
- segítse a társas érintkezés szabályainak elsajátítását (pl: köszönés, bemutatkozás)
- ösztönözze kérdéseivel a gyerekek gondolkodását, beszédét
- a gyerekek kérdéseire mindig válaszoljon!
- tapintatosan, javítgatás nélkül segítse a beszédhibás gyermekek beszédfejlődését
- fordítson figyelmet a gátlásos gyerekekre és aktivizálja őket
- beszélő környezettel, helyes minta és szabályközvetítéssel segítsen
- törekedjen a beszédöröm biztosítására: arra neveljen, hogy bátran megnyilatkozzanak a gyerekek
- alkalmazzon dramatikus és nyelvi játékokat.

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Figyelembe vesszük a család nyelvi kultúráját, az egyes gyermekek fejlődési ütemét. Gonddal figyelünk arra, hogy egyetlen gyermeket se gátoljon nyelvi lemaradás a megismerő tevékenységben, a társas kapcsolat alakulásában. Külön figyelmet fordítunk a nyelvileg gátolt gyermekekre, felderítjük a probléma okait, megkeressük a fejlődés lehetőségeit. Szülői megbeszélések alkalmával felhívjuk a szülők figyelmét arra, hogy igen nagy szerepe van a gyermek értelmi, érzelmi fejlődésében a gyermek-szülő kapcsolat erősítésében a közös beszélgetésnek, a beszélgetést kísérő közös tevékenységnek. Szerep és szituációs játékokkal gyakoroltatjuk a különböző helyzetekhez illeszkedő beszédmódot, nyelvi eszközök használatát. Segítjük a gyermekeket abban, hogy együttesen végzett tevékenységek közben sajátítsák el, gyakorolják az együttműködést segítő kifejezéseket, az érintkezés udvarias formáit. Bekapcsolódva a gyermekek játékába, természetes módon kínálunk mintát arra, hogyan lehet egymáshoz viselkedésben, beszédben is alkalmazkodni.

Nagy hangsúlyt fektetünk a gyermek egyéni fejlődési ütemének figyelembevételére, a különbözőségeik elfogadására, és elfogadtatására. A gyermek kérdéseire mindig életkorának, érettségének megfelelő kielégítő választ kapjon.

Tevékenységek

A gyerekek spontán megnyilatkozásaik során, természetes helyzetekben tapasztalatot gyűjtenek a beszéd szerepéről, hatásáról, a szóbeli kapcsolatok formáiról. Gondozás során párbeszédet folytatnak, megértik a szóbeli utasítást és követik azt.

Végighallgatják társaikat, tisztelettel beszélnek a felnőttekkel, használják a kapcsolatteremtés udvarias formáit: kérem, köszönöm, legyen szíves stb. Munkavégzésük során folyamatos, szóbeli kapcsolatot tartanak társaikkal, óvónőjükkel, dajkájukkal. A mesélés, mondókázás, verselés segíti a gyerekek összefüggő beszédének kialakulását. Élményeiket, a velük történt eseményeket többféle úton fejezik ki: rajzban, szóban, szerepjátékokban stb.

A fejlődés jellemzői:

3- 4 éves korban: A gyerekek egyéni fejlettségüknek megfelelően szívesen beszélnek tevékenységeikről, illetve a velük megtörtént eseményekről. Elbeszéléseiket előfordul, hogy hibás szövegszerkesztéssel mondják el. Ismerik azokat a legfontosabb szavakat, amelyek a tárgyak, személyek jellemző tulajdonságait, mozgását, cselekvését jelölik. A magánhangzók és mássalhangzók nagy részét tisztán ejtik.

4- 5 éves korban: A gyermekek bátran, szívesen beszélnek. Képesek elmondani a jelenlegi és a közelmúltban történt eseményeket. Az ismert szavakat, kifejezéseket eltérő helyzetekben is képesek használni. Gondolataikat érthetően, összefüggően ki tudják fejezni: közölnek, leírnak, mesélnek. Társaikra képesek odafigyelni, őket végighallgatni, igénylik, hogy őket is hallgassák meg. Alkalmazzák a párbeszéd jellemző fordulatait, a figyelemfelhívást, a köszönést, az udvariassági kifejezéseket. Beszédükben még előfordulnak helytelenül ejtett hangok.

5- 6-7 éves korban: A gyermekek aktívan használják szókincsüket. Elbeszélésük folyamatos, de a történések nem mindig az időbeli sorrendet követik, sok szóismétlést használnak. Figyelmesen végighallgatják társaikat és a felnőtteket is. Képesek a fokozatosan kialakuló együttműködésre, kapcsolatteremtésre.

A beszédhelyzetekhez, anyanyelvi szabályokhoz megfelelő beszédfordulatokkal, viselkedési formákkal alkalmazkodnak. Beszédüket a helyzet kiváltotta gesztusokkal, arcjátékkal kísérik.

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- ügyeljen arra, hogy mindig beszélgessen a gyermekkel gondozás közben
- segítse a gyermek társas kapcsolatainak kialakulását
- teremtsen lehetőséget a párbeszédre, változatos beszédhelyzetek létrejöttéhez
- biztosítsa a gátlásos, esetleg beszédhibás gyermekek szabad, spontán megnyilatkozásait.

Kapcsolatok

Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés, nevelés kapcsolatban van a közösségi **neveléssel**, mert a viselkedési, a kapcsolatteremtési és tartási módokat a segítségével sajátítják el a gyermekek . A sokféle **mese, vers**, mondóka közvetítésével gyarapodik a gyermekek szókincse, kifejezőképessége, növekszik beszédkedvük. **A külső világ tevékeny megismerésével**, mert alkalmat teremt a különböző szituációkhoz tartozó beszédhelyzetek megfigyelésére és elsajátítására. **A játékkal**, mert a megfigyelt beszédfordulatokat, párbeszédet tevékenységeik során gyakorolják.

Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés nevelés átfogja az óvodai nevelő munkánk minden területét, közvetítő elemként jelen van a nevelési feladat megvalósulásának minden mozzanatában.

3. 3. 2. Értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az óvodás gyermek megismerő, érzelmi és akarati folyamatai elsősorban a gyakorlati tevékenységeiben fejlődnek. A megismerő folyamatok óvodáskorban igen nagy minőségi változáson mennek át. Köszönhető ez a szélesedő társadalmi közegnek és a természeti környezetnek, amellyel kapcsolatba kerülve információkhoz jut. Ő maga ezek során egyre aktívabbá válik, fokozódó kíváncsisága, érdeklődése arra készíti, hogy mélyebben behatoljon a valóságba.

A rendszeres és tudatos óvodai tevékenységek, az egész napi tartalmas játékkal tág teret adunk az értelmi képességek dinamikus fejlődéséhez. A gyermek ismereteit kezdetben elsősorban cselekvéseivel, manipulációival szerzi, később már a cselekvésről leváló képzetek, képzeleti képek segítik ebben. Az aktív beszéd, az anyanyelv egyre gazdagabb megismertetése révén, a problémahelyzeteken könnyebben tud úrrá lenni.

Az óvodás gyermek megismerő folyamatainak legjellemzőbb sajátosságai, minőségi változásai:

- Az önkéntelen, spontán megismerés mellett fokozatosan megjelenik a szándékos figyelem és emlékezet, a tudatos észlelés, a megfigyelés szándékossága
- A megismerés eljut a képzetekkel, majd a konkrét fogalmakkal végzett folyamatokig.

Értelmi nevelésünk feladatai a fentiek tükrében

- a gyermekek tapasztalataira, élményeire, kíváncsiságára építés
 - további élmények biztosítása a természeti, társadalmi környezetből
 - a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése
 - az ismeretek rendszerezése, bővítése, különböző élethelyzetekben való tevékenykedéssel
 - az értelmi képességek (észlelés, érzékelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) fejlesztése az egyéni fejlettségi különbözőségek figyelembevételével.
- Közvetlen tapasztalatszerzésüket tudatosítjuk, majd fejlesztjük fogalomalkotásukat. Biztosítjuk, hogy a konkrét esetben megszerzett tudásukat más helyzetben is tudják alkalmazni.

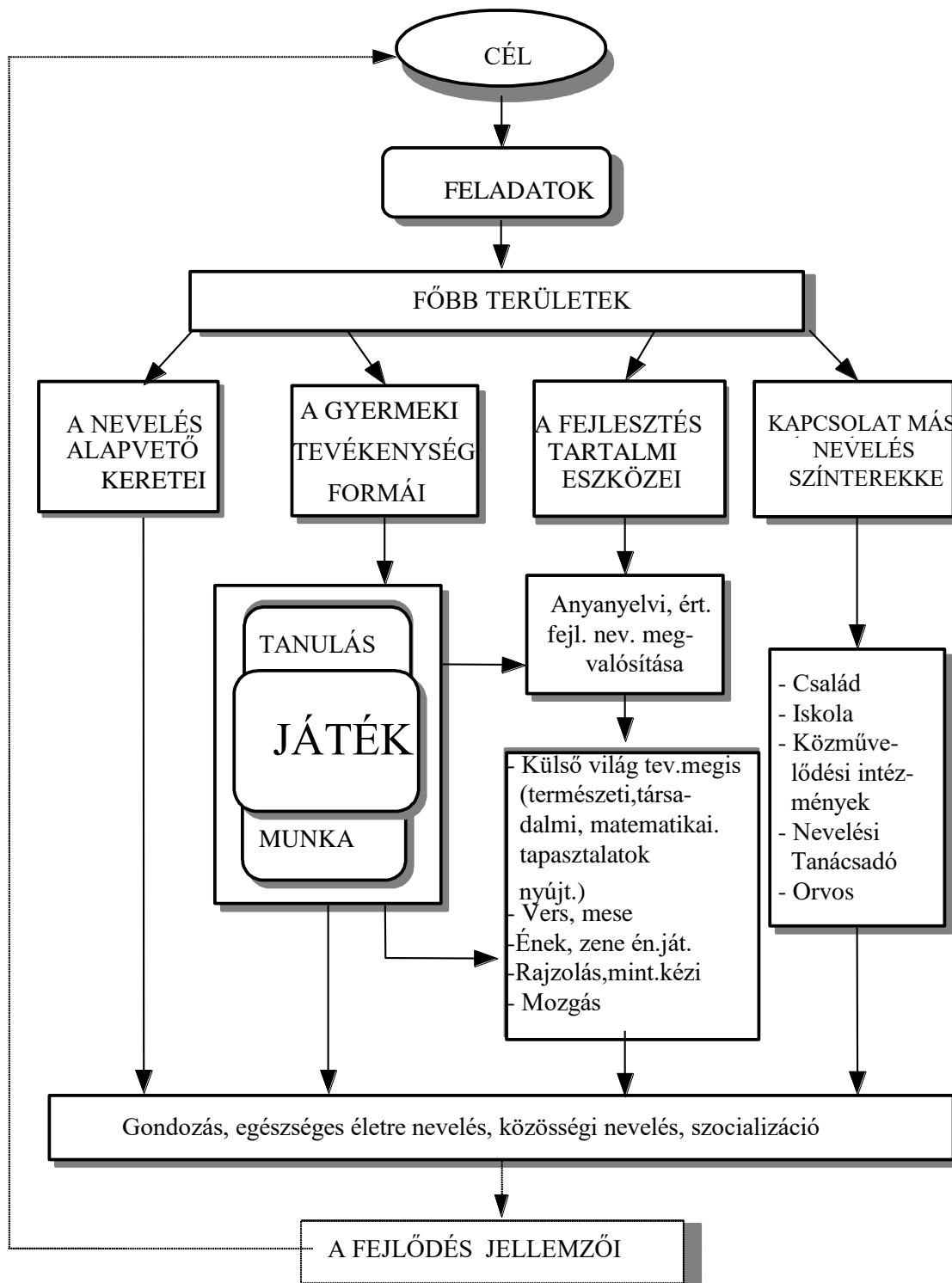
A különleges bánásmódot igénylő gyermekek hiányos ismereteit pótoljuk. Fejlesztjük megfigyelőképességüket, segítjük fogalomalkotásukat, biztosítjuk az egyéni ütemű optimális értelmi fejlődést. Játékos, „puha mérésekkel” figyelemmel kísérjük önmagukhoz képest történő fejlődésüket. Megfelelő, változatos módszerekkel motiválunk, cselekedtetünk, tapasztalatokat, ismereteket nyújtunk számukra. Célunk, hogy tapasztalásaik készség együttessé váljanak.

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek körébe tartozó tehetséges gyermekek segítése, szintén nagy odafigyelést igényel. A 3-6,7 éves gyermekek esetében megmutatkozó tehetségcsírákat felismerve, segítjük különleges képességeik kibontakozását. A kiemelkedő képesség, tehetségígéret megmutatkozása leginkább anyanyelv és kommunikáció, valamint ábrázolás, kreativitás és mozgás tekintetében figyelhető meg ebben az életkorban. Fokozott figyelmet fordítva kínáljuk számukra a verseket, mondókákat, meséket, mutatjuk meg számukra az ábrázolás legkülönbözőbb technikáit, módszereit, valamint segítjük mozgásfejlesztésüket.

3. 4. Az óvodai nevelés rendszere

A rendszer elemeinek felvázolása

Nevelési céljaink eléréséhez fontos tényezőknek tekintjük a nevelés kereteit, a gyermeki tevékenységformákat, a fejlesztés tartalmait és a kapcsolattartást a különböző nevelési szintekkel / lásd 1. ábra /

1. ábra Óvodai nevelésünk rendszere

3. 5. Kiemelt nevelési elvek

Általános nevelési elvek:

- A gyermeki személyiséget tisztelet, elfogadás, szeretet és megbecsülés övezzé.
- Fejlődő személyiségét gondoskodás és különleges védelem illeti meg.
- Tiszteletben tartjuk a gyermekek jogait, oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen színvonalas nevelésünkben
- Esélyegyenlőséget biztosítunk a hátrányos helyzetű és a sajátos nevelési igényű gyermekek számára.
- Nevelésünk a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására és megerősítésére törekszik.
- Biztosítjuk a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlődéséhez és fejlesztéséhez a megfelelő személyi és tárgyi feltételeket.
- Óvodai nevelésünk: gyermekközpontú.
- Kellemes, családi hangulatú nevelői légkört alakítsunk ki, melyben az óvónő tanúsítson: megértő, nem bíraskodó, együtt érző, de nem mindent elfogadó magatartást.
- Nevelésünk eredményessége érdekében fontosnak tartjuk elérni, hogy a gyermekek szeressenek óvodába járni és szívesen, tevékenyen töltsék el napjukat.
- A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, nevelésünk esetenként, hátránycsökkentő szerepet töltsön be.
- Tiszteletben tartjuk a nemzetiségi hagyományokat.
- Fontos hangsúlyt kap az óvónő modell szerepe.
- Az óvónői viselkedést áthatja az a mélységes gyermekszeretet, a derűs, nyugodt, kiegyensúlyozott érzelmi élet. A nevelőmunka eredményessége érdekében fontos az óvónő találékonysága, helyzetfelismerése, alkalmazkodó képessége. Megjelenésével, viselkedésével, egész nevelői mivoltával követésre méltó mintát mutasson!

Helyi adottságainkból adódó nevelési elveink:

- Hagyományaink ápolásával elősegítjük, hogy szülőföldjüket szerető, tisztelő emberré váljanak gyermekeink.
- Gazdagítsuk gyermekeink élményvilágát a csodálatos természeti ritkaságaink, környezeti szépségeink megismertetésével. Gulács hegy, Nemzeti Parkunk növény és állatvilágának megfigyelése.
- Tartsuk szem előtt az élményszerű megismertetést.
- Teremtsük meg a reális szülői igények kielégítésének feltételeit.
- A környezet megismerésére nevelésen belül igyekszünk (kirándulások, túrázások alkalmával) környezetüket szerető, óvó, védő gyermekeket nevelni.

3. 6. A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény lehetővé teszi a sajátos nevelési igényű (speciális szükségletű) gyermekek ép társakkal való együttnevelését.

Óvodánk felvállalja az Alapító Okirat szerint a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelését, a 17.§ 3. bekezdés alapján, mely kimondja, hogy az óvodapedagógus is elláthatja a sajátos nevelési igényű, fogyatékos (sérült) gyermekek óvodai nevelését akkor, ha a nevelőmunkáját a fogyatékoság típusának megfelelő képesítéssel rendelkező gyógypedagógus segíti.

A sérült gyermekek befogadása óvodánkban

A sérülés mértékét az illetékes szakértői bizottság állapítja meg. E bizottság véleménye alapján vesszük fel óvodába az enyhén sérült gyermeket. A gyermek felvételénél meghatározó tényező az alacsony csoportlétszám.

Középsúlyos, vagy súlyos értelmi fogyatékos kisgyermek óvodánkba való befogadását csak abban az esetben tudjuk biztosítani, ha a gyermek neveléséhez szükséges feltételek rendelkezésre állnak. Ezek a feltételek a következők.

- 15 fős csoportlétszám, valamint a sérült gyermek nevelését, fejlesztését, szakszerű ellátását biztosító személy, aki a megfelelő képesítéssel rendelkezik.

■ A sérült kisgyermek csoportban történő elhelyezése, a vele való foglalkozás nem veszélyeztetheti az ép gyermekek normális nevelését, nem lehet kárára a többi gyermek fejlődési lehetőségének, a nevelési céloknak.

Nevelőtestületünk döntésében a humánium kiemelkedő fontosságú, így lehetőségeinkhez képest vállaljuk az enyhe fokon sérült gyermekek nevelését.

A „másság” elfogadása eddig is jellemezte pedagógiai felfogásunkat, óvodánk nevelési elveit. A sorstól kapott „másság” speciális segítésének legtermészetesebb módja az integrációban való nevelés.

Nemcsak a sérült, de az egészséges kisgyermekekre is jó hatású az együttnevelés. Megtanulják a mássághoz való alkalmazkodást, az elfogadást, az észrevétlen segítségnyújtást. A helyes óvónői minta hatására, hamar természetessé válik a sérülttel való együttlét, a sérült gyermek jelenlétének elfogadása. Toleránsabbak, türelmesebbek, segítőkészségben fejlettebbek és érzékenyebbek lesznek azok a gyermekek, akik sérült társukkal nevelődnek. Az intézményes nevelésnek így döntő szerepe lehet a fogyatékos emberek társadalmi szintű befogadásában.

Természetesen vannak olyan sérültek, fogyatékosok, akiket nem lehet integrálni.

A sérült gyermekek óvodai fejlődése nagymértékben függ az óvodapedagógus személyétől, a helyes óvónői magatartástól.

Óvodánkban nincs gyógypedagógiai, képesítéssel rendelkező szakember. Ilyenfajta munkánkat a Pedagógiai Szakszolgálat szakemberei segítik. Óvodapedagógusaink a sérültek nevelését, a velük való szakmai kapcsolattartással látják el. Az ő iránymutatásukkal, koordinálásukkal tervezzük a rászoruló gyermekekkel való foglalkozást.

Ennek érdekében már az óvodába történő felvételtől kezdve szükség van a gyermek:

- ⇒ anamnézisének felvételére, a fejlesztést irányító szakemberekkel való kapcsolat felvételére,
- ⇒ szempontok szerinti megfigyelésre,
- ⇒ tapasztalatok elemzésére, szakemberekkel való diagnosztizálására,
- ⇒ funkciózavarok oldására,
- ⇒ terápiás célzatú feljegyzések vezetésére (szakember által).

A fejlesztés, a hatékony nevelés alapja az elfogadás. A gyermeket a másságával, a másságból fakadó szükségleteivel együtt fogadjuk el. Szükségleteinek megfelelő segítséget kell kapnia tőlünk. A fogyatékos, sérült gyermek gondozása, ellátása külön, kiemelt feladatot jelent a csoportban dolgozó felnőttek számára. Nem azt keressük, amit a kisgyermek nem tud, hanem azt erősítjük, amit tud, és erre próbálunk meg a továbblépésben építeni.

Az egyéni bánásmód elvének differenciált figyelembe vételével alakítjuk ki azokat a speciális módszereket, terápiákat, amelyekkel a kiemelt figyelmet igénylő gyermeket legjobban segíthetjük. Ezt gyógypedagógiai – pszichológiai – orvosi komplex diagnózisra építjük.

A speciális nevelés feltételei óvodánkban:

A sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelését akkor tudjuk biztosítani, ha az óvoda rendelkezik a neveléshez szükséges feltételekkel – elsősorban az óvodai nevelőmunkát segítő fejlesztő pedagógussal.

A fogyatékos gyermek óvodai nevelése megtervezhető a külön e célra létrehozott óvodában, a többségi óvodában e célra létrehozott külön csoportban, ill megszervezhető a többi gyermekkel együtt, integrált nevelés keretében. Abban, hogy a gyermek sajátos fejlesztése, korrekciós és terápiás célú nevelése, mely formában oldható meg, az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság foglal állást. (Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság) Ha a gyermek a Pedagógiai Szakszolgálat gondozásában kicsi korától részt vesz, akkor a Pedagógiai Szakszolgálat ad javaslatot a sérült gyermek további fejlesztésére vonatkozóan.

IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

4. 1. Személyi feltételek

Az óvoda nyitva tartása a szülők és a fenntartó önkormányzat igényei alapján működik. Az óvoda teljes napi nyitva tartása reggel 6. 30 órától 16. 30 óráig tart. Az óvónők és a dajkák munkabeosztása heti váltásban történik. Az óvoda teljes nyitvatartási idejében a gyermekekkel történő tevékenységek mindegyikét óvodapedagógus irányítja.

Óvodánkban négy fő **óvodapedagógus** (három főiskolai és egy középiskolai végzettségű) látja el a gyermekek nevelését. Átlagos életkoruk: 39 év, átlagos szakmai gyakorlatuk évének száma: 15. Egy óvónőnek van általános iskolai, tanítói másoddiplomája és fejlesztőpedagógus végzettsége, szakvizsgázott, mester pedagógus. Két óvodapedagógus gyakornok.

Óvodánk két, részben osztott csoporttal működik, kis-középső és nagy-középső csoportban nevelődnek gyermekeink. Mindegyik óvodapedagógus képes a programokkal azonosulni, tanulmányaikat szinten tartják, nyitott gondolkodásúak. Az új pedagógiai és oktatási irányzat felé érdeklődő, a gyermeket tisztelő és szerető pedagógusok, nevelőmunkájuk középpontjában a gyermek áll. A műveltségi anyagok átadásában változatos lehetőségeket kínálnak a gyermekeknek. Nyitottak az IKT eszközök használatára, pl. tervező, anyaggyűjtő munkájukhoz, zenehallgatáshoz, egy-egy ismeretanyag szemléltetéséhez, közvetítéséhez igénybe veszik az infokommunikációs eszközöket.

Óvodapedagógusaink attitűdje elfogadó, segítő, támogató, mindez modellt, mintát jelent, személyisége meghatározó a gyermekek számára. Fontos, hogy reális önismerettel, elfogadó szemléletmóddal rendelkezzenek, az esetleges kritikát, építő jelleggel használják fel szakmai munkájukban. Képesek legyenek a reflektív gondolkodásmódra,

ami segítse önfejlesztésüket, pedagógusi személyiségük alakulását. Óvodai munkánk eredményességét nagyban elősegíti az óvónők és a dajkák közötti összehangolt munka.

A **dajkák** segítői, támogatói az óvónő nevelőmunkájának.

Óvodánkban két dajka dolgozik, egyikőjük rendelkezik dajka szakképesítéssel, a másik több éves gyakorlattal dolgozik.

A társadalom elvárásként fogalmazta meg, hogy az óvodai nevelőmunkát szakképzett dajkák segítsék. Képzésük során pedagógiai és nevelési, pszichológiai, egészségügyi, munkahelyi alapismeretekre és kötelező szakmai gyakorlatra tehettek szert.

A napi rutin jellegű konyhai (étkezési feltételek biztosítása), környezetesztétikai (az óvoda helyiségeinek, kertjének, udvarának tisztántartása), szervezési feladatok (teremrendezés, játék- és munkatevékenység feltételeinek megteremtése, baleset-megelőzési teendők) mellett egyre több időt tölthettek a gyerekek és az óvónők körében.

A nevelés eredményességéhez a dajka munkája is hozzájárul, Ők a pedagógiai munka közvetlen segítői. A két munkakör összehangolása elengedhetetlen. Csak akkor tudja a szakképzett dajka a nevelést tudatosan segíteni, ha tudja a nevelés célját, feladatát, módszereit. Mindezek megismertetése az óvodapedagógus kötelessége, feladata. A dajkák ezáltal tudnak az óvodapedagógusok nevelőpartnerei lenni.

Természetesen konkrétan körül kell határolni, hogy mely feladatokban számíthatunk a segítségükre, mely feladatok teljesítése marad az óvodapedagógus munka-, hatás- és jogköri kötelességei között.

A dajka nemcsak technikai személyzet a gyerek életében, hanem nevelésének egyik segítője is, aki mintául is szolgálhat számára: interperszonális kapcsolatok; viselkedés, beszéd, személyi higiéné; ápoltság, gondozottság tekintetében.

A gyerekek gondozási, nevelési igényei, képességei eltérőek. Az óvodapedagógus útmutatásai alapján a dajkának, a gyakorlatban érvényesítenie kell az egyéni bánásmód elvét. Amennyiben érzi a kisgyermek, hogy a dajka őt szereti, elfogadja, akkor már kezdetben, szinte észrevétlenül, természetes támaszává válhat. A jóindulatú attitűd elengedhetetlen!

Az intellektuális képességeken kívül rendelkezzenek azzal az ismerettel, hogy a gyerekek közötti eltérések természetesen és állandóan jelen vannak a fejlődés folyamatában.

A dajka feladata:

- differenciálni kell a módszerek alkalmazásakor
- segítő jelenlétével annyi segítséget kell nyújtania a gyerekek számára, amennyi feltétlenül szükséges feladataik önálló elvégzéséhez
- minden kisgyerek más, ezért más a segítség iránya és foka.

A dajka kompetens szerepkört tölt be

- az óvoda óvó-védő funkciójának teljesítése során;
- a gyerekekről kapott információk felettesei felé való továbbításában;
- az óvoda vagyon- és állapotvédelmében;
- saját szak- és önképzésében;
- megszerzett ismeret- és tudásanyagának a gyakorlati munkájába való beépítésében;
- munkakapcsolatainak kiépítésében, ápolásában;
- saját élményű tapasztalatainak átadásában;
- saját elfogadó, befogadó attitűdjének kiépítésében;
- lelki egészségének védelmében.

Segítői:

- a gyerekek;
- a felettesei;
- a szülők.

A dajka segítő szerepkört tölt be

- az óvoda alap- és kiegészítő feladatainak teljesítésében;
- az óvoda nevelő-személyiségfejlesztő funkciójának betöltése során;
- az óvoda minőségi szolgáltatást nyújtó feladatainak ellátása kapcsán;
- az óvoda által kitűzött célok elérésében;
- a gyerekek hátránykompenzálásának folyamatában.

Fontosnak tartjuk, hogy amennyiben a jövőben nemzetiséghez tartozó gyermeket íratnának az óvodánkba, dolgozóink megvalósítsák a nemzetiségi óvodai nevelés célkitűzéseit, illetve ha migráns gyermeket íratnának be, akkor lehetőséget teremtsenek ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját, anyanyelvét.

Továbbképzések rendszere

Óvónőink pedagógiai megújulására jellemző az önképzés, a továbbképzés, a szaktudás megújítására irányuló törekvés. Ennek érdekében szerveztük és szervezzük belső, és külső továbbképzéseinket.

Az elvégzett tanfolyamok, a továbbképzéseken szerzett ismeretek, információk a napi nevelőmunkába, gyakorlatba beépülve gazdagítják, segítik a mindennapi feladatok jobb és eredményesebb megvalósítását.

Belső továbbképzéseink:

- Hospitálások, évente 2-3 alkalommal minden csoportban vannak. A szakmai munka elemzésének, értékelésének fontos pontjai.
- Esetmegbeszélések. Aktualitástól függően felkészül az óvónő az adott témára és a nevelőtestületi értekezlet keretében átadja tapasztalatait. Közös feldolgozzuk, elemezzük az ismereteket.
- Szakirodalom folyamatos követését, megbeszélését végezzük.

Külső továbbképzéseink:

Öt éves továbbképzési tervünkben a nevelőtestület érdeklődési körét, valamint a 277/1997 (XII. 22.) kormányrendeletet figyelembe véve az alábbi képzési formákat terveztük:

- alapfokú számítógépes ismeretek
- környezeti nevelés, környezettudatosság, környezetvédelem

A speciális képesítések megszerzésén túl szükséges a pedagógus személyiségének folyamatos fejlesztése, személyiségfejlesztő tréningeken és tanfolyamon való részvétellel.

4. 2. Óvodánk tárgyi feltételei

Óvodánk rendelkezik a pedagógiai program megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel. Az alapvető eszközök biztosítottak az óvodai nevelőmunkához. Az óvoda épülete a főutcán található, elől fákkal, bokrokkal, füvesített kerttel. Itt találtunk alkalmas helyet virágok ültetésére, ahol alkalom nyílik arra, hogy a növények fejlődését megfigyeljük és gyakoroljuk a gondozását: gyomlálást, öntözést és a többi kerti munkát. Óvodánk épülete, udvara, kertje, valamennyi berendezése a gyermekek biztonságát, kényelmét szolgálja, megfelel változó testméretüknek, biztosítja egészségük megőrzését, fejlődését.

Udvarunk szép, tágas, így sokféle lehetőség nyílt az udvari sportszerek, játszóhelyek kialakítására. Központi helyen található a kötélhálóval felszerelt komplex jellegű mászóka, kilátó, csúszda, homokozó. Az építmény fokozottan hozzájárul a gyermekek mozgásszükségleteinek kielégítéséhez. A nagyméretű, sport jellegű építményt a gyermekek a szabadidőben örömmel birtokolják, amely főleg a nagymozgásokat fejleszti. Az udvaron is kialakulhatnak elmélyült szerepjátékok, az itt elhelyezett gyönyörűen faragott, pitvarral ellátott székelyházban. Az épület esztétikailag is készíti az óvodás gyermeket a tevékenységre. A házban a testméretnek megfelelő konyhabútor áll rendelkezésünkre: szekrény, asztal, székek, szőnyeg. Az udvar betonkockákkal kirakott területén lehet rollerezni, rajzolni.

Az udvaron találhatóak egyéb **fejlesztő eszközök**: 2 db mérleghinta, mászóka csúszdával, kilátótorony, lengőhinták, rugós állatok, láncos híd, labdadobáló. Az udvar másik felén sportolásra alkalmas játékok vannak. Karjukat erősítő, egyensúlyfejlesztő szerek: kapaszkodóhinták, mászókötel. Lábizomzat fejlesztését segítő futballpálya. A gyerekek játékigényének kielégítéséhez szükséges egyéb eszközök a játéktárolóban vannak elhelyezve, ezek a következők: rollerek, motorok, traktorok, szánkók, homokozó-játékok.

Az óvoda épülete régi, nemesi kúria, ahol családi kapcsolatok révén Keresztury Dezső író, költő, egykori kultuszminiszter nevelkedett.

Életében több alkalommal ellátogatott az óvodánkba, és az óvoda emlékkönyvébe beírva örömmel nyugtázta, hogy *"most ismét gyermekek otthona lett az épület"*.

Az épületben 3 nagyszoba, egy étkező, mosdó + WC, étel előkészítő konyha, öltöző, irodai helyiségek találhatóak. A nevelői szoba lehetőséget ad igény esetén a szülők fogadására. Szükség esetén zavartalan beszélgetések helyszínéül szolgál.

A csoportszobákon kívül külön étkezőhelyiség és altatóhelyiség áll rendelkezésünkre. Mindkét csoportban a nyugodt játék kialakítása szempontjából, pszichológiai szükségletből a játéknemok megmaradhatnak. A csoportszobák tágasak, világosak, esztétikusak, virágokkal díszítettek.

A csoportszobákban a tartalmi munkához alapvető berendezések:

Gyermekbútor, amely szekrényekből és polcokból áll. A bútorokat tetszés szerint, a gyermekek testméretének megfelelően lehet elhelyezni. A szekrényekben tároljuk a tevékenységekhez szükséges eszközöket, textíliákat, terítőket. A bútor polcain játékok, autók, markológépek, könyvek, íróeszközök, papírok, a gyermekek által gyűjtött eszközök, (például kavicsok, termékek) vannak elhelyezve. A csoportszobában található gyermekasztalok, székek, fektetők, egy felnőtt íróasztal székkal. Mindkét csoportszobában galéria, az altató szobában beépített szekrény található. Az elmúlt időszakban új bútorok kerültek a csoportokba. Mindegyik csoportban nagyméretű játszószőnyeg is található, amelyen a gyermekek többnyire közösen építkeznek vagy közösen játszanak. A szituációs játékokhoz nélkülözhetetlen ruhadarabok megtalálhatók a kosarakban. Mindegyik gyermeknek üléspárnája van. A fodrászos játékhoz búra, tükör, fotel, polcok vannak, valamint fehér köpeny és kendők is. A babaszobában ágyak, asztalok, fonott székek, babakocsi található. Az ágyak fektető-szekrényben vannak elhelyezve. Az ágyneműt a szülők hozzák. A folyosókon a gyermekek jelükkel ellátott öltözőszekrényekben tárolják a levethető ruhadarabokat, a cipőt, tornafelszerelést.

Az étel-előkészítő helyiségben a 2 db konyhaszekrényben, függönyözött polcokon tároljuk a lapos- és mélytányérokat, kistányérokat; a leveses-, főzelékes- és húsos tálakat, amelyek porcelánból vannak. A porcelánpoharakat, üvegpoharakat, kenyér- és gyümölcskosarakat, a rozsdamentes evőeszközöket a polcokon helyezzük el. A tálaláshoz az étkezőkészletet, evőeszközöket a dajkák tálaló-kocsin szállítják a

csoporthoz. Az esztétikus, ízléses abrosz, szalvéta és kenyérkosár a terített asztal része.

A mosdó tágas, világos, csempézett. Minden gyereknek jut saját hely a fogmosó-felszerelés és törölköző tárolására. A tisztálkodáshoz szükséges eszközöket (egészségügyi papír, szappan, körömkefe) a fenntartószerv biztosítja.

A játékokhoz, tevékenységekhez szükséges eszközök

Konstruáló játékok: építőkockák, színes fakockák, "Gabi" építő, Lego, Tüske, konstruáló játékok; ezek minden csoportban vannak.

Logikai gondolkodást fejlesztő játékok: állat és mese kirakójátékok (puzzle), mesekockák, dominók, társasjátékok

Az óvodapedagógusok feladata a tevékenységekhez, a játékokhoz szükséges eszközök összeállítása. A tevékenységi eszköztár kialakítása elsősorban az óvodapedagógus elképzelésén, szabad fantáziáján alapul.

A program megvalósításához szükséges alapvető tárgyi feltételek adottak.

Karbantartásukra, bővítésükre folyamatosan történik.

A pedagógiai program tárgyi feltételei

A költségvetésből az alapvető játékeszközöket és a foglalkozásokhoz szükséges eszközöket biztosítani tudjuk. Természetesen, ebben legnagyobb szerepe a fenntartónak van, hiszen az óvoda működtetése alapfeladatai közé tartozik. (Eszközrendszer, öt évre tervezett, lásd: a mellékletben.)

- A szakmai eszközök beszerzése nagyobb részben a költségvetési keretből történik. Minőségi és mennyiségi bővítése folyamatos.
- Költségvetésen kívüli összegből pótoljuk a játékokhoz, foglalkozáshoz szükséges eszközök bővítését / saját készítésű bábok, eszközök, szülők hozzájárulásai /
- Pályázati támogatásokból a technikai eszközeinket illetve a sport és mozgásfejlesztő eszközöket kívánjuk bővíteni.

4. 3. Az óvodai élet megszervezése

4. 3. 1. Gondozás

Óvodai nevelésünk, a jóváhagyott pedagógiai programunk alapján valósul meg, a teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek keretében, az óvodapedagógusaink jelenlétében és közreműködésével.

Az óvodai nevelés szervezésében a gondozásnak kiemelt szerepe van. Segít a gyermek azon szükségleteinek kielégítésében, amelyek elősegítik a növekedését, fejlődését, hozzájárul egészségének megőrzéséhez, jó közérzetéhez, egészséges életmódjának kialakulásához és megteremti a nevelési hatások kedvező érvényesülésének feltételeit. Az óvodapedagógus a gondozás során is nevel, kapcsolatokat épít a gyermekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését, együttműködve a gondozást végző munkatársakkal.

Feladataink

- a.)Az egészséges környezet biztosítása
- b.) Betegségek megelőzése
- c.)Az egészség kisebb eltéréseinek megelőzése és korrigálása

Az óvónő:

- a.) szervezze meg az egészséges környezethez szükséges tárgyi feltételeket.
 - udvar, óvoda helyiségei, berendezési tárgyai tekintetében
 - vegyen részt a kívánt állapot biztosításában, védelmében, vonja be a gyerekeket is
 - törekedjen a rendeltetésre álló helyiségek ésszerű, a pedagógiai feladatoknak megfelelő kihasználására
 - biztosítsa a csoportszoba jó levegőjét, gyakori szellőztetéssel
- b.) ügyeljen arra, hogy az óvodában csak egészséges, fertőző betegségektől, láztól mentes gyermek tartózkodhat.
 - értesítse az óvodában megbetegedett gyermek szüleit
 - biztosítsa a gyermek pihentetését, ellátását, amíg a szülők érte mennek.
- c.) tartsa távol a gyerekeket, a balesetet okozható tárgyaktól, eszközöktől.

- nyújtson segítséget szükség esetén a speciális fejlesztést végző szakember felkeresésében (logopédus, konduktor)
- figyeljen fokozottan a gyerek cipőjére, ruhájára, fülbevaló, lánc, gyűrű használatára
- törekedjen a legnagyobb tapintatra, ha bármilyen rendellenességet észrevesz, illetve közli azt a szülővel
- ügyeljen a gyerekek helyes testtartására
- ne akarja a balkezes gyermeket rászoktatni a másik kéz használatára
- nyújtson kifogástalan beszédmodellt a beszédhibák megelőzésére.

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Megteremtjük a gyermek egészséges testi, lelki fejlődéséhez, biztonságához szükséges belső és külső környezeti feltételeket. Megalapozzuk a gyermekben a tisztaság igényét. Megismerve a család gondozási szokásait, igyekszünk azt összehangolni az óvodai gondozás szokásaival. Figyelmet fordítunk a gyermek testi higiénéjére és egészségére. A gyermeknek mindig annyi segítséget adunk, amennyire szüksége van. Támogatjuk önállósodásuk fejlődését. Szoros kapcsolatot tartunk azokkal a családokkal, akiknek gyermeke krónikus betegségben szenved. Tudomásul vesszük az egyéni különbségeket, különös gonddal, ha ezt betegség okozza. A szülők bevonásával próbálunk tenni azért, hogy a gyermekek étrendje segítse az egészséges testi fejlődést. Megteremtjük az étkezések természetes, derűs légkörét. Az évszaknak megfelelően, természetes vitaminok, zöldség, gyümölcs rendszeres fogyasztását biztosítjuk –a konyha lehetőségeinek figyelembevételével. A tízórait, ebédet, uzsonnát a csoport azonos időben, együtt fogyasztja el. A közös étkezésekkel a kulturált étkezési szokások elsajátítását ez által látjuk biztosítottnak. Minden feltételt biztosítunk ahhoz, hogy a gyermek nyugodtan, zavartalanul pihenhessen. Tudomásul vesszük az egyéni adottságokat, igényeket. Figyelemmel kísérjük a gyermek testi, lelki állapotát, érzékszerveinek épségét.

Amennyiben rendellenességet tapasztalunk, közöljük ezt a szülővel, és szakember segítségét kérjük. Megszervezzük a rendszeres védőnői és orvosi ellenőrzést, vizsgálatot

4. 3. 2. Tevékenységek

Az egészséges életritmus kialakítása, az egészséges testi és szellemi fejlődés alapfeltétele. A napirend és a heti rend segítségével biztosítjuk a megfelelő időtartamú, párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységeket. A napi életritmust, a rendszeresen megszokott időben végzett tevékenységeket, a gyermek egyéni szükségleteinek figyelembe vételével és a helyi szokásokra, igényekre építve igazítjuk. Napirendünk kialakításával ügyelünk a folyamatosságra, rugalmasságra, szem előtt tartva a szabad játék kitüntetett szerepét.

TEVÉKENY- SÉGEK	3-4 évesek számára		4-5 évesek számára		5-7 évesek számára	
	okt.1-máj. 31.	jún.1- szept 30.	Okt.1- máj. 31.	jún.1- szept 30.	Okt.1- máj. 31.	jún.1- szept 30.
Játék, egyéb szabadon választott tevékenységek	5 óra	5 óra	5 óra	5,5 óra	6 óra	6 óra
Előkészület az étkezéshez, étkezés	1, 5 óra	1, 5 óra	1, 5 óra	1 óra	1 óra	1 óra
Öltözés, egyéb testápolási teendők	1 óra	1 óra	1 óra	1 óra	1 óra	1 óra
Pihenés (alvás)	1óra 55p	1óra 55p	1óra 55p	1óra 55p	1óra 25p	1óra 25p
Mindennapos mozgásos játék	35 perc	35 perc	35 perc	35 perc	35 perc	35 perc

2. ábra Tevékenységek és időtartamuk a napirendben

A helyes, egészséges életritmust a családdal együtt kell kialakítanunk. A családdal ismertetjük az óvodában élő szokásokat. (Ha lehetőségük van rá, otthon is például: ugyanabban az időpontban, együtt szépen terített asztalnál étkezzenek.)

A táplálkozás a növekedés és a fejlődés nélkülözhetetlen és fontos feltétele. Az óvodában napi háromszor, mindig azonos időben étkeznek a gyermekek. Az étkeztetést biztosító vállalkozással, élelmezésvezetővel való folyamatos kapcsolattartás során nagy hangsúlyt kell fektetni a túlzott cukortartalmú ételek, italok, magas só- és telítetlen zsírtartalmú ételek fogyasztásának csökkentésére, valamint a gyümölcsök, zöldségek, tejtermékek fogyasztásának biztosítására. A kicsik önmagukat szolgálják ki, a nagyok naposi munkával segítenek a tálalásban: terítő, tányérok, poharak, szalvéták, evőeszközök asztalra helyezésében. A gyerekek közlik, mennyit kérnek az ételből és azt is ha még ennének. A nagyobbak önállóan szednek az ételből és öntenek maguknak folyadékot is. Az óvónő, a tálalásnál vegye figyelembe az egyes gyerekek étkezési szokásait, kedvenc ételeit, esetleges érzékenységeit.

A szülők a hetenként kifüggesztett étlapról tájékozódnak az óvodában felszolgált ételekről. A szülők által felajánlott gyümölcsöket, zöldségeket a gyerekek segítenek megtisztítani, elosztani.

A testápolás a gyermekek egészségének védelmét, testük, ruházatuk gondozását, rendszeres, szükség szerinti tisztálkodásukat és ezzel kapcsolatos igényeik kialakulását szolgálja. A gyermek elsajátítja a tisztálkodási és testápolási szokásokat, kezet, arcot, fogat mos, törölközőt használ, fésüli a haját. Az óvónő, gondozása során bensőséges kapcsolatot alakít ki a gyermekkel, mely során fokozódik kellemes közérzete, sikeresebben sajátítja el az önálló testápolás műveleteit. A dajkák felügyelete mellett szükségletüknek megfelelően mennek WC-re, vizet isznak ha szomjasak. Figyelnek tisztálkodó szereik rendjére, megtanulják fogkeféjük és fogmosó poharuk tisztítását. Étkezés előtt és WC használat után mindig kezet mosnak.

Az öltözködés védekezés az időjárás változásaival szemben, egyúttal fejleszti a gyerekek ízlését és önállóságát. Megtanulják önállóan le-, és felvenni ruháikat, ha szükséges önállóan átöltöznek váltóruhájukba. A csoportszobába cserecipőben lépnek be. A tornához sportolásra alkalmas ruhát vesznek fel. Ünnepeinkre vagy a saját alkalomhoz illő, vagy az óvoda ruhatárából választott öltözéket vesznek fel.

A mozgás a gyerekek mozgásigényének kielégítését és fejlesztést a mindennap végzett 30-35 perces mozgásos játékok és a szabadban végezhető sokféle mozgásos tevékenységek biztosítják. A gyerekek a teremben is és a szabadban is annyit mozoghatnak, amennyire igényük van. Helyi adottságunk lehetővé teszi, hogy a gyerekek sokat sétáljanak, kiránduljanak az óvoda környékén, gyarapítva ezzel együttes élményeiket és segítve mozgásigényük kielégítését.

Az edzés az egészség megőrzéséhez fontos, segít a gyermekek szervezetének az időjárás változásaihoz való alkalmazkodását. A gyerekek sokat tartózkodnak a szabadlevegőn: az óvoda udvarán, sétálnak, kirándulnak a hegyen, az erdőben. Jó idő esetén az udvaron tornáznak, esetleg a község sportpályáján. Megkedvelik a testmozgást: másznak, kapaszkodnak a mászókákon, hintáznak, csúszdáznak, labdáznak, rollereznek. Télen szánkóznak és csúszkálnak a jégen.

A pihenés és az alvás a gyermek szükségletei közé tartozik, alvásigénye egy részének kielégítése az óvodára hárul. A délutáni pihenés és alvás nyugodt körülményeit az óvónő halk dúdolgatását, mesemondását a gyerekek igénylik, várják. A gyerekek egyéni alvásigényüknek megfelelően, egymást nem zavarva alszanak, illetve csendben pihennek. Otthonról hozott ágyneműjükben, kényelmes ágyon fekszenek. A saját ágyneműjüket (a nagyobbak) önállóan eligazítják és kedvelt plüss állatukkal aludhatnak.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

Testápolás: a gyerekek önállóan végzik a tisztálkodást. Vigyáznak a WC és a mosdó rendjére. Fogat mosnak és rendben tartják a fogápolás eszközeit. Hajukat önállóan rendben tartják. Helyesen használják zsebkendőjüket.

Önkiszolgálás: természetes teendőként végzik az önkiszolgálást. Segédkeznek az ágyak előkészítésében, elrakásában és a csoportszoba átrendezésében. Észreveszik, hogy miben segíthetnek társaiknak és a felnőtteknek. Képesek mindenkori szükségleteik önálló kielégítésére.

Étkezés: kulturáltan viselkednek étkezéskor. Helyesen tudják használni az evőeszközöket.

Öltözködés: önállóan öltöznek, vetkőznek. Vigyáznak ruhájuk épségére, cipőfűzőjüket megkötik.

Mozgás: önállóan kezdeményeznek mozgásos játékokat, biztosan végzik az elsajátított, sokszor használt mozgásformákat. Összerendezettebb, harmonikusabb a mozgásuk. Erőteljesen fejlődnek a mozgási képességek: gyorsaság, erő, ügyesség, állóképesség.

Edzés: szervezetük képes alkalmazkodni az időjárás változásaihoz. Igény alakul ki a minél több szabadlevegőn való tartózkodás és a sok mozgás iránt.

A környezet rendben tartása: saját személyük és környezetük rendjére, gondozottságára ügyelnek.

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- tegye lehetővé, hogy a nap folyamán a gyermekek mozgásigényüket kielégíthessék;
- törekedjen a gyermek fejlődéséhez szükséges biztonságos környezet kialakítására;
- alakítsa ki az egészségmegőrzéshez szükséges szokásokat;
- tegye lehetővé, hogy a gyermekek a kellemes légkörben végzett tevékenységet ne érezzék fárasztónak;
- törekedjen a harmonikus, összerendezett mozgás elősegítésére.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

Az egészséges életmódra nevelés és gondozás kapcsolatban áll az anyanyelvi, értelmi fejlesztéssel, neveléssel, mert a segítségével jutnak el a szükségletek megfogalmazásához. **A mozgással,** mert a kisgyermekek harmonikus, összerendezett mozgását, egészséges testi fejlődését biztosítja. **A külső világ tevékeny megismerésével,** mely során ismerkednek testrészeikkel, a testápolással.

Óvodai életünk keretét a napirend adja. Annak folyamatossága, rugalmassága lehetővé teszi, hogy a gyerekek egyéni tempó, teljesítőképesség és igény szerint végezhesék feladataikat. A gyerekek így maguk dönthetik el, hogy mikor kezdik el és fejezik be tevékenységüket. A napirend rugalmassága és folyamatossága csak megfelelő kontroll mellett működhet jól, az óvodapedagógus következetességével nyújtson biztonságos támaszt a tág határok közötti tevékenykedéshez, melyben bizonyos határokat is be kell tartani.

4. 3. 3. Az óvoda szakmai dokumentumai

Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja
Pedagógiai Program
Éves intézményi munkaterv
Csoportnapló
A gyermekek fejlődését nyomon követő napló

A pedagógiai munka hatékonysága érdekében az alábbi dokumentumok rögzítését tartjuk szükségesnek.

- Felvételi és mulasztási napló (pontos adatkezelés, naprakész nyilvántartás)
- Csoportnapló (a gyermekcsoport nevelési, tevékenységi programja):
 - > Szokás és szabályrendszer tervezése:
 - napirend, heti rend, a fejlődést elősegítő tartalmak
 - > Eseményterv, programterv:
 - ünnepek, események, szervezeti keretek (kirándulások)
 - > A fejlődést elősegítő tartalmak, a tevékenységekben megvalósuló tanulás tervezése
 - a témahetek keretét az évszakok, határozzák meg, azon belül pedig a kapcsolódó ünnepek, jeles napok, vagy éppen egy-egy aktualitás köré szervezzük a közvetíteni kívánt műveltségi tartalmakat.
- A gyermekek megismerését, fejlődésük nyomon követését rögzítő dokumentumok, amelyek 3-7 éves korig kiterjednek a képességek és a tevékenységek területeire.

Fontosnak tartjuk a gyerekek folyamatos megfigyelését, a megismerésük, illetve fejlesztésük érdekében. Fejlődési ütemük követését az esetleges lemaradásuk, egyéni fejlesztésük, megsegítésük érdekében tesszük.

KÉPESSÉGEK:

- Testi képességek, egészséges életmód: nagymozgások, finommozgás, egészséges életmód
- Szociális képességek: társas kapcsolatok, akarati fejlettség

- Értelmi képességek: érzékelés, észlelés, emlékezet, képzelet, kreativitás, figyelem, gondolkodás, anyanyelvi, verbális képesség

TEVÉKENYSÉGEK:

- Játék
- Verselés, mesélés
- Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
- Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka
- Mozgás
- A külső világ tevékeny megismerése
- Munka jellegű tevékenységek: naposi munka; alkalmoszerű munka; növény és állatgondozás

2018/2019-től Patyi Zoltánné: Óvodás gyermekek megismerésének, fejlődésének nyomon követése című kiadvány alapján végezzük megfigyeléseinket.

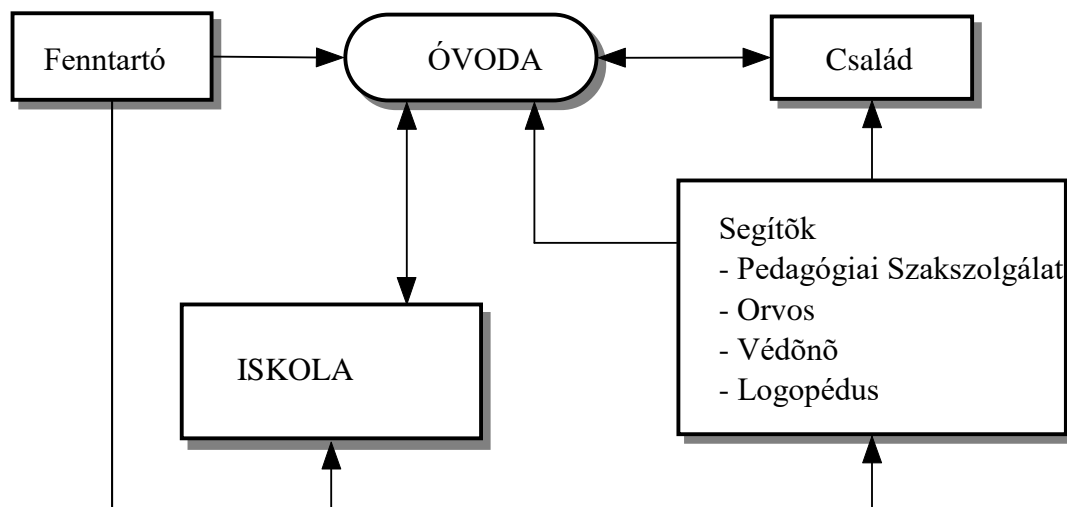
A 3-7 éves korban fejlődő képességek intenzív időszakait figyelembe véve:

- 3-4 éves korban: nagymozgások, testséma, finommotorika, szocializáció
- 4-5 éves korban, az előzőeken túl: egyensúlyérzék fejlődése, szem-kéz, szem-láb koordináció, oldaliság, testrészek
- 5-7 éves korban, az előzőeken túl: térbeli és síkbeli irányok ismerete, értelmi képességek, elemi gondolkodási műveletek

Megfigyeléseink eredményét és a fejlődésüket szolgáló intézkedéseket, megállapításokat, javaslatokat legalább félévente rögzítjük, a szülőkkel ismertetjük. A nevelési év végén a képességek fejlődésében és a tevékenységekben elért eredményeket, rövid szöveges értékeléssel zárjuk, mely alapján megfogalmazzuk a további fejlesztendő területeket. Ezáltal képet kapunk arról, hogy az adott kisgyermek, mely területen van lemaradva, milyen eszközök, módszerek segíthetik a fejlesztését.

A terveink nem megmásíthatatlanok, hanem az élethelyzetek, a gyermekek, az aktuális feladatok irányítják a folyamatot. Az egyéni képességfejlesztésnek mindenhol érvényesülnie kell ahhoz, hogy a gyermek önmagához képest optimálisan fejlődjön.

4. 4. Az óvoda kapcsolatai

Kapcsolatok modellje

4. ábra

4. 4. 1. Család – Óvoda

Óvodai nevelésünk a családi nevelésre épül. Arra törekszünk, hogy a családi neveléssel együtt gondozzuk, ápoljuk, védjük, szocializáljuk, neveljük, harmonikusan fejlesszük a gyermekeket. Óvodánk nem vállalhatja át a családi nevelés feladatainak megoldását, de hozzájárulhatunk a családi szocializáció esetleg kedvezőtlen hatásainak enyhítéséhez.

A szülőket nevelő partnernek tekintjük, ismertetjük velük nevelési felfogásunkat, programunk célját, feladatát. Minden lehetőséget megragadunk annak érdekében, hogy a családi nevelési eljárásokat, szokásokat megismerjük. Óvodai nevelésünk nem lehet eredményes családi megerősítés nélkül, elengedhetetlen az összhangban történő nevelés.

A kölcsönös kapcsolat kifejezője az is, hogy komolyan vesszük a szülő kérését, javaslatát, esetleg bírálatát. Óvodánk nyitottságára jellemző, hogy a szülő igényének megfelelően lehetőséget adunk arra, hogy előzetes megbeszélés alapján, bármikor betekintést nyerjen gyermeke óvodai életébe.

A gyermek egyéni fejlődéséről folyamatosan konzultálunk a szülővel. Fontosnak tartjuk a hiteles tájékoztatását, a szülő problémaérzékenységét, nagyfokú tapintattal előremutató segítséget nyújtani.

A családdal történő nyílt őszinte együttműködés csak a kölcsönös bizalom alapján valósulhat meg. A szülőnek tapasztalnia kell, hogy tiszteletben tartjuk nevelési elveit, hogy szeretjük gyermekét.

A kapcsolattartás alapelvei:

- A gyermek fejlődéséért mindkét környezet felelős.
- Az óvoda a családi funkciót erősítve, vele együtt neveljen.
- Az együttműködés egyenrangú nevelőtársi viszonyban, kölcsönös bizalom és segítségnyújtás esetén valósul meg.
- A szülő találjon támaszt és segítőtársat gyermeke fejlesztéséhez az óvónőben.
- Az óvónő a szülők kéréseit, javaslatait komolyan veszi és mérlegeli.
- Az óvoda minden dolgozója előítéletektől mentesen közeledjen a családokhoz.
- Az értelmi, vagy mozgásfejlődésben eltérést mutató gyermek kiemelt figyelmet kap az óvodában.
- Az óvoda tiszteletben tartja a család életét, felelősségét nem vállalhatja át.
- Fontos, hogy a hátrányos helyzetű, veszélyeztetett környezetben élő gyermekek szüleivel bizalmat ébresztő magatartást alakítsunk ki.

A kapcsolattartás feladatai

Az óvónő:

- reálisan, ha szükséges tapintatosan tájékoztassa a szülőket a gyermekkel történt eseményekről, legyen diszkrét
- törekedjen megnyerni a szülők bizalmát, tiszteletét
- alapozza meg a kapcsolattartást már a beszoktatás ideje alatt
- tegye lehetővé, hogy a szülők időnként megfigyelhessék a csoport, és ezen belül saját gyermekük óvodai életét
- teremtsen lehetőséget probléma esetén négy szemközti megbeszélésre
- törekedjen arra, hogy a szülői értekezleten a szülők is elmondhassák gondolataikat, javaslataikat

- tegye lehetővé, hogy egyes programokban, ünnepek előkészületeiben a szülők segítőtársaként vehessenek részt
- folyamatos, jó kapcsolatot tartson a Szülők Közösségének tagjaival.

A kapcsolattartás formái:

- A beíratás az első személyes kapcsolat a szülővel és a gyermekkel.
 - anamnézis felvétele
 - ismerkedés az óvodával
 - óvoda bemutatása (óvónő, dajka, óvoda helyiségei, játékok)
- Szülői értekezletek. Évente három alkalommal. Év elején röviden és tényszerűen ismertetjük nevelési felfogásunkat, programunk célját, szervezési feladatainkat. Év közben a csoport életének, fejlődésének megbeszélése, iskolai bemutatkozás.
- Családlátogatás. A családi szokások, a gyermek életkörülményeinek megismerése a célunk, amelynek időpontját előre egyeztetjük a szülővel.
- Személyes beszélgetések kezdeményezhetők, amikor az óvónő úgy látja, hogy a gyermek óvodai életének rendezésében erre szükség van.
- Közös ünnepek: pl.: mikulás, anyák napja, Az ünnep közös szervezése, lebonyolítása az óvoda-család közti kapcsolat mélyülését segíti.
- Közös kirándulások az egészséges életmódra nevelésben fontos szerepet kapnak.
- Kulturális rendezvények, közös programok: A közös élmények az óvodai kötődést segítik elő
- Nyílt napok: Betekintés az óvoda mindennapjaiba.
- SZMK: Szülők érdekeit képviseli, a szülői kezdeményezések megvalósításának színtere. Az óvodatámogatási lehetőségeit biztosítja.

4. 4. 2. Óvoda – Iskola

Az óvoda-iskola kapcsolatában arra törekszünk, hogy az iskola megismerje azt a szándékunkat, hogy a gyermeket egyéni képességeinek megfelelően úgy neveljük és fejlesszük, hogy a környezetében jól eligazodjon, együttműködő, kapcsolatteremtő és az iskolai tanulmányok megkezdésére képes legyen.

Fontosnak tartjuk, hogy az átmenetet minél zökkenő mentesebbé tegyük.

Ennek érdekében folyamatos, rendszeres, hagyományteremtő - és megtartó kapcsolatra törekszünk az iskolával. A jó kapcsolat alapja a tisztelet és megbecsülés egymás munkája iránt.

A kapcsolattartás alapelvei:

- A községben működő Általános Iskolával az óvoda jó kapcsolatot tart fenn.
- Az óvodából az iskolába történő zavartalan átmenet érdekében szükséges az intézmények együttműködése.
- A kapcsolattartásra kölcsönös nyitottság és bizalom a jellemző.
- Az óvodás gyerekeknek alkalmat teremtünk ismerkedni az iskolai élettel.

A kapcsolattartás feladatai

- Az óvoda teremtsen lehetőséget (szülői értekezlet alkalmával) arra, hogy az iskola bemutatkozhasson, segítse ezzel a szülők tájékozódását

Az óvónő:

- ismerje meg az általános iskola nevelési elveit, az első osztályra vonatkozó követelményeket
- tegye lehetővé, hogy a tanítók is megismerjék az óvodai nevelőmunkát.
- adjon az óvónő tájékoztatást a gyerekek fejlettségéről, egyéni eltérésekről leendő tanítójuknak
- fokozatosan tegye alkalmassá a gyermeket az iskolai életbe való bekapcsolódásra, a megkezdésére

- teremtsen lehetőséget arra, hogy a gyerekek megismerkedhessenek leendő tanítójukkal
- tegye lehetővé, hogy a gyerekek részt vegyenek közös óvodai - iskolai rendezvényeken, ünnepségeken
- kísérje figyelemmel a gyerekek iskolai beilleszkedését.

Az együttműködés formái:

- Ápoljuk az emberi és szakmai kapcsolatokat az iskolai nevelőkkel, érdeklődünk egymás munkája, problémái eredményei iránt.
- Kölcsönös látogatások és tapasztalatszerzés. Az első osztályosokat a tanév elején meglátogatjuk az iskolában, érdeklődünk beilleszkedésükről. Az első osztályos nevelő pedig a leendő iskolásokat látogatja meg az óvodában.
- Szülői értekezleten az első osztályos nevelő tájékoztatja a szülőket pedagógiai elképzeléseiről, az iskolába lépés teendőiről.
- Az óvodai tanév során a gyermekekkel meglátogatjuk a leendő tanító nénit az iskolában, ismerkedünk az iskolai környezettel.

4. 4. 3. Óvodánk egyéb kapcsolatai

Kapcsolat a fenntartóval

A fenntartóval való kapcsolatunk részben hivatalos, részben támogató, segítő jellegű. Problémáink megoldását az együttműködés jellemzi.

A kapcsolattartás formái:

- Az önkormányzat által meghatározott módon.
- Időpont egyeztetéssel: a polgármester bármilyen témában fogadja az óvodavezetőt.
- Szülői és nevelői értekezletekre, ünnepeinkre meghívjuk a polgármestert és a település jegyzőjét, hogy betekinthessenek óvodánk életébe.

Kapcsolat a közművelődési intézménnyel

- Könyvtár: könyvtárlátogatás során. A gyermekek életkoruknak megfelelő tájékoztatást kapnak a könyvtár használatáról. Meséskönyveket és diafilmeket kölcsönzünk.
- Színvonalas, igényes előadások látogatására minden gyermeknek lehetőséget biztosítunk, pl. Kabóca / Pegazus bábszínházi előadások.

Egyéb kapcsolatok

A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában óvodánk nyitott és kezdeményező. A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükségletekhez.

- A Pedagógiai Szakszolgálat: a tanév során a beszédhibás gyermekek felmérését, szűrését, az iskolaérettségi vizsgálatokat és fejlesztését végzi. Segítséget nyújtanak a gyermeknevelési, fejlesztési gondjainak feltárásához, megoldásához, az óvodában nem korrigálható hátrányok kiegyenlítéséhez, valamint a szülőknek a gyermekük nevelésével kapcsolatos feladatok megoldásához.
- A község orvosa: minden évben általános egészségügyi vizsgálatot tart a gyermekeknél.
- A védőnő: negyedévente látogatja az óvodát.
- A Gyermejjóléti szolgálat a gyermek és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátását segíti.
- Nemzetiséghez tartozó gyermekek nevelése esetén, óvodánk felveszi a kapcsolatot, az érintett nemzetiségi önkormányzatokkal, szervezetekkel is.
- A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében óvodánk külhoni magyar óvodákkal - lehetőség szerint - kapcsolatépítésre, és szakmai kapcsolat fenntartására törekszik.

V. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

5. 1. A játék

A játék a gyerekek alapvető szükséglete és létformája. Minden olyan tevékenységet, ismeretet magába foglal, ami az óvodáskorúak számára kívánatos. A kisgyermek elemi, pszichikus szükségleteként a játéknak mindennaposnak kell lennie, hosszantartóan és zavartalanul kell kielégülnie. Hosszantartó, egybefüggő szabad játékra minden nap szükség van semmivel sem pótolható. A játék kiemelt jelentőségű tájékozódó, a pszichikumot, a mozgást, az egész személyiséget fejlesztő, élményt adó tevékenység a gyermek számára.

Feladatok

Az óvónő:

- teremtsen meg azokat a lehetőségeket, feltételeket, amelyek hatással vannak a játékra;
- biztosítsa a megfelelő csoportléghőkört, eszközöket, élményszerzési lehetőségeket a különböző játékformákhoz: gyakorló, szimbolikus, konstruáló szabályjátékokhoz;
- biztosítsa az élményszerű, elmélyült, nyugodt játék kibontakozását, és az ehhez szükséges helyet az udvaron és a csoportszobán belül is;
- segítse érvényesülni a szabad játék túlsúlyát;
- tartsa tiszteletben a játék indirekt irányítása mellett a gyermekek önmegvalósító törekvéseit;
- alakítsa ki állandó és ideiglenes játszóhelyeket;
- törekedjen a játékos tevékenységszervezésre;
- biztosítsa a gyermek fantáziájának, hangulatának, érzelmeinek szabad megnyilvánulásait;
- vegye figyelembe az egyéni fejlettségi szintekből adódó eltéréseket;
- segítse játékaikat, szükség és igény szerint együttjátásásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával;
- az óvónő maga is tudjon és szeressen játszani!

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Játék útján ismertetjük meg a gyermeket a világgal, tárgyak tulajdonságaival, a valóság jelenségeivel, eseményeivel – ezzel a gyermek értelmi képességeinek fejlődését segítjük elő. Szükségesnek tartjuk, hogy a szülőket meggyőzzük arról, mennyire fontos a gyermekükkel való rendszeres játék az érzelmi fejlődésben, a szülő-gyermek jó kapcsolata alakulásában. Igyekszünk tudatosítani a szülővel, hogy a nevelési célok elérése legfontosabb eszközének a játékot tekintjük.

Folyamatosan figyelemmel kísérjük és megköveteljük, hogy az alapvető viselkedési, udvariassági szokásokat a játék folyamatában is tartsák be. A fejlődés egyéni sajátosságait tiszteletben tartjuk, a gyermek játékába csak akkor avatkozunk be, ha a gyermek ezt igényli, ha indokoltnak érezzük, mert a konfliktust nem tudják önállóan megoldani.

Tevékenységek

a.) Gyakorló játék: A gyerekek különböző hangokat, szótagokat, szavakat, dallamokat játékos szabály szerint ismétletnek. A szöveg ritmusát játékos mozgásokkal kísérik. Véletlenszerű mozgásokat, cselekvéseket végeznek és azokat megismélik, ami aztán örömet okoz a gyermeknek. Kirakójátékokat, építőkockákat, különböző játékok elemeit egymás alá, fölé, elé, után, mellé rakosgatja, autót tologat, a játékszerek használatát próbálgatja. A gyakorló játék jelentkezik a konstrukciós és szerepjáték elemeként is.

b.) Szimbolikus-szerepjáték: A szerepjátékok során a gyerekek a vállalt szerepeiken keresztül megnyilvánulnak, alakítják társas kapcsolataikat, magatartás és viselkedésformákat sajátítanak el: papás- mamást, fodrászost, főzőcskézést, kirándulást, stb. játszanak. A szerepjáték a leggazdagabb lehetőségeket nyújtó játékfajta, a gyakorló játék során jön létre, kifejlett formáját az óvodáskor végére éri el. A gyermek tapasztalatait, ismereteit, érzelmeit tükrözi.

c.) Konstruáló játék: a gyerekek kockákból, más játékszerből, anyagokból egyéb játékszereket, építményeket hoznak létre. Az „én csináltam” tapasztalatával, a saját képességeiről kap képet a gyerek.

d.) Szabályjáték: A gyerekek a szabályjátékokat pontos, meghatározott szabályok szerint játsszák. Az önként vállalt szabályokat betartják, megszegését a csoport tagjai bírálják. Szívesen játszanak együtt a dalos játékokban, a társasjátékokban és egyéb játékokban a saját maguk által kitalált szabályok szerint.

A fejlődés jellemzői:

A **3-4 éves** korú gyermek **gyakorló játéka** során képes a játékos, szabályszerinti ismétlésekre. A szöveg ritmusát mozgásokkal fejezi ki. A játékszereket, eszközöket maguk alkotta szabály szerint rakosgatják. Képesek olyan **szimbolikus játékok** kezdeményezésére, eljátszására, melyek egyszerű cselekvéseket és kapcsolatokat tartalmaznak, melyekben a résztvevők különböző szerepeket töltenek be. Jól érzik magukat társaik körül, de szívesebben játszanak egyedül, egymás mellett, vagy kisebb csoportokban. **Konstruáló játékkal** különböző építményeket képesek létrehozni. Megismélni nem biztos, hogy képesek. **Szabályjátékok** közül a mozgásszükséglet kielégítését szolgálók állnak közel a gyerekekhez.

Önként vállalnak részt benne, nem szükséges az egész csoporttal való együttműködés.

A **4-5 éves** korú gyermeknél a **gyakorló játék** tartósan akkor jelentkezik, ha a gyermek lemarad a fejlődésben, vagy amikor egy új játékszer, eszköz használatával ismerkedik. Konstruktív és szerepjáték elemeként is jelentkezik még. Ugyanez jellemző az 5-6-7 éves korú gyermek gyakorló játékára is. **Szimbolikus játéka** során kialakul a kisebb-nagyobb csoportokban való együttjátszás igénye. Kötődnek a szerepekhez, képesek a cselekvések összehangolására, az egyszerűbb közös játékok megszervezésére, a szükséges játékszerek kiválasztásához.

A konstruáló játék során, a játékelemekből egyre bonyolultabb alkotásokat hoznak létre, egyre pontosabban, egyre eredményesebben. A **szabályjátékok** alkalmával képesek a játék vezetésére, bonyolultabb cselekvések végrehajtására. Közös örökök a szabályok betartása felett.

5-6-7 éves korú gyermeknél a **gyakorló játék** tartósan csak akkor jelentkezik, ha a gyermek fejlődésében lemaradt, képességei fejletlenek, élményei szegényesek. Új játékszer esetén, a sikeres játékhoz a játékszerrel előzetes manipulálásra van szükség. **Szimbolikus játékára** jellemző, hogy elfogadja a társak elgondolásait, tevékenységük logikáját, alkalmazkodnak a szerep kívánta szabályokhoz. Vállalják a számukra kevésbé érdekes, népszerűtlen szerepeket is. Önállóak a játék megtervezésében, a szerepek, a játékszerek, az eszközök kiválasztásában és a szabályok betartásában.

A játszócsoportok tagjai tartós és szoros kapcsolatot alakítanak ki egymással.

A konstruálás során alkotásaik önállóan, egyéni ötletek alapján születnek, a különböző anyagokat, eszközöket kombinálva használják. Játékaikban felhasználják az elkészített műveiket. Ebben a korban már képesek a **szabályjátékok** során bonyolultabb szabályok megtanulására és gyakorlására. Kialakul az egymás közötti egészséges versengés. A szabályokat betartják és betartatják.

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- tartsa tiszteletben a gyermekek önmegvalósítási törekvéseit, indirekt irányításának folyamatában
- biztosítsa a gyermekek számára az életformáknak megfelelő játék feltételeit
- segítse elő, hogy az egyes játékfajták a gyerekek életkorának megfelelően megjelenjenek és továbbfejlődjenek

- törekedjék arra, hogy minden gyermek szerepjátéka egyéni képességeinek legfejlettebb szintjén bontakozhasson ki
- segítse a gyermekeket a játék kiválasztásában, vezetésében, a szabályok betartásában
- törekedjen a szabad játék túlsúlyának érvényesülésére.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

A játék az óvodáskorú gyermek számára érdekes, valamennyi tevékenységet magába foglalja, és kapcsolatban van velük. **A játék kapcsolatban van a mozgással, az ének- zenei, az anyanyelvi, értelmi fejlesztéssel, neveléssel és a külső világ tevékeny megismerésével.** Segítségével fejleszthető a gyermek mozgása, értelmi képessége, kreativitása, együttműködése, viselkedési szabályokat sajátíthat el, alakulhat társas kapcsolata. Negatív élményeit, szorongásait a játék segít feldolgozni, feloldani. Szüksége van a játékra, abban él és fejlődik, általa ismerheti meg önmagát.

5. 2. Verselés, mesélés

Az óvodás gyermekek életkorának megfelelő irodalmi műfaj a mese, és a vers. Az anyanyelv közegén, a nyelven keresztül, emberi kapcsolatokra tanít, mélyíti az önismeretet, segíti a világ megismerését, hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Az anyanyelv megismertetésén az irodalmi érdeklődés felkeltésén túl feladatunk, a változatos irodalmi élmények közvetítése: mondókázás, verselés, verses-mese és mesehallgatás, bábjáték, dramatizálás.

Nevelésünk anyagát a 3-7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi – népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi –, valamint a klasszikus és kortárs művek alkotják. A **mese** és a mesélés élményt nyújt, kiválóan alkalmas erkölcsi tartalmak, világmagyarázat közvetítésére, képes feloldani az ismeretlen okozta szorongásokat. A **vers** ritmusa, zeneisége érzelmeket kelt, általa érzi a gyermek a vers hangulatát, leköti a gyermek figyelmét. A ritmus, a hangzás, a hangulat és a mozgásélmény összekapcsolódása jön létre a versmondás alkalmával.

Feladatok

Az óvónő:

- teremtsen meg a mesehallgatáshoz szükséges csendet és nyugalmat

- biztosítsa az osztott csoportnál is az életkori sajátosságoknak megfelelő meséket, verseket
- ne gyakoroltassa unalomig a verseket
- alakítsa ki a mesehallgatás szokásait
- törekedjen az ismétlések gyakoriságára
- válasszon az ünnepek, jeles napok hangulatához megfelelő verseket meghallgatásra
- mindig meséljen a délutáni pihenés előtt
- biztosítsa a bábozás, mesejátás feltételeit
- segítse bábozással a gátlásos, visszahúzódó gyerekek feszültségének oldását
- segítse a gyermekek saját vers - és mesealkotását, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálását.
- a gyermekek számára, - kiemelkedő képességűeknek aktív részvétellel - keressen lehetőséget vers, és mesemondó rendezvényeken való részvételre.

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Szeretnénk elérni, hogy a vers, a mese az óvodán kívül, a családban is napi élményként legyen biztosítva. Az irodalmi művek hallgatása örömteli élmény legyen a gyermeknek, és azt kérje is. Meséléssel, verseléssel hagyományokat, értékeket, szokásokat adunk át a gyermeknek. Metakommunikációs jelzéseinkkel törekszünk a mese, vers, mondóka élményszerű bemutatására. Fokozatosan próbáljuk rászoktatni a gyermeket a mesekönyvek nézegetésére. Nagy hangsúlyt fektetünk a dramatizálásra, gyakran használjuk, mint személyiségfejlesztő eszközt, amely oldja a gátlásokat, aktivizálja a játékbátorságot.

Versmondással fejlesztjük a gyermek verbális emlékezetét és bővítjük szókincsét. A bábozást, amely erős ingerhatást képvisel, gyakran segítségül hívjuk a gyermek fejlesztésénél.

Tevékenységek

A kicsik szívesen mondogatják az otthon tanult verseket, mondókákat, dajkarímeket. Szívesen mondogatnak tevékenységeik közben az óvónővel új, altató, hintáztató, járni – tanító, ujjkiszámoló, állathívogató, hangutánzó mondókákat. Mondogatásaikat mindig ritmikus mozgással kísérik. Kedvük szerint nézegetik a képeskönyveket, megnevezik, amit a képen látnak. Szeretik a sok ismétlést, az ismert versek, mondókák mondogatását, a mesék sokszori meghallgatását. Alvás előtt várják, igénylik a mesélést. A nagyobbak is várják, igénylik a gyakori mesemondást és az ismétléseket. Képesek hosszabb, bonyolultabb mesék meghallgatására. Kedvenc meséiket, mesehőseiket játéukban eljátsszák. A játék hangulatához illő mondókák, versek elmondását önállóan kezdeményezik. Szívesen hallgatják az ünnepek, jeles napok hangulatát fokozó verseket. A délutáni alváskor szívesen hallgatnak folytatásos meséket, történeteket is.

A visszahúzó, szorongó, gátlásos gyerekek is szívesen báboznak, dramatizálnak, elbeszélnek a jól ismert mesék valamelyikét, idézik a párbeszédese részeket.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyerekek tevékenységeik során odaillő szövegeket (verseket, mondókákat) mondogatnak. Társak az óvónő kezdeményezéseiben. Várják, kérik a mesemondást, amelynek során képesek belső képzeleti képek készítésére.

Kedvenc mesehősük tulajdonságai, tettei játékaikban megnyilvánulnak. Képesek a folytatásos mesék, verses mesék, meseregények szálainak összefűzésére. Az ismert mesei motívumok bábozásra, dramatizálásra, rajzolásra ösztönzik a gyermeket. Szívesen nézegetik a meséskönyveket, gyakran mesélnek is belőlük. Utánozzák az olvasást, érdeklődnek a betűk megfejtése iránt. Az ismert könyvek között eligazodnak, vigyáznak azokra

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- ügyeljen arra, hogy a gyerekek nyugodtan, zavartalanul hallgathassák a mesét
- tegye lehetővé, hogy a gyerekek napi tevékenységeik során bármikor mondhassanak verset, mondókát, mindennap hallgathassanak mesét
- törekedjen arra, hogy a beszédhibás gyerekek is szívesen mondják a mondókákat, verseket, növelje önbizalmukat
- tegyen eleget a gyerekek által igényelt ismétléseknek
- teremtsen meg a lehetőséget a gyerekek önkifejezéséhez (saját vers, mesealkotás)
- teremtsen alkalmat és megfelelő körülményeket a bábozáshoz, dramatizáláshoz
- tegye lehetővé, hogy a gyerekek meseélményeiket játékkal és rajzzal is kifejezhessék
- biztosítsa a gyerekek által használt mesekönyvek elérhetőségét számukra
- kezdeményezze, hogy otthon is rendszeresen meséljenek a szülők a gyermeknek.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés, és nevelés, elképzelhetetlen a vers a mese felhasználása nélkül, mert közegén át emberi kapcsolatokra tanít, erkölcsi tartalmakat közvetít, szorongást oldhat. Az **énekekkel, a zenével, énekes játékkal a mozgásos játékokkal,** mert a verseket, mondókákat ritmikus mozgásokkal kísérik a gyerekek. A **rajzolással, mintázással, kézimunkával,** mert a meseélményeket kifejezhetik az ábrázolás különböző fajtáival.

Jól beszélő, író és sokat olvasó ember csak abból lehet, akit kiskorában hozzászoktatnak ahhoz, hogy szavak nyomán belső képeket készítsen.

5. 3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Zenei nevelésünk a gyermekeket élményhez juttatja, felkelti zenei érdeklődésüket, formálja zenei ízlésüket, esztétikai fogékonyságukat. Segít megszerettetni az éneklést, az énekes játékokat; szép, tiszta éneklésre szoktat. Fejleszti a gyerekek zenei hallását, egyenletes lüktetést, ritmusérzékét, zenei emlékezetét, játékos zenei alkotókedvét és elősegíti mozgáskultúrájuk fejlődését.

A népdalok, a művészi értékű gyermekdalok, a meghallgatott zenei szemelvények segítenek a gyermek zenei érdeklődésének felkeltésében és a zenei anyanyelv megalapozásában.

Feladatok

Az óvónő:

- teremtsen meg a zenei nevelés alapvető feltételeit (például gyermekhangszerek biztosítása)
- legyen nyitott a gyerekek ötletei és elképzelései iránt
- nyújtson mintát énekes beszélgetéssel, dallamfordulatok kitalálásával
- biztosítsa, hogy az egész napi tevékenységek során zenei élményhez jussanak a gyerekek
- fejlessze a gyerekek hallását, ritmusérzékét, zenei emlékezetét, játékos zenei alkotókedvét
- alkalmazzon változatos módszereket
- segítse elő a községben fellelhető népi játékok, énekek továbbadását
- a zenehallgatás anyagának megválasztásánál vegye figyelembe a nemzetiségi nevelés esetében a gyermek hovatarozását.

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Az éneklésen, mondókázáson, dalos játékon keresztül növeljük a gyermek biztonságérzetét, gazdagítjuk érzelmvilágát, segítjük gátlásai feloldását, érzelmileg kiegyensúlyozottabbá válását. Dalos játékokkal fejlesztjük a gyermek csoporthoz tartozását, a szerepekhez való alkalmazkodás képességének alakulását. A személyes játék, az egyéni bánásmód alkalmazásával bővítjük a gyermek szókincsét, gyakoroltatjuk a helyes hangképzést.

Tevékenységek

A kisebbek szívesen játszanak simogató, tapsolgotó, höcöggető játékokat, dúdolgatnak a saját maguk szórakoztatására.

Kicsik és nagyok egyaránt örömmel kapcsolódnak be a dalos játékokba, önállóan is kezdeményezik azokat. A dalos játékokhoz egyszerűbb tánc lépéseket és táncformákat tanulnak meg, esetleg kitalálnak hozzá maguk is valamilyen mozdulatokat. Különbséget tudnak

tenni a halk – hangos, magas – mély hangok és azok előadásmódja között. Felismerik a különböző zörej hangokat, szívesen vesznek részt zenekar alakításában. Az ünnepek előkészülete során megtanulják az alkalomhoz illő dalokat, hangulatkeltő zenei darabokat hallgatnak meg. A községben még ma is élő, nekik való, énekes hagyományokat és a hozzájuk tartozó tánclépéseket megtanulják, szívesen vesznek részt a falu közös ünnepein. Együtt játszanak, énekelnek ilyenkor a felnőttekkel, az iskolásokkal.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyerekek:

- a mondókákat a magyar beszéd ritmusa szerint mondják
- az ismert dalokat tisztán, szép szöveg kiejtéssel tudják énekelni, dúdolni
- felismerik a magas és mély éneklés közötti különbségeket, ők is tudnak így dalt kezdeni, énekelni
- a felelgetős játékokat segítség nélkül éneklnek
- ismerik a halk-hangos közötti különbségeket, tudnak hangosan, halkán énekelni, tapsolni, beszélni
- felismerik a dallamot dúdolásról, sajátos kezdő, illetve eltérő belső vagy záró motívumokról
- tudnak hangosan és magukban énekelni
- képesek felismerni és megkülönböztetni a környezet és a természet hangjait
- megkülönböztetik az egyenletes lüktetést a dal ritmusától, képesek visszatapsolni szöveges ritmusmotívumokat
- be tudják mutatni énekléssel, mozgással a normál tempónál gyorsabbat és lassabbat
- egyöntetűen körbejárnak szép testtartással; az egyszerű, játékos, táncos mozgásokat szépen megformálják, térformákat alakítanak önállóan is
- ütőhangszereket használnak, kitalálnak dallamokat, szövegeket, játékokat;
- a zenehallgatás során bemutatott darabokat figyelmesen hallgatják.

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- törekedjen arra, hogy a gyerekek tisztán énekeljenek, mozgásuk rendezett, esztétikus legyen
- ismertesse meg őket sokféle, vidám énekes játékkal, juttassa közös élményekhez őket
- ügyeljen arra, hogy a gyermekek éneklése, játéka természetes és könnyed legyen, segítse kezdeményezéseiket.
- Segítse, hogy az éneklés, zenélés, tánc a gyermek mindennapi tevékenységének részévé váljon, a felnőtt minta spontán utánpótlásával.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

A zenei nevelés kapcsolatban van a közösségi neveléssel, mert az együtt énekelt, játszott dalos játékok együttműködést, csoport összetartozást eredményeznek. **A mozgással** azért, mert a zene ritmusa, lüktetése, tempója segít a harmonikus mozgás kialakításában, a mozgáskultúra fejlődésében. **Az anyanyelvi, értelmi fejlesztéssel, neveléssel** mert a népi mondókák mondogatása, a helyes, kifejező beszéd dallamának elsajátítása és zenei nevelésünk során valósul meg és bővül a gyermek szóincse is.

5. 4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A gyermeki ábrázolás magába foglalja a rajzolást, festést, mintázást, építést, képalakítást, a kézimunka különböző fajtáit, a műalkotásokkal, népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedést. Ezek a tevékenységek segítik a gyermeket, az életkorának megfelelő, képi – plasztikai kifejezőképesség birtokába juttatni, kialakítja az elemi képolvasási, komponáló, térbeli tájékozódó és rendező képességet. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.

Feladatok

Az óvónő:

- biztosítsa a feltételeket a gyerekek képi – plasztikai kifejező nyelvének, ábrázoló és konstruáló képességének fejlődéséhez, fejlessze képi gondolkodásukat
- vegye figyelembe a gyerekek ábrázolási képesség különbségeit
- keltse fel a gyermekek ábrázolás iránti érdeklődését, vágyát
- segítse elő, hogy a szülők otthon is teremtsenek lehetőséget gyermekeik ábrázolásához
- törekedjen az esztétikus környezet felismertetésére, alakítására, óvására az erre való igény kialakítására
- tegye lehetővé természetes, jó minőségű anyagok használatát
- ismertesse meg a gyermekeket a különböző eszközök, anyagok, technikák alapelemeivel, eljárásaival.
- biztosítson teret ábrázoló tevékenységre az egész nap folyamán.
- segítse elő a kreatív, vizuális alkotóképv kibontakoztatását, tehetséggondozást.
- keresse a gyermeki alkotások bemutatásának lehetőségét képzőművészeti pályázatokon, közösségi rendezvényeken.
- törekedjen a tehetségek bátorítására

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Figyelembe vesszük a gyermekek közötti képességbeli különbségeket. A személyiség fejlődés folyamatát irányító feladatokat megtervezzük, megvalósításukat rugalmasan kezeljük, alkalmazkodunk a spontán gyermeki igényekhez. Elősegítjük, hogy a szülők otthon is adjanak lehetőséget gyermekeik számára a rajzolásra, mintázásra, kézimunkázásra. Bevonjuk a szülőket az anyagok, elsősorban a természetes anyagok gyűjtésébe, az óvodában használatos eszközök készítésébe. Biztosítjuk a gyermek fejlődését serkentő belső motiváltságot. Fontosnak tartjuk, hogy a tolerancia és empátia érvényesüljön. A gyermek és a szülő ízlésformálásába megpróbáljuk az óvoda értékrendszerét közvetíteni, elfogadtatni.

Tevékenységek

A gyerekek megismerkednek az ábrázolás anyagaival, technikáival és elsajátítják az eszközökkel való bánásmódot. A gyerekek képzeletük, emlékezetük alapján ábrázolnak, alakítják saját formanyelvüket. Szívesen vesznek részt, eleinte csak szemlélőként, később tevékenyen, a környezet alakításában. Örömmel fedezik fel, nevezik meg a véletlenül valamire hasonlító formákat, színfoltokat, vonalakat és mesélnek róluk. Az egyéni, illetve közös játékokhoz, dramatizáláshoz, bábozáshoz, építéshez szükséges eszközök, kellékek, ajándéktárgyak készítése, díszítése önként, szívesen végzett tevékenységük. Szívesen gyűjtik a természet kincseit az óvoda környékén, otthon, séták, kirándulások alkalmával. A gyűjtött termésekkel, falevelekkel szívesen játszanak, illetve alakítják kedvük szerint. Az udvaron ágakkal, levelekkel, kavicsokkal díszítő munkát végeznek. A nagyobbak művészeti alkotásokkal is megismerkednek.

A népi kismesterségeket szívesen próbálgatják: agyagoznak, gyöngyöt fűznek, mézeskalácsot készítenek, díszítő munkát végeznek.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyermekek:

- képesek az építmények egyensúlyának megteremtésére, bátran, ötletesen építenek és alakítják a teret, szívesen részt vesznek a környezet szépítésében
- képalkotásukban jelzik az elemi térviszonyokat
- elképzeléseik, megfigyeléseik alapján mintáznak, díszítenek, rajzolnak, festenek
- élményeik, elképzeléseik, képzeletük kifejezésére változatos képi eszközöket használnak fel
- formaábrázolásuk változatos, hangsúlyozzák a megkülönböztető jegyeket
- emberábrázolásaikban megjelennek a részformák, próbálkoznak egyszerűbb mozgások jelzésével

- önállóan és csoportmunkában készítenek kellékeket, maketteket, egyszerűbb játékokat
- egyre önállóbban alkalmazzák a megismert technikákat.

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- tegye lehetővé, hogy a gyerekek alkotó tevékenységeik során kialakíthassák saját kifejezési módjukat
- segítse a közösen átélt események, élmények során a szemlélődést, rácsodálkozást, felfedezést
- kínáljon érdekes, változatos, a gyermekek számára könnyen elsajátítható, használható technikákat, eszközöket, anyagokat
- segítse a gyermekek önálló környezetépítési teendőit
- ösztönözze a gyermekeket arra, hogy vegyenek részt az ünnepi előkészületekben, a hangulatos, kellemes környezet kialakításában.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

A rajzolás, mintázás, kézimunka kapcsolatban van a természeti társadalmi környezet megismerésével, mert segítségével figyelik meg a színeket, formákat, stb., valamint megtanulják meglátni a szépet, így megalkotni is képesek lesznek majd.

A környezet mennyiségi és formai viszonyainak megismertetésével, mert általa a gyerekeket a térbeli viszonylatokkal, síkformákkal stb. ismerkednek.

Az anyanyelvi, értelmi fejlesztéssel, neveléssel, mert a mesék, versek képi megjelenítésével fejleszthető a gyerek gondolkodása, nyelvi kifejezőkészsége. **A játékkal,** mert játékeszközöket készítenek, konstruálnak, alakítják környezetüket felhasználva az ábrázolás adta lehetőségeket (eszközök, anyagok, technikák).

5. 5. A külső világ tevékeny megismerése

Az óvodai nevelés egész folyamatában érvényesül a környezettel való ismerkedés. A gyermek az őt körülvevő szűkebb és a tágabb természeti, társadalmi környezetéről, a környezet formai, mennyiségi, téri viszonyairól ismereteket szerez, ami segíti eligazodásukat, tájékozódásukat. Hozzájárul a szülőföldhöz való kötődés kialakítását célzó elvek megvalósításához.

A gyermeki személyiség sokoldalú fejlesztését, a külső világ tevékeny megismerésére nevelés komplex jellege segíti. A gyermek elsajátítja a tér és az idő tagolását, az ok és a következmény

összetartozását, az élethelyzetek megoldását, a tájékozódást az emberi viszonyokban és a természet megnyilvánulásaiban.

Célunk: A valóság felidézése során pozitív érzelmi viszonyuk alakuljon a természethez, a szülőföldhöz, az ott élő emberekhez, a hazai tájhoz, helyi- és néphagyományokhoz, szokásokhoz. Ismerjék meg a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, tanulják ezek szeretetét, védelmét.

A gyermeki tapasztalatszerzés területei:

- a társadalmi és természeti környezet megismerése
- a környezet mennyiségi és formai viszonyainak megismerése
- a környezet alakítása, védelme.

5. 5. 1. Társadalmi és természeti környezet megismerése

Feladatok

Az óvónő:

- biztosítsa a spontán és szervezett tapasztalat és ismeretszerzés lehetőségét a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására
- Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotási, döntési képességének fejlődését
- biztosítsa hogy a környezet megismeréséhez szükséges tapasztalatok, ismeretek érdekesek, kíváncsiságot felkeltők legyenek
- vegye figyelembe a gyerekek otthonról hozott tapasztalatait
- tegye lehetővé, hogy a gyermekek természetes környezetben szerezzék ismereteiket
- segítse elő, hogy a gyerekek maguk fedezhessék fel környezetük tárgyait, jelenségeit
- biztosítsa folyamatosan a természet változásainak megfigyelését
- építsen a gyermek természetes kíváncsiságára, érdeklődésére
- segítse elő, hogy a családi nevelésben is folytatódhasson a gyermeki tapasztalatszerzés és ismeretszerzés
- teremtsen lehetőséget a háziállatokkal való közvetlen ismerkedésre.

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Elsődlegesnek tartjuk, hogy a gyermekek élményszerűen tapasztaljanak kirándulások, séták, kísérletek, mérések, összehasonlítások, cselekvő játékok során. A tapasztalatszerzés lehetőségeit főként természetes környezetben valósítjuk meg –erdők, kertes házak, udvar,

patak, rét, mező – erre óvodánk adottságai és környezete lehetőséget adnak. A szokások kialakításába, a környezet megóvásába a szülőket is fokozatosan bevonjuk. A természeti, társadalmi témák sokoldalú megközelítésénél figyelembe vesszük a gyermek képességét, eltérő fejlődési ütemét. Nagy gondot fordítunk a gyermekek már meglévő tapasztalatainak felhasználására, azok rendszerezésére, ezeken keresztül eljuttatva őket a bonyolultabb összefüggések, következtetések felismeréséhez.

Lehetőséget biztosítunk, hogy a gyermek korának és fejlettségének megfelelő matematikai ismereteket szerezzon, fejlődjön problémamegoldó gondolkodásuk, mely révén a mindennapokban is könnyebben eligazodnak.

A tapasztalat- és ismeretszerzés folyamatában a gyermek megismerési vágyára, érzelmi beállítottságára, önkéntes figyelmére építünk.

Tevékenységek

A gyerekek mindennapi tevékenységeik során ismerkednek a környezetükkel. Spontán vagy szervezett formában, de mindig tevékenységeken keresztül történnek a megismerési folyamatok. Életkoruknak megfelelő ismeretekkel rendelkeznek a családjukról, legfontosabb szükségleteikről, kötelességükről és munkájukról. Tapasztalatokat szereznek a környezetükben fellelhető foglalkozásokról (orvos, eladó stb.) Séták, kirándulások alkalmával megismerkednek a gyalogos közlekedés szabályaival. Megfigyelik a közlekedési eszközöket (amire nincs közvetlen lehetőség azt könyvekből, filmről ismerhetik meg). Rácsodálkozás és a felfedezés öröme kíséri a gyermek megfigyeléseit. A sok kellemes élmény hatására kötődnek a természethez. Szeretik gyűjtögetni a természet kincseit. Megfigyelik a legfontosabb ismertetőjegyeket, hasonlóságokat, különbségeket, összefüggéseket.

Észrevételeiket szóban is kifejezik. Az évszakokhoz kapcsolódó megfigyeléseket egyénileg és csoportosan végzik. Megismerik a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok, néphagyományok, szokások, a családi, a tárgyi kultúra értékeit, megtanulják ezek szeretetét, védelmét. Felismerik az időjárás és az öltözködés összefüggéseit.

Segítenek a növények ápolásában, gondozásában kint és bent. Ismerik a ház körül élő állatokat, tudják a hasznukat. Az erdei, illetve vadon élő állatokat könyvek nézegetése és filmek segítségével ismerhetik meg. Télen közösen etetik az óvoda udvarán a madarakat.

5. 5. 2. Matematikai tartalmú tapasztalatok nyújtása

A környezet mennyiségi és formai viszonyainak megismerése lehetőséget ad a környező valóság formáival, mennyiségi viszonyaival kapcsolatos tapasztalatszerzésre. A gyermek megismerő, problémamegoldó tevékenységek során olyan élményekhez jut, amelyek segítik számára az érdekességek felismerését, az összefüggések meglátását, az igazság megtalálását.

Feladatok

Az óvónő:

- biztosítsa természetes környezetben a gyermekek tevékeny tapasztalatszerzését, az érzékelést, észlelést, megfigyelést, a probléma meglátását és megoldását
- vegye figyelembe a gyerekek ötleteit, igényeit, aktuális élményeit
- ügyeljen arra, hogy a matematikai képességek fejlesztését játékosan, játékba építetten valósítsa meg
- fejlessze egyéni megismerő erőiket, problémalátó és megoldó képességüket
- nyújtson változatos lehetőségeket a geometriai formák megismerésére
- törekedjen a számfogalom előkészítésére
- segítse az irányok és az oldaliság elsajátításának folyamatát.

Tevékenységek

A gyerekek tárgyakat, személyeket, halmazokat hasonlítanak össze, választanak szét tulajdonságaik szerint, esetleg saját szempontok szerint. Sorba rendeznek megnevezett tulajdonságok és felismert szabályosság szerint. A számfogalom megalapozására méréseket, összemérési feladatokat végeznek mennyiségekkel, halmazokkal, egyéb egységekkel. Szívesen számlálgatják kincseiket, méregetnek hosszúságot, magasságot, szélességet, űrtartalmat stb. Építései, konstruáló játékok során tapasztalatokat szereznek a geometria köréből, képesek felismerni a geometriai formákat. Kis számokat (1, 2, 3, 4, 5) tárgyak, eszközök mennyiségét összkép alapján felismerik. Utánozzák egymás tükörképének mozdulatait. Szívesen mozognak a tükör előtt, megfigyelik tükörképük mozgását. Gyakorolják az irányok felismerését mozgásokkal is (alá, fölé, elé, mögé, közé, jobbra – balra, alatt, fölött, előtt, mögött, mellett, között) értik és használják azokat.

5. 5. 3. A környezet alakítása, védelme

A környezet megismerésére nevelésünk során az érzelmi beállítódás alakítása, a természettel és a környezettel való ismerkedés és a természeti környezet alakítása, megóvása a célunk.

A környezet- és természetvédelem alapja a környezet megismerése, szeretete rendben tartása, kímélése. Környezetét szerető, vigyázó, gondozó felnőtt csak abból a gyermekből lehet, aki megfelelő érzelmi viszonyt tart fenn környezetével.

Feladatok

Az óvónő:

- tegye lehetővé, hogy a gyerekek részt vehessenek a környezetük alakításában, rendezésében, szebbé tételében
- segítse a tisztaság, a rend iránti igény kialakítását
- vegye figyelembe önálló törekvéseiket és értékelje a közösen végzett munkáikat
- törekedjen a természetet ismerő, szerető, megbecsülő gyermekek nevelésére
- biztosítson olyan tevékenységeket a természeti környezetben, melyek felkeltik a gyerekek érdeklődését a természet védelme iránt
- mutasson példát a szelektív hulladékgyűjtés, az újrahasznosítás lehetőségeiről (komposztálás, barkácsolás pl. papírhulladékból)
- hívja fel a gyermekek figyelmét a séták, kirándulások alkalmával a helyes viselkedésre
- nyújtson lehetőséget arra, hogy személyes tapasztalatot szerezhessenek az állatok gondozásáról.

Tevékenységek

A gyerekek sokat segítenek a csoportszoba rendjének, tisztaságának megőrzésében, helyreállításában. Ha szükséges egyes tevékenységek után letörlik az asztalt, összesöprik pl.: a széthullott magokat, rendet tesznek játékos polcukon. Egyre többet és önállóbban segítenek a környezetszépítés hétköznapi tennivalóiban. Képesek változtatásokat létrehozni tevékenységüknek megfelelően. Szívesen segítenek a díszítő, felújító, vagy ünnepi alkalomból adódó csoportszobai, illetve udvarrendezésben. Otthon is segítenek a házimunkában, otthonuk szépítésében. Részt vesznek az udvar tavaszi – őszi nagytakarításában, a játéktároló rendjének megőrzésében.

A gyerekek kirándulásaink, sétáink alkalmával tapasztalatokat szerezhetnek a vizek minőségéről. A víz világnapján látogatást teszünk a faluvégén található patakhoz, megfigyeljük annak állapotát. Segítenek „kihorgászni” a beledobált hulladékot.

Megtapasztalják a levegő tisztaságát pl.: télen jeget olvasztanak, a szennyeződés az edény falán látható. Tudják, hogy a bokrok, fák egyéb növények a levegőt tisztítják, vigyáznak rájuk. Tavasszal és nyáron öntözni, ültetni, gyomlálni segítenek, ősszel a lehullott falevelek összegyűjtésében vesznek részt. Anyák napján a közösen ültetett és gondozott virággal köszöntik a gyerekek édesanyjukat.

Az állatokat élőlényként tisztelik és nem bántják. Télen rendszeresen etetik a madarakat, otthonról hozzák az eleséget. Megfigyelik a csipegető madarakat. Erdei séta alkalmával megfigyelik az erdei állatok etetését. Otthon is segítenek a ház körül élő állatok etetésében, gondozásában, sok tapasztalatuk van ezzel kapcsolatban.

A szülők viselkedésmódja, környezethez való viszonya elsődleges mintaadó a gyermek számára. Óvodai nevelésünk segítő partnerei lehetnek a gyermekek szemléletmódjának kialakításában. Ők is ismerjék fel, hogy napjaink legfontosabb feladata a környezet és természetvédelem közös ügyünk: ” a Földet nem apáinktól örököltük, hanem unokáinktól kaptuk kölcsön!”

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyermekek:

- ismerik lakásuk címét, szüleik foglalkozását
- az elemi közlekedési szabályokat betartják, ismerik a közlekedés eszközeit
- tudják a környezetükben lévő intézmények rendeltetését
- felismerik és megnevezik a színeket és azok árnyalatait
- ismerik az emberi test felépítését, a testrészeket
- ismerik a napszakokat, évszakokat, illetve azok jellemzőit
- vigyáznak környezetük rendjére, alakítják és óvják azt
- eligazodnak a növények és az állatok világában
- képesek a matematikai jellegű problémák, helyzetek felismerésére, megoldására
- tudnak mennyiségeket összehasonlítani, sorba rendezni, szétválogatni, párosítani, az elemek különféle tulajdonságai alapján
- legalább tízig tudnak számolni
- ismerik a térbeli és síkbeli geometriai alakzatok tulajdonságait
- a jobbra – balra irányokat és a helyeket kifejező névutókat.
- óvodáskor végére valamennyi kisgyerek tudja, hol helyezkednek el lakóhelyének fontosabb intézményei.

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- törekedjen arra, hogy a természeti környezetet a szabadban figyelhessék meg a gyerekek
- biztosítsa a változatos, örömteli, érdekes tapasztalatszerzési lehetőségeket
- biztosítsa a természeti és társadalmi környezet egymással összekapcsolt megismerését
- tegye lehetővé, hogy a gyerekek mindennapi tevékenységeik során ismerkedjenek környezetükkel, és gyakoroltassa a matematikai tevékenységeket.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

A külső világ tevékeny megismerésére nevelés kapcsolatban van **az anyanyelvi, értelmi fejlesztéssel, neveléssel**, mert a valóság megismerésekor számtalan lehetőség nyílik a beszéd fejlesztésére, a helyes viselkedés és a társas kapcsolatok alakítására késztet. **A zenei fejlesztéssel**, mert szülőföldünk népi hagyományainak, énekes játékainak megismerése szerves része a társadalmi környezetről nyújtott ismereteknek. **A közösségi neveléssel**, mert tevékenységeik útján kialakul a társak munkájának megbecsülése és az együttműködés képessége.

5. 6. Mozgás

Az óvodáskorú gyermekek lételeme a mozgás, a gyerek állandóan aktív állapotban van, nagy a mozgásigénye, szeret mozogni. Az óvodás gyermek pszichomotoros készségeinek és képességeinek kialakításához, formálásához és fejlesztéséhez szükséges eszközök:

- a rendszeres, egészségfejlesztő testmozgás
- mozgásos játékok, feladatok

A következetes, rendszeres mozgás „csodaszer”, amely segít a gátlásokat feloldani; a gyerekek érzelmi, akarati, értelmi és fizikai képességeit fejleszteni.

A szabad játékba ágyazott mozgástevékenységek, és az óvodai élet egyéb tevékenységébe komplexen beépített testmozgások, valamint az irányított mozgástevékenységek együttesen hatnak.

Segít a gyermek személyiségének pl.: pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás kialakításában.

A mozgásos játékok kedvezően hatnak a kondicionális képességek, az erő és az állóképesség fejlődésére, melyek elősegítik a gyermek teherbíró képességének, egészségének fejlődését.

A tehetséges gyermekeknek lehetőséget keresünk a sportversenyeken való részvételre.

Feladatok

Az óvónő:

- biztosítsa minden nap a szabad játékba ágyazott mozgástevékenységeket, az egészségfejlesztő testmozgást
- törekedjen a gyermek mozgásigényének kielégítésére és a mozgás megszerettetésére
- biztosítsa az egészséges környezetet
- teremtsen meg a biológiai fejlődés, a szervezet teherbíró, ellenálló, álló és alkalmazkodóképességének fejlesztési lehetőségeit
- vegye figyelembe az egyéni szükségleteket és képességeket
- biztosítsa a nehézségi fokozatok differenciálását a megfelelő terhelés érdekében
- segítse a testséma, a térérzékelés fejlődését
- biztosítsa a nagy és finommotoros mozgások és a fizikális erőnlét fejlesztését
- biztosítsa a szabad levegőn, vagy teremben végezhető sok mozgást
- törekedjen a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására.

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Figyelembe vesszük, hogy a gyermekek egyéni képességei különbözőek, fejlettségi szintjük nem azonos. Alkalmazkodunk a gyermekhez, és hagyjuk, hogy a gyakorlatokat saját képességeik szintjén hajtsák végre. A hibák javításában tapintatosan járunk el. A bátortalanabb, ügyetlenebb gyermeket segítjük, vigyázunk arra, hogy társaik előtt ne kerüljenek kedvezőtlen helyzetbe. A családdal együttműködve arra törekszünk, hogy otthon is legyen lehetősége a gyermeknek minél több mozgásra, szabadban való tartózkodásra. Megalapozzuk a gyermekben az igényt, hogy rendszeresen mozogni jó és fontos. A rendszeresen végzett mozgás a gyermek szokásává válik, ami hatással van a lelki, szociális egészségére is.

Tevékenységek

A gyerekeknek mindennap lehetőségük van a tornára, mozgásos játékokra, valamint a szabad mozgás kielégítésére. Mindennap 30-35 perc mozgást biztosítunk, melyet lehetőség szerint a szabadban, önként végeznek a gyerekek. Egyik fele játékos mozgás, másik fele játék. Játékos gyakorlatokat tervezünk, melyek egymásra épülnek. A kicsik szerepek utánpótlásával végzik a tornát, mozgástapasztalatuk nagy részét a támaszgyakorlatok adják (váll, kar, törzs izomzatát fejlesztő, testtartást javító gyakorlatok). Szeretnek szabadon futkározni, de gyakorolják az oldaliságot, az egyensúlyt és a koordinációt fejlesztő gyakorlatokat is. Megismerik a teret a különböző mozgások segítségével. A nagyobbak képesek a testrészeken megtanult irányokat

kivetíteni a tér tárgyaira és irányaira. A nagymozgásokat egyre inkább képesek koordinálni, tudnak különböző iramban, alakzatban járni, futni, tudnak ugrani, csúszni, mászni, függeszkedni. Rendszeresen végeznek játékos lábboltozatot erősítő, illetve testtartást javító gimnasztikai gyakorlatokat. Az óvoda tágas, nagy, füvesített udvarán a gyerekek örömmel végzik a sokféle mozgást: mászókán, köteleken függeszkednek, csimpaszkodnak, hintáznak, csúszdáznak, kerékpároznak, rollereznek, hullahoppoznak, labdáznak. Télen szánkóznak, csúszkálnak a jégen. A gyermeknapon sportnapon mindenki örömmel vesz részt a bicikliversenyen, kötélhúzáson, célba dobáson.

A fejlődés jellemzői óvodás kor végére

- növekszik a gyermekek teljesítőképessége, mozgásuk összerendezetté, ügyesebbé és kitartóbbá válik
- betartják a verseny játékok szabályait, megértik az egyszerűbb vezényszavakat;
- fejlődik tér és időbeni tájékozódó képességük
- erőteljesen fejlődnek kondicionálási képességeik: erő, ügyesség, állóképesség
- növekszik testük és egyes szerveik teherbíró-képessége
- megértik a vezényszavakat, képesek ütemre járni
- tudnak állórajtból indulva futni, talicskázni, egyensúlyozva járni, akadályt átugrani, kislabdát hajítani, labdát vezetni.

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- törekedjen arra, hogy változatos, érdekes mozgáslehetőségeket kínáljon a gyermekeknek az óvodai nevelés minden napján
- biztosítsa a gyermekek nagy mozgásigényének kielégítését, lehetőleg a szabad levegőn, kihasználva környezetünk lehetőségeit is (például hegyet mászunk)
- tartsa szem előtt a mozgás óriási szerepét az egészség megőrzésében, megóvásában
- a tornával, játékos mozgásokkal segítse a gyermekek térben való tájékozódását, helyzetfelismerését, alkalmazkodóképességét, akarati tényezőinek alakulását.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

A mozgás kapcsolatban van a külső világ tevékeny megismerésével, mert segíti a térben és időben való tájékozódást, helyzetfelismerést, alkalmazkodó képesség kialakulását. A **zenei neveléssel**, mert a dalos játékok, mondókák, énekek ritmusa segíti az összerendezett

mozgások kialakulását. A **közösségi neveléssel**, mert a sokféle csoportos, együttes mozgásos játék segíti a közösségi magatartás alakulását.

5. 7. Munka jellegű tevékenységek

A személyiségfejlesztés fontos eszköze, a játékkal és cselekvő tapasztalással a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok (pl. kitartás, önállóság, felelősség, céltudatosság) alakításának fontos lehetősége. Ezen készségek, tulajdonságok kialakítása pozitívan befolyásolja a gyermek közösségi kapcsolatait. Munkajellegű tevékenysége a játékból bontakozik ki, elsősorban önmagukért és a közösségért végzik. A gyermekek a munka jellegű tevékenységeket általában örömmel, aktívan gyakorolják, ezért szívesen azonosulnak a munka céljával, természetesnek tartják szükségességét, élvezik az elért eredményeket, a munka azonban az óvodáskor végéig játékos jellegű marad. Mivel célra irányuló tevékenység, többnyire külső irányítással folyik, a gyermekektől belső fegyelmet, kötelezettség vállalást és annak teljesítését igényli. A saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

Mindkét csoportnál nagy jelentőségű az önkiszolgálás, a testápolás, öltözködés, étkezés, környezetrendezés tevékenységeinek biztosítása.

Feladataink

- A különböző munkajellegű tevékenységek tervezése, feltételeinek biztosítása
- A munkavégzés során a gyermekekkel való együttműködés és folyamatos konkrét, reális, vagyis a gyermekek saját magukhoz mért értékelése
- Környezetünk megóvásáért végzett tevékenykedtetés
- A munka szeretetére és egymás munkájának megbecsülésére nevelés.

Tevékenységeink

A 3-4 évesek bennünket figyelve, segítségünkkel vesznek részt a munka jellegű tevékenységekben. A kerti munkában megfigyelhetik a virágok fejlődését, növények locsolását. Segíthetnek a falevelek összegyűjtésében, a növények locsolásában, az érett gyümölcsök összeszedésében, stb.

A legkisebbek is bevonhatók az alkalomszerű munkába, ami lehet esetleges, de lehet szabályosan ismétlődő. A szabályosan ismétlődő mindennapi munka, a rend fenntartásáért végzett tevékenységek: játék elrakása, segítségadás a terem díszítésében.

A 4-5 évesek közösségi kapcsolatait jól fejleszti a naposi munka, amit akkor célszerű bevezetni, ha készség szinten ismerik a munka menetét.

Kezdetben segítségünkkel, később teljesen önállóan, öntevékenyen végeznek munkajellegű tevékenységeket. Ennek érdekében a dajkákkal megbeszéljük a naposi munka összehangolt cselekvésláncát. Alkalmoszerű ismétlődő munka a játékok helyrerakása, csoportterem átrendezése, a folyosó és mosdó rendjének megőrzése. Ezeket együtt végezzük.

Egyéni megbízatásokat adunk, (például információ közvetítése, kicsik segítése az öltözködésben, ajándékkészítés a kicsiknek, jeles napok előkészítése).

Közreműködnek a gyerekek a szoba- és kerti növények ültetésében, ápolásában, az óvodaudvar tisztántartásában (fű gondozása, avar gyűjtése, öntözés), akvárium, terrárium „lakóinak” gondozásában.

Az 5-6-7-(8) éves óvodások önállóan végzik a naposi munkát. Eldöntik a munka megosztását. Ízlésesen és esztétikusan tálalnak fel ételeket (egymás kínálása). Étkezés után, szokásrendszernek megfelelően, mindent a helyére tesznek. Az alkalmoszerű munkánál soha nem alkalmazhatunk kényszerítő eljárásokat. Az alternatívák felkínálásával, gyakori dicsérettel, az elismerés hatásával érjük el, hogy a gyermekek szívesen vegyenek részt a munkában. Önállóan is végezhetnek a gyermekek környezet óvó, szépítő munkát.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végén

- Az önkiszolgáló tevékenységekkel kapcsolatos munkafolyamatokat önállóan szükség szerint elvégzik.
- Pontosan megértve az elvárásokat, önállóan eleget tesznek az alkalmoszerű megbízatásoknak.
- A gyermekek szeretnek közösen dolgozni, örülnek, ha kötelességüket teljesítik.
- Önállóan, igényesen végzik a közösségért vállalt feladatokat, megjelenik a helyes önértékelésük, önbizalmuk.
- Környezetük rendjének megőrzésére ügyelnek, segítenek annak tisztán tartásában.
- Értik a szelektív hulladékgyűjtés fontosságát, a szemetet rendelkezésükre bocsátott gyűjtőkben helyezik el.
- A virágokat nem tépik le, meghagyják eredeti szépségükben az eredeti helyükön.
- Örömmel segítenek a kisebbeknek. Szeretnek meglepetést készíteni a kicsiknek, az óvoda dolgozóinak, az óvodával kapcsolatot tartó iskolának, felnőtteknek.
- Télen figyelnek a madáretetők folyamatos feltöltésére.

Módszertani alapelvek

- Biztosítsuk úgy a növények gondozásának lehetőségeit, hogy a gyermekek minél több műveletet tudjanak együtt elvégezni, a gyermekszerszámokat önállóan használják
- A növények gondozását a magvetéstől a termések összegyűjtéséig a felnőttekkel együtt végezzék óvodásaink
- Tartsuk meghatározónak, hogy a naposi munka örömmel, a közösségért végzett tevékenység legyen
- Az életkori sajátosságokat figyelembe véve csak addig végezzék a gyermekek a munkatevékenységeket, míg annak örömszínezete van.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

A munka minden más területtel kapcsolatban van, megszerettetésén keresztül olyan készségek és tulajdonságok alakulnak ki, melyek pozitívan befolyásolják az önmegvalósítást, a gyermek közösségi kapcsolatát, kötelességteljesítését.

5. 8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység, amely nem szűkül le az ismeretszerzésre, a teljes gyermeki személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Az óvodás gyermek életkori sajátosságaiból adódóan a tanulási folyamatban kiemelt szerepe van:

- a játéknak
- a változatos, szóbeli közléssel megerősített kreatív tevékenységeknek,
- az érzelmekkel kísért élményeknek,
- az utánzásos modellkövetésnek van, ahol a fő mintaadó a szeretett felnőtt, a társak szerepe később erősödik fel.

A játékon keresztül fejlődnek a gyermekek értelmi képességei: észlelés, érzékelés, figyelem, emlékezet, képzelet, képszerű szemléletes gondoskodás.

Ehhez társulnak az óvónők által szervezett, játékba integrált tanulási lehetőségek. A párhuzamosan végezhető tevékenységekhez biztosítják a megfelelő eszközöket és a szabad választás lehetőségét. A modern virtuális világ kihívásaira, az óvoda az infokommunikációs eszközök indokolt alkalmazásával, megismertetésével mutat példát.

Az óvónő szabadon dönt arról, hogy kötelezően, közvetve kötelezően, vagy kötetlen formában fejleszti a gyermekeket, illetve milyen szervezett tanulási formát alkalmaz.

Óvodapedagógusaink, a tanulást támogató környezet megteremtése során a gyermekek előzetesen megszerzett tapasztalataira, ismereteire, tudására építenek, és azt fejlesztik.

A SZERVEZETT TANULÁS FORMÁI

Kötelező: Mozgás

Ének-zene, énekes játék, gyermektánc (4-5-6-7 éveseknek)

Közvetve kötelező: Verselés, mesélés

Kötetlen: Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

Ének-zene, énekes játék, gyermektánc (3-4 éveseknek)

A külső világ tevékeny megismerése

Mindennapos mozgás, mozgásos játékok

A SZERVEZETT TANULÁS MUNKAFORMÁI

Frontális	Mozgás Verselés, mesélés Ének-zene, énekes játék, gyermektánc
Mikro - csoportos	Ének-zene, énekes játék, gyermektánc Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka A külső világ tevékeny megismerése
Egyéni	Részképességek fejlesztése egyéni igények szerint

A szervezett tanulás javasolt időkeretei korcsoportonként:

	Külső világ tevékeny megismerése	Mozgás	Verselés, mesélés	Ének - zene, énekes játék, gyerm.tánc	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka
3-4 évesek	10-15 perc	15-20 perc	5-10 perc	10-15 perc	10-15 perc
4-5 évesek	15-20 perc	20-30 perc	10-15 perc	15-20 perc	15-20 perc
5-6-7 évesek	20-35 perc	20-35 perc	15-20 perc	20-35 perc	20-35 perc

A 3-4 évesek napi szervezett tanulási időkerete: max.: 35 perc

A 4-5 évesek napi szervezett tanulási időkerete: max.: 45 perc

Az 5-6-7 évesek napi szervezett tanulási időkerete: max.:65 perc

A program megvalósításához szükséges tanulási módszereket az óvónő pedagógiai szabadsága megválasztani a következők alapján:

- A közvetítendő tartalom
- A gyermekek életkora, fejlettségi szintje,
- A gyermekek érzelmi állapota, motiváltsága,
- Az óvónő személyisége.

A választott módszer tegye lehetővé:

- A közvetlen sokoldalú tapasztalást,
- A kreatív tevékenységet
- A cselekvés és a beszéd összekapcsolását.

Az óvónő gyakorlati munkájában fektessen hangsúlyt a gyermekek motiválására, alkalmazzon változatos módszereket az érdeklődés fenntartására, a csoportos és önállóan végzett megismerő, felfedező tevékenységekhez. Törekedjen módszertani kultúrájának gazdagítására, hagyományos és újszerű eszközök (pl. infokommunikációs eszközök) alkalmazásával.

A tanulási folyamat értékelésének alapelvei:

- Elsősorban pozitív megerősítést kapjanak a gyermekek: buzdítás, dicséret, elismerés legyen az értékelés meghatározó módszere.
- Az értékelés mindig a gyermek konkrét cselekvésére vonatkozzon.
- Az értékelés legyen árnyalt differenciált - pillantás, gesztus, testközelség, simogatás, mimika, szóbeli közlés, stb.
- egy személynek szóló, csoport előtti, szülő előtti elismerés.
- Tárgyi elismerést nem alkalmazunk.
- A gyermekek az óvónő tekintetéből, egy-egy gesztusából érezzék, ha magatartásukon változtatniuk kell.

Feladataink

- a gyermekek tevékenységi, megismerési vágyának kielégítése
- változatos, a gyermekek cselekvő aktivitására épülő, sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalás lehetőségének biztosítása
- szokások alakítása, utánzásos minta- és modellkövetéses magatartással, viselkedéssel.

- spontán játékos helyzetek kihasználása, tervezett játékokkal és tevékenységekkel felkészülés a mindennapos feladatokra
- az egyéni fejlődési, érési ütem figyelembe vétele, személyre szabott pozitív értékelés
- a részképeség- és tanulási zavaros gyermekek időben való felismerése, megfelelő szakemberhez irányítása
- a halmozottan hátrányos helyzetű, a speciális nevelési igényű gyermekekkel való fokozott törődés
- a kiemelkedő képességű gyermekek felismerése és fejlesztése
- felmerülő igény esetén a nemzetiségi és migráns gyerekek tanulási lehetőségeinek biztosítása.

Tevékenységek

A tanulás lehetséges formái:

- az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás (szokások alakítása)
- a spontán játékos tapasztalatszerzés
- a cselekvéses tanulás
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés
- az óvodapedagógusok által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés
- a gyakorlati problémamegoldás.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

A gyermekek érdeklődőek, bátran kérdeznek. Szívesen vesznek részt a különböző játékokban, tevékenységekben. A tanulóhoz szükséges kompetenciáik koruknak megfelelően fejlettek. Spontán megfigyelései egyre tudatosabbak lesznek. A tanulási folyamat során megjelenik a szándékos figyelem. Kialakul az önkéntelen emlékezetből kiindulva a szándékos emlékezet, a felidézés képessége. A gyermekek képesek lesznek az alábbi gondolkodási műveletek végrehajtására: analízis, szintézis, összehasonlítás, absztrahálás, általánosítás, fogalomalkotás, ítéletalkotás, következtetések levonása, kreativitás.

Módszertani alapelvek

- A tanulás különböző formáinak megvalósításakor építsünk a gyermekek

önkéntességére, megismerési vágyára, érzelmi beállítottságára, önkéntelen figyelmére

- Vegyük figyelembe, hogy minden gyermek az önmaga lehetőségeihez képest fejlődik ezért egyéni fejlettségüknek megfelelő differenciált feladatadással készítsük sokoldalú tevékenységekre
- Értékelésünk személyre szabott, pozitív legyen
- A tanulás mindvégig játékos jellegű maradjon.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

A tanulás az óvodai élet minden mozzanatában, tevékenységében jelen van.

VI. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

A beiskolázás ma már nem ragaszkodik a naptári életkorhoz, figyelembe veszi a tényleges életkori fejlettséget. Az iskolaérettségnek, az iskolai életre való felkészültségnek testi, lelki és szociális kritériumai vannak, melyek közül egyik sem hanyagolható el, mindegyik egyformán szükséges a sikeres iskolai munkához.

A gyermek óvodáskor végére:

- a gyermek belső érése – a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet;
- belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá érik.

A rugalmas beiskolázás, az életkor figyelembe vétele mellett, lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

Az iskolakezdéshez, a sikeres iskolai munkához szükséges a testi, lelki és szociális érettség:

a.) A **testileg** egészségesen fejlődő gyermeknél 6 éves korra következik be az első alakváltozás. Testalkata arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes lesz. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.

b) A **lelkileg** egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. (Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciálásnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.)

c) Az óvodáskor végére a gyermekek **szociálisan** is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, az együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőtten és gyermektársaival.

Egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni; késleltetni tudja szükségletei kielégítését. Feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg;

kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

Az átlagosan fejlett és megfelelően nevelt iskolába kerülő gyereket a következő tulajdonságok jellemzik:

- A beiskolázás idejére kifejlődik bizonyos feladat- és kötelességtudata.
- Szabályozottabbá válik érzelmi élete, képes figyelmét, emlékezetét, akaratát egy cél alá rendelni (monotónia tűrés birtokában van).
- Értelmi fejlettségére jellemző: a konkrét tárgyak, s a velük végzett cselekvések akár hosszú időre is lekötik figyelmét, képes huzamosabb ideig figyelni (10-15 perc).
- Az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,
- Megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,
- A cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.
- A dolgokat, jelenségeket analizáló – szintetizáló módon (és nem szinkretikusan) vizsgálja.
- Az írás, olvasás megtanulásához lényeges a tiszta hangképzés, a hangok érthető ejtése, a beszédfejlődés tartalmilag is megfelelő szintet érjen el.
- Értelmesen ki tudja fejezni gondolatait, élményeit, jól megérti a neki mondottakat.
- Az idegrendszer asszociációs idegpályái jelentősen gyarapodnak, ezáltal sikeresebb lesz a mozgáskoordináció. A mozgások összerendezettség az írástanulásnak is feltétele.
- Megváltozik az izgalmi és gátlási folyamatok viszonya. A meglehetősen impulzív és labilis magatartású óvodást ebben a korban egy kiegyensúlyozottabb személyiség váltja fel.
- Elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és

gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.

A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermek óvodáskor végére nyitott érdeklődéssel készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. A minden iránt érdeklődő gyermek alig várja az iskolába menetel napját, ahol új ismereteket szerezhet. Iskolásdit játszik társaival, megpróbálja felismerni a betűket, a számokat.

A 3 éves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt, a belső érésnek, és a gyermeki személyiség harmonikus fejlesztésének köszönhetően, a család és az óvodai nevelés együttes hatására a gyermekek többsége 6 éves korára alkalmassá válik az iskolai életre, tanulásra.

A sajátos nevelési igényű és egyéb hátránnyal küzdő gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett korrekció mellett érhető csak el az iskolai élethez való fejlettség.

VII. GYERMEKVÉDELMI TEVÉKENYSÉGÜNK

Gyermekvédelem

Nevelő, fejlesztő munkánk során figyelembe vesszük, hogy óvodásaink eltérő szociokulturális környezetből kerülnek óvodába. Fontos feladatunk az egyéni sorsokkal való törődés. Évente feltárjuk azokat a körülményeket, amelyek óvodásaink családi helyzetét hátrányosan érintik, illetve veszélyeztetik.

Feladatunk a segítségnyújtás, a hátrányok enyhítése, az óvodai keretek közötti kompenzálás biztosítása. Az egyéni bánásmód, a tapintatos, egyéni, személyes kapcsolattartás alapvető nevelési módszerünk. A szülőkkel való közvetlen viszony kialakítására törekszünk, személyes törődéssel és fejlesztéssel igyekszünk a gyermek fejlődését segíteni. Ez a segítség kiegészül egyéb szakemberek segítő közreműködésével is.

Gyermekvédelmi munkánk fő feladatát a prevenció, a segítségnyújtás jelenti, amelyre a humánus, a megértés, a támaszkodás, a szeretetpótlás jellemző.

7. 1. A gyermekvédelmi felelős munkája

A gyermekvédelmi felelős a gyermek és ifjúságvédelem alapellátáshoz tartozó jelzőrendszer szerves része. Személyét az óvodavezető választja ki és megbízásából képviseli a gyermek és ifjúságvédelmi szempontokat, szervezi és irányítja, személyes részvételével elősegíti ezeknek a szempontoknak az érvényesülését. Nevelőtestület elé kitűzött feladatokat folyamatosan minden pedagógus végzi, az óvodavezető és a gyermekvédelmi felelős irányításával.

A gyermekvédelmi felelős feladata:

- Folyamatosan kapcsolatot tart általában és konkrét esetekben a Pedagógiai Szakszolgálattal, a gyámhatósággal, valamint a családokkal foglalkozó szakemberekkel és segítőkkel (orvos, védőnő, stb.)
- Az intézményben jól látható helyen közzéteszi a gyermekvédelmi feladatokat ellátó intézmények címét, telefonszámát
- Összehangolja a gyermekvédelmi tevékenységet az óvodában dolgozó óvónők között
- Nyilvántartja a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekeket. Feljegyzi a gyermekkel, illetve a családdal történt intézkedéseket és azok eredményességét.
- Elősegíti a csoportvezető óvónők felderítő tevékenységét. Szükség esetén közösen családlátogatást végeznek
- Javaslatot tesz a különböző segélyezési formákra, segít a segélykérelmek elkészítésében, ahol szükséges.

7. 2. Nevelőtestületünk gyermekvédelemmel kapcsolatos pedagógiai feladatai

A gyermekvédelmi munka valamennyi óvónő feladata.

Feladataink:

- Nevelő és oktató tevékenység keretében az ismereteket tárgyilagosan és sokoldalúan közvetítjük
- Nevelőtevékenységünk során figyelembe vesszük a gyermek:

- > egyéni képességét
- > tehetségét
- > fejlődésének ütemét
- > szociokulturális helyzetét
- > fejlettségét
- > fogyatékoságát

- Segítsük a gyermek képességének, tehetségének kibontakozását
- A gyermekek részére az egészségük, testi épségük megőrzéséhez szükséges ismereteket adjuk át, ezek elsajátításáról győződjünk meg
- Ha észleljük, hogy a gyermek balesetet szenved, vagy ennek veszélye fennáll, a szükséges intézkedéseket tegyük meg
- A gyermekek emberi méltóságát és jogait tartsuk tiszteletben
- A szülőket figyelmeztetjük, ha gyermeke jogainak megóvása, vagy fejlődésének elősegítése érdekében intézkedést tartunk szükségesnek
- A szülő javaslataira, kérdéseire érdemi választ adjunk
- Közreműködünk a gyermek és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában, a gyermek fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében, s ennek érdekében együttműködünk a gyermekjóléti szolgálattal, illetve más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal.

7. 3. A gyermekvédelem hatékonyságát elősegítő tevékenységek óvodánkban

- Családlátogatások igény szerint, szülői értekezletek, nyílt napok, ünnepélyek, fogadóórák
- Személyiségfejlesztő, ismeretterjesztő előadások tartása a nevelőtestületben.
- Közös kirándulások szervezése
- Jogi segélyszolgálat szervezése szükség esetén
- Gyermek és szülői jogok, kötelességek ismertetése szülői értekezlet keretében, csoportnaplókban egyénre szóló tervezés, nyomon követés
- Személyiséglapok vezetése
- Logopédiai ellátás, fejlesztő, pszichológiai foglalkozásokon való részvétel megszervezése

- Szociális szolgáltatások bevezetése. Ingyenes étkeztetés, ruházati segély, egész napos ellátás biztosítása
- Kapcsolattartás a gyermekjóléti szolgálattal, esetmegbeszéléseken való részvétel.

Melléklet

1.sz. melléklet

Eszközrendszer

A nevelési program végrehajtásához szükséges, a nevelő-fejlesztő munkát segítő eszközök, felszerelések jegyzéke

Ének, énekes játékok, zenehallgatás

- CD-lejátszó, magnó, rádió
- CD-lemezek, kazetták
- ritmusbotok, népi ütő- és rázóhangszerek
- triangulum (különböző méretekből)
- csörgődob, ujjcintányér, kasztanyetta, dobok, cintányérok, tökcörgő
- xilofon, harangjáték, csokolomp, fém hangkészlet
- száncsengő, csettegő
- rögtönzött hangszerekhez: dobozok, termékek, különböző alapanyagú tárgyak
- népi játékok kellékei: szalmakalap, filckalap, kendők, zsebkendők, kiskötény, bő szoknya, mellény, bot, stb.
- különböző maszkok, fejdíszek (kacsa, bárány, nyúl, stb.)

Felnőttek játékához:

- furulya (csoportonként)
- „A” síp vagy hangvilla
- ÉZÓ és egyéb szakkönyvek

Vers, mese

- meseszőnyeg
- paraván
- ujjbábok, síkbábok, fakanálbábok csoportonként
- felnőtt méretű kesztyűbábok
- textilek rögtönzött bábokhoz, különböző anyag minőségben
- bábtartók (fajtánként)
- kalapok, sapkák, kendők, fejdíszek (koronák, stb.)
- jelmezek (vállkendő, palást, fehérköpeny, stb.)
- textilek, rögtönzött jelmezekhez

-szegett, színes selyemkendők

-textil állatfej maszkok

-hangkazetták

-magnó

-videomagnó.

Mozgás

Udvari játékokhoz

-mászókötél, gyűrűhinta

-egyensúlyozó gerenda, csúszda,

-homok-medence, focikapu

-mászókák

-labdadobáló

-láncos híd

-mérleghinta

-rollerek, motorok, traktorok, biciklik

-mókuserék

Csoportszobai, tornaszobai eszközök, játékok

-összerakható, mobil testnevelési eszközök

-padok, egyensúlyozó deszkák, alacsony gerenda

-svéd szekrény

-bordásfal

-labdák (medicin, - kosár-, röplabda, foci)

-különböző méretű és anyagú labdák (fajtánként)

-tornaszőnyeg

-különböző anyagú ugrókötelek

-tornabotok, karikák, babzsákok, kendők, szalagok, stb.

-bóják, egyensúlyozó tölcser

-magasugró kellék

-ejtőernyő

Rajzolás, mintázás, kézi munka

Gyurmázáshoz

-plasztilin, liszt, só, olaj, stb.

*Rajzolás*hoz

-zsírkréta, különböző vastagságú ceruzák, filctollak

*Festés*hez

-gombfesték, tempera, textil-és üvegfesték,

-ecsetek (különböző vastagságú), szivacscocka, szivacshengerek

Különböző papírok

-rajzlap, színes karton, krepp papír, színes, hajtogató lapok, fűzőlapok, csomagolópapír, fotókarton, műszaki rajzlap, pauszpapír, stb.

-nyíráshoz jó minőségű tompa-hegyű ollók

-cikk-cakk olló, mintavágó olló

*Gyöngyfűzés*hez

-különböző méretű gyöngyök, damilok, drót

*Fonalmunkák*hoz

-különböző vastagságú fonalak, himzőfonal

-felvető szövőkeret, tompa-hegyű tű

*Építés*hez

-papírdobozok, hengerek

*Barkácsolás*hoz

-textilek, töltőanyag, hurkapálca, fakanál, csipkék, bőrök, gombok, puha fahulladék, szögek szerszámok

-méhviasz, gyertya, íróka, illatlámpa, textilfesték, vászon

-linocolor festék, üveg vagy műanyaglap

Egyéb eszközök

-ragasztók (stiftek, tapétaragasztó, keményítő)

-lemosható asztalterítő

-polc az alkotások elhelyezéséhez

-faliújság a képek elhelyezéséhez.

Külső világ tevékeny megismerése

-színes tudományos képeskönyvek

-nagyítók, bogárgyűjtők, távcsők, kosarak

-csírázató tálak

-állat- és növényhatározók

- ismeretterjesztő filmek (Cd, DVD, diafilm)
- környezetünk hangjai (Cd, audio kazetta)
- cserepek, virágládák, magok, hagymák, virágföld
- akvárium, terrárium

Munkajellegű tevékenység

- kerti szerszámok (ásó, kapa, lapát, gereblye, lombseprű)
- talicska, locsolókanna, cirokseprű, hólapát
- kalapács, szögek, szerszámok
- terítők

Matematikai fejlesztés eszközei

- logikai készlet
- minimat garnitúra
- feladatlapok
- logikai könyvek
- logikai társasjátékok

2. sz. melléklet

A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve

1. Általános elvek

1.1. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésében

Az alapidokumentumban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek. Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik. A nevelés hatására a sajátos nevelési igényű kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

1.2. Az Irányelv célja

Az Irányelv célja, hogy a nevelési programban foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljenek. Annak biztosítását szolgálja, hogy

- az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez,
- fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
- az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs célú foglalkozások programjai váljanak az óvodák nevelési programjainak tartalmi elemeivé.

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. A többségi óvodában történő együttnevelés – az illetékes szakértői bizottság szakértői véleményének figyelembevételével – minden esetben egyéni döntést igényel a gyerek szükségletei szerint.

1.3. A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei

A sajátos nevelési igény kifejezi

a) a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság, az autizmus spektrum zavar vagy egyéb pszichés fejlődési zavar által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,

b) a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejleszthetőségét.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység (a továbbiakban: rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység) olyan teammunkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósul meg, mely az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazását teszi szükségessé.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A nevelés, a fejlesztés feltételeit a köznevelési törvény és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok határozzák meg. Az általánosan kötelező feltételeket a jogszabályok több területen módosítják, illetve kiegészítik olyan többletszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani, és hozzáférhetővé kell tenni.

A gyermekek rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakértői véleménye. Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;
- a gyermek iránti elvárás fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

A rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés elsősorban gyógypedagógiai kompetencia, amely kiegészül a társszakmák – pszichológiai, orvosi – terápiás együttműködésével. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktorpszichológus, orvos együttműködése szükséges.

1.4. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszthetőséget megfogalmazó pedagógiai-gyógypedagógiai-orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.

- a) A mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékosságból, több fogyatékosság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékosságból, autizmus spektrum zavarból illetve egyéb pszichés fejlődési zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával,
- b) Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.
- c) A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- d) Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.
- e) Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

1.5. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- a) A sajátos nevelési igény típusa, súlyossága.
- b) A sajátos nevelési igény kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.
- c) korai fejlesztésben és gondozásban részesült gyermek esetében a korai időszak fejlődésmenete.
- d) A gyermek
 - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
 - képességei, kialakult készségei,
 - kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
 - családi háttere.

Mindezek alapján a fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes sajátos nevelési igény típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmazottan fogyatékos gyermek, gyermekcsoport esetén a megállapított fogyatékoságok mindegyikére tekintettel kell lenni.

A nevelési programot egyéni fejlesztési terv is kiegészíti.

1.6. A szükséges gyógypedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára

- a) A sérülésspecifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása;
- b) az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása;
- c) az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés;
- d) a kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével;
- e) annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes;
- f) rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához;
- g) az óvoda pedagógusai, pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sajátos nevelési igényű gyermek családjával.

1.7. A többségi óvodákban megvalósuló – integrált – nevelés

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált

nevelése. Az együttnevelést vállaló intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védettséget.

Az integrált nevelésben résztvevő óvoda:

- a) pedagógiai programjának kiegészítésekor és a speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe veszi a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit,
- b) külön gondot fordít arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez,
- c) a befogadó óvoda vezetője támogatja a pedagógusok részvételét az óvodai integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken.

Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek sajátos nevelési igényének típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, konduktor segíti. Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére és folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.

Az integráltan nevelt gyermek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői bizottság javaslatot tesz.

Sikerkritériumnak a gyermekek beilleszkedése, egyenlő hozzáférése a tevékenységekhez önmagához mért fejlődése tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbiak szolgálják:

- a) Az együttnevelés megvalósításában érvényesül a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, eltérő mértékéhez, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz.
- b) A gyermekek integrált nevelésében, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógus

- szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, individuális módszereket, technikákat alkalmaz,
- a tevékenységek során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a gyermek fejlődésének elemzése alapján – szükség esetén – eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja,
- egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres,
- alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez,
- együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

c) A gyermek fogyatékosságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának típusához igazodó szakképesítéssel rendelkező szakirányú végzettségű gyógypedagógus az együttműködés során:

- segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását,
- javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra, a gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására,
- segítséget nyújt a szükséges speciális (segéd)eszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzés lehetőségéről,
- együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait,
- segít a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolásában,
- kapcsolatot tart a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával,
- részt vesz a befogadó közösség felkészítésében,
- részt vesz az óvodai és tevékenységek adaptációjában.

Az integrált nevelésben részt vállaló óvodák igénybe vehetik az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények, a pedagógiai szakszolgálati intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézmények segítségét.

2. A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülésspecifikus fejlesztésének elvei, feladatai óvodai nevelés során

2.1. A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

A jelentősen eltérő kóreredet – végtagredukciós fejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok; petyhüdt bénulást okozó kórformák; a korai agykárosodás utáni mozgásrendellenességek; egyéb, maradandó mozgásállapot-változást, mozgáskorlátozottságot okozó kórformák; a halmozott sérüléssel járó különböző kórformák – és károsodás miatt a mozgáskorlátozottság egyénileg is sok eltérést mutat.

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott és halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott) gyermek óvodai nevelése során kiemelt feladat a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése, a speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és ily módon az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult mozgás alkalmazására nevelés. Az óvodában biztosítani kell a gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás- és életteret (az ehhez szükséges akadálymentes környezetet, sajátos technikai eszközöket, például lejtő, kapaszkodó), mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció és a terápia feladatait, valamint a mozgásnevelést az óvodai tevékenységek körébe kell beépíteni. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat.

Óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek fejlesztése, nevelése speciális szempontok figyelembevételét kívánja, az óvodai nevelés valamennyi területén.

Mozgásfejlesztés:

Óvodáskorban előtérbe kerül az életkori sajátosságoknak megfelelő tartási és mozgási funkciók segítése, a hely- és helyzetváltoztatás és a manipuláció javítása a nagy- és finommozgások célirányos fejlesztésével, az írás megalapozását célzó egyéb fejlesztésekkel. A mozgásfejlesztésben hangsúlyt kell kapnia a különböző önellátást, önkiszolgálást, helyváltoztatást segítő-támogató eszközök szükség szerinti használata kialakításának is.

Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése:

A meglévő funkcióknak, a család igényeinek megfelelően és velük együttműködve szükséges az önellátási funkciók fejlesztése, az életkornak megfelelő mindennapos tevékenykedtetés. A sérülés függvényében szükség lehet az egészségüggyel való kapcsolattartásra, pl. inkontinencia kérdésének megoldásában.

Játéktevékenység:

A mozgáskorlátozott gyermeket a játéktevékenységében akadályozhatja bizonytalan testtartása, a helyzet- és helyváltoztatás, az eszközhasználat nehezítettsége, a téri tájékozódás terén fellépő nehézségek stb. Szükség lehet a játékhoz használt tér átalakítására, a játéktevékenység egészének, esetleg egyes részeinek adaptálására. Az egyes tevékenységek során fontos a mozgáskorlátozott gyermek aktív szerepe, bekapcsolódása.

Nyelvi fejlesztés:

A mozgáskorlátozottsághoz társulhatnak beszédzavarok, kommunikációs problémák. A szókincs szegényesebb lehet, a különböző kognitív funkciók érintettsége akadályozhatja versek, mondókák megtanulását, a mozgászavarok hatással lehetnek a nonverbális kommunikációra, légzésproblémák állhatnak fenn, súlyos esetben beszédképtelenség is előfordulhat. Emiatt fontos feladat a mozgáskorlátozott gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség fejlesztését célzó tevékenységbe, szükség lehet sajátos fejlesztési célok kitűzésére, esetleg a logopédussal való együttműködésre.

Éneklés, zenei nevelés:

Artikulációs problémák, légzésproblémák, a vitálkapacitás beszűkülése, ritmus és tempó

érezékelésének nehezítettsége állhat fenn, ami pl. felső végtag érintettség esetén kiegészülhet az eszközhasználat nehezítettségével. Az óvodás életkor kiemelt tevékenysége az éneklés, így a mozgáskorlátozott gyermek fejlesztésébe is beépítendő. Pozitív hatása előnyösen befolyásolhatja a mozgásfejlődést is (pl. elősegíti a test ellazulását), társas cselekvést jelent, fejleszti a ritmus- és tempóérezékelést. A tevékenységek végzése közben szükséges lehet speciális testhelyzet felvétele, esetleg a gyermek állapota által meghatározott adaptált eszközök (hangszerek) használata.

Rajzolás, kézügyesség fejlesztése:

Felső végtag érintettség, izomtónus fokozódása, gyenge izomzat, a törzs- és fejkontroll hiánya stb. okozhat problémát ezen a területen. Fontos a kézfunkciót és a manipulatív tevékenységek segítését célzó megfelelő testhelyzet megtalálása, a kóros izomfokozódások, együttmozgások leépítése, szükséges lehet adaptált eszközök használata, esetleg az eszközök rögzítése, a finommotorika és grafomotoros képességek célirányos fejlesztése. Minden tevékenység során kiemelt feladat a tapasztalatszerzés biztosítása, a cselekvéses ismeretszerzés lehetőségének megteremtése. A mozgáskorlátozott gyermek eltérő tapasztalatokkal rendelkezik, észlelési problémái, testséma-zavarai lehetnek, kevesebb ismerettel rendelkezhet az őt körülvevő világról. Alkalmat kell adni a minél sokrétűbb, mozgásos tapasztalatszerzésre, fejleszteni kell a kognitív funkciókat, különböző észlelési területeket, a figyelmet, emlékezetet, téri tájékozódást stb.

A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek esetében a mozgáskorlátozottságon kívül még más – érzékszervi, beszéd- vagy értelmi fogyatékoság – is nehezíti a fejlesztés lehetőségét. Fejlesztésük döntően a mozgáskorlátozottak pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek egyénre szabott kombinációival történik.

2.2. A látási fogyatékos (látássérült) gyermek

A látássérült gyermek látásteljesítménye (vízusa) az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) is 0–0,33 (0–33%-os látásteljesítmény) közötti. Látássérült az a gyermek is, akinek látótere – tekintése fixációs pontjától mindkét irányban legfeljebb 10°, azaz teljes szélességében legfeljebb 20°.

A látássérült gyermekek a nevelés szempontjából lehetnek: vakok, aliglátók és gyengénlátók. A speciális, gyermekekre szabott pedagógiai program meghatározója a látásélesség mellett: a látássérülés kóroki tényezője, a látássérülés bekövetkezéének időpontja, és a látássérüléshez esetleg csatlakozó egyéb fogyatékoság, rendellenesség.

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést.

Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeretet, a higiéné, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

Az óvodai nevelés során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegségre.

a) Az óvodai nevelésben részesülő vak gyermekeknél (vízus: 0) is kiemelt szerepet kap a játék, ami tág lehetőséget ad az ép érzékszervek aktivizálásával a hallás, tapintás, szaglás, íz-érzékelés, mozgás-ritmus, tájékozódási képesség intenzív fejlesztésére. Mozgásnevelésükben kiemelten fontos a testkultúra kialakítása, a tartáshibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, majd folyamatos fejlesztése. A vak gyermekek fejlesztésében hangsúlyos a zenei nevelés, mely egyszerre fejleszti a hallást és a mozgást.

Az önkiszolgálás terén életkoruk és sérültségük mértéke szerinti önállóság kialakítása a cél. A környezetük valóság-hű megismerése széles körű érzékeltetéshez, a biztonságos téri tájékozódás támpontokhoz kötötten valósítható meg. Az eszközök kiválasztásánál – színek helyett – elsődleges szempont a jól tapinthatóság biztosítása. A környezet kialakításakor tapintható jelzések alkalmazása, a bútorok lehetőség szerinti állandó rendje javasolt. A számélmények kialakulását az akusztikus minták, a mozgás és a verbális kifejezések is hatékonyabbá teszik, az óvodai tevékenységek során a hatrekeszes dobozok, gombás-, szöges táblák alkalmazása a Braille-írás-, -olvasásrendszer megtanulását készíti elő.

b) Az aliglátó gyermekek (vízus: a fényérzéstől 10%-os látásteljesítményig) adottságaik szerint vagy a tapintó-halló vagy a látó-halló (tapintó) életmódra készíthetők fel.

A látásukat praktikusán kismértékben használó aliglátó gyermekek (pl. fényérzékelők, színeket felismerők) nevelési programja a tapintó-halló életmódra felkészítést célozza [2.2. a) pont], de nem hanyagolható el látásteljesítményük megőrzése, intenzív fejlesztése sem.

Az aliglátó gyermekek közül a látásukat praktikusán jól használók számára olyan fejlesztő programot kell biztosítani, mely a látó-halló (tapintó) életmódra felkészítést tűzi ki célul.

A fejlesztés fő területei ez esetben megegyeznek a gyengénlátó gyermekek nevelésének elveivel [2.2. c) pont].

c) A gyengénlátó gyermekek (vízus: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig) főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebről, kisebb térben tudják azt használni. Nevelésük speciális optikai eszközök segítségével a vizuális megismerés útján történik, de jelentős szerep jut a nevelésben a többi, elsősorban a hallási és tapintási analízátor kompenzatív működésének is. Kiemelten fontos a testtartási hibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, az ehhez szükséges környezet (pl. dönthető asztallap, egyéni megvilágítás) biztosítása.

A gyengénlátó gyermek fejlesztésének kiemelt területei az óvodában:

A gyengénlátó gyermek gondolkodás- és beszédfejlődését a látásos élmények hiányossága jelentősen befolyásolja, ezért különösen fontos a környezet vizuális megismertetése.

Területei:

- Látásnevelés: a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben.
- A nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság.
- Térbeli tájékozódás a látás felhasználásával.
- A finommozgás fejlesztése: a kézügyesség fejlesztése, az írás előkészítése.
- A látás-mozgáskoordináció fejlesztése: finommozgások és nagymozgások esetében egyaránt.
- Az érzékelés egyéb területeinek fejlesztése
- A hallási figyelem és megkülönböztető képesség segíti a tájékozódást, tanulást.
- A tapintás által szerorzhető információk kiegészítik a tárgyak tulajdonságairól szerzett ismereteket.

d) A halmozottan fogyatékos látássérült gyermekek esetében a látás hiányán vagy különböző mértékű csökkenésén kívül még más, testi, érzékszervi vagy értelmi sérülés is nehezíti a fejlesztés lehetőségét, amely döntően a látássérültek pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival történik. Az eredményességet a döntően egyéni vagy kiscsoportos szervezés biztosítja. Ez gyógypedagógiai óvodai ellátásban valósulhat meg. Abban az esetben, amikor az enyhébb látási sérülésekhez enyhébb fogyatékoságok csatlakoznak, akkor az integrált óvodai nevelés is lehet eredményes.

2.3. A hallási fogyatékos (hallássérült) gyermek

A súlyos fokban hallássérült – siket – és a kevésbé súlyosan vagy közepes fokban hallássérült – nagyothalló – gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére nem, vagy csak részben képesek. A halláskárosodás miatt – az állapot fennmaradása esetén – bizonyos esetekben – teljesen elmarad, vagy erősen sérül a beszéd és a nyelvi kompetencia. Az előzőek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozik. A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai ellátás együttes megvalósításával a súlyos következmények csökkenthetők.

A megfelelő otológiai, pedoaudiológiai gondozás, a korszerű hallókészülékkel történő ellátás és a hallásjavító műtétek mellett (cochlea implantáció), a speciális pedagógiai segítség eredményeként a gyermek óvodás életkorára elérhető, hogy a súlyos fokban hallássérült (siket) kisgyermek érzékeli a hangot. Képes lesz az emberi hang kommunikációs funkciójának felismerésére. A beszédhallás fejlődésével és a szájra irányultság kialakulásával párhuzamosan tudatos hangadásra képessé válik. Megindul a passzív és aktív szókincs fejlődése, elhangzanak az első szavak. Mindez a szülők folyamatos közreműködését és együttműködését is igényli.

Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a súlyosan hallássérült szülők gyermekeire, akik nagy része használja a jelnyelvet vagy annak elemeit, mint kifejezőeszközt.

Bár a hallássérült szülő hallássérült gyermekére az adott intézmény pedagógiai programjában előírt kommunikációs forma (beszéd, gesztus) vonatkozik, kívánatos, hogy a (gyógy)pedagógus oly mértékben legyen jártas a jelnyelv használatában, hogy azt szükség esetén fel tudja használni a gyermekekkel való kommunikációban és a hallássérült szülőkkel való érintkezésben.

A kevésbé súlyos- vagy közepesen fokban hallássérült (nagyothalló) és a korai életkorban cochlea implantált kisgyermekek képessé válhatnak a hallásra épített kommunikációra.

A nyelvi és pszichoszociális fejlettség kedvező esetben olyan szintű lehet az óvodás kor kezdetére, hogy a hallássérült kisgyermekek egy része további speciális segítséggel, halló társaikkal együtt vehetnek részt az óvodai nevelésben.

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata – a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve – a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészenléti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól és a beszéd kialakulását egyénenként is nagymértékben és eltérő módon befolyásoló egyéb tényezőktől (például kognitív és pszichés állapot, szociokulturális környezet korai és optimális pedoaudiológiai ellátástól stb.).

Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

A fejlesztés feladatai:

a) A súlyos fokban hallássérült – siket – gyermekek (a beszéd tartományban mért hallásvesztés 90 dB vagy nagyobb) óvodás életkorban történő fejlesztési feladata a nyelvi kommunikáció rendszerében a hallás és a beszédértés fejlesztése, a hangos beszéd aktív használatának építése, a grafomotoros készségfejlesztés és a diszfázia-prevenció.

Az óvodai nevelés során arra kell törekedni, hogy a súlyos fokban hallássérült kisgyermek hangmegnyilvánulásaiival, majd beszéddel hívja fel magára a figyelmet, közölje kívánságait.

Környezete igyekezzen a gyermek közölnivalóját, kommunikációs próbálkozásait megérteni.

Az óvodai nevelés egész időtartamát átfogó feladat a kognitív funkciók és az érzelmi élet fejlesztése, alapvető önkiszolgálási szokások elsajátítása, az aktív nyelvhasználat építése. Ennek keretében kell fejleszteni a beszédértést, szókincset, szájról olvasási készséget. Törekedni kell a beszédérthetőségének kialakítására, főleg a magánhangzók esetében.

A nyelvi kommunikáció megalapozása érdekében kívánatos, hogy értsék, ismerjék fel hány szó, rövid mondat grafikus képét, hozzájuk intézett leggyakoribb kérdéseket, közléseket.

b) A nagyothalló – gyermekeknél a beszédterületben mért hallásvesztés 30–45 dB közötti, közepes súlyos esetben 45–65 dB közötti, súlyos esetben 65–90 dB közötti hallásvesztést mutatnak ki. A nagyothalló óvodás korú gyermekek az emberi beszéd, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével vagy anélkül), esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg.

A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, és/vagy fejlesztése a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

A hallássérült kisgyermek eredményes fejlesztésének feltétele a gyermeket körülvevő környezet minden elemében a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása, szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata, valamint a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

c) A hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott (pl. cochlea implantált) hallássérült gyermeknél – egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép hallás mérhető.

Fejlesztésük stratégiája döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazásával történik. Beszédértésük, hangzó beszéd produkciójuk fejlődése hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével.

Fejleszthetőségük, fejlődési ütemük döntően függ a műtét időpontjától. a család aktív együttműködésétől. A minél korábban végzett hallásjavító műtét előtti és utáni pedagógiai rehabilitációs és rehabilitációs fejlesztés, szülői támogatás, foglalkozás – valamint azzal párhuzamosan –, az audiológiai gondozás eredményezi a nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását.

Fejlesztésük kívánatos színtere az ép hallásúak környezetében van (többségi óvoda, szükség esetén logopédiai csoport). Teljesítményüket döntően befolyásolja intellektusuk, esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvtanulási akadályozottságuk valamint a családi háttér, a fogadó intézmény integrációs szintje a speciális pedagógiai megsegítés.

d) A halmozottan fogyatékos hallássérült óvodás korú gyermekek esetében a hallás különböző mértékű csökkenésén kívül még más (esetenként mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy a pszichés fejlődés zavara) fogyatékoság is súlyosbítja a fejlesztés lehetőségét. A velük való foglalkozás döntően a szurdopedagógia és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival, egyéni fejlesztési terv alapján történik. Fejlesztésüket eredményesen egyéni vagy kiscsoportos formában lehet megvalósítani.

2.4. Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

Külön óvodai csoport létesítése kizárólag az 5. életévét betöltött – óvodai nevelésre kötelezett – és a komplex – pedagógiai-gyógypedagógiai, pedagógiai, pszichológiai és orvosi – vizsgálat diagnózisa alapján egyértelműen az enyhe értelmi fogyatékos övezetbe sorolt gyermekek számára abban az esetben lehet szakmailag indokolt, ha a gyermek

nevelése vélhetően csak a speciális nevelés keretében biztosított, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés mellett valósítható meg megfelelően.

2.5. A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek sérülése általában már az óvodáskort megelőzően, közvetlenül szülés után vagy kora gyermekkorban felismerhető. A jól szervezett és hatékony korai fejlesztés jelentősen segítheti az óvodai beilleszkedést és az óvodaérettség elérését.

Óvodába lépéskor jellemző a bizonytalan nagymozgás, ügyetlen manipuláció, előfordulhatnak sztereotip mozgások. Szobatisztaság kialakulatlan, beszédértés gyenge, sok esetben a kommunikáció súlyosan akadályozott. Sérült a figyelem, a motiváció, az emlékezet és a kitartás.

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében a kis lépések elvét alkalmazva, a gyermekekre jellemző cselekvésbe ágyazott gondolkodást figyelembe vevő képességfejlesztés kellő időt, alkalmat kell, hogy biztosítson:

- a) az alapmozgások, manipuláció kialakítására, fejlesztésére,
- b) a minimális kontaktus, kooperációs készség, valamint a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztésére, a gyermek egyéni szükségleteinek megfelelően a szóbeli kommunikációt kiegészítő, illetve helyettesítő módszerek, eszközök alkalmazásával történő fejlesztésére,
- c) a beszédindításra, a beszédmegértés fejlesztésére, az aktív szókincs bővítésére,
- d) a szobatisztaság, az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítására,
- e) az adekvát játékhasználat elsajátítására, a kognitív funkciók fejlesztésére.

Ezek kialakításánál kiemelt szerepe van a rendszerességnek, az utánzásnak, a gesztussal kísért, egyszerű verbális utasításnak, a zenének, a ritmusnak, a sok ismétlésnek.

A fejlesztés során a csoportos foglalkozásokon törekedni kell a megfelelő motiváció fenntartására, a csoportban az egymáshoz való közeledésre, az egymás melletti tevékenykedés fejlesztésére.

2.6. Beszédfigyatókos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban

Beszédfigyatókos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszédfigyatókos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd), illetve a beszédproblémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

Beszédfigyatókos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A nyelvfejlődési és beszédzavarok az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében a beszédértés és észlelés nehézségében, kifejezőkészség nehézségében (szegényes szókincs, grammatikai fejletlenség), a beszéd-szerveződés nehézségében (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága), a beszéd-szervi működés gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában, az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességzavarban (fonológiai tudatosság, taktilis, vizuális észlelés, verbális emlékezet zavarai), a verbális tanulás lassú fejlődésében nyilvánulhatnak meg.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális terápiákat alkalmazó fejlesztési környezetben valósulhat meg a gyermek komplex állapotfelmérése alapján. A gyermek egyéni képességeihez igazodó intenzív fejlesztőmunka során fontos, hogy az ismeretszerzést sokoldalú tapasztalatszerzést biztosító módon, cselekvésbe ágyazott játékos módszerekkel tegyük lehetővé, amely segíti a társas kapcsolatok kialakulását és a személyiség fejlődését is.

Az óvodai nevelés, fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában. A speciális nevelés keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését. A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatni kell, a gyermek fejlesztése a szülőkkel való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósulhat meg.

Azoknál a beszéd fogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszéd fogyatékosághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósulhat meg.

2.7. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot háttérben az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. Autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva. A fejlődési zavar átlagos, vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülés-specifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van. Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya, vagy megkésített fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. Az alapvető problémák közé tartozhat a nyelvhasználat színvonalától függetlenül, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, hatalmának megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő rehabilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésett beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs eszköztárral. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítséggel használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

A korai speciális terápia hiányában ezek lesznek az óvodai fejlesztés fő céljai, kiegészítve a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiájával, szükség esetén a korai elemi készségek kialakításával (szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás) fejlesztésének elemeivel.

A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív rehabilitációs terápia az óvodai nevelés elsődleges feladata. Ennek érdekében az óvodai nevelés, illetve ideálisan a szülővel való együttműködés eredményeképpen az egész ébren töltött idő – különösen a természetes élethelyzetek – használandóak a fejlesztésre. Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képességmérés. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva. A gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

2.8. A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő – részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan

zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet. A kognitív, az emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése a sikeres beilleszkedést, az iskolába lépésre való felkészülési folyamatot késleltetheti.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat: a gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával. A fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával történjen. További feladat megelőzni a teljesítménykudarokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készültséget.

Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrizni kell, és amennyiben szükséges, a fejlesztés további menetét erre alapozva kell meghatározni.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, komplex – pedagógiai-gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi – szakértői véleményben foglaltak alapján történik.

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

A Pedagógiai Program érvényességi ideje: **Határozatlan időre szóló**

„A pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el és az intézményvezető hagyja jóvá. A pedagógiai program azon rendelkezéseinek érvénybelépéséhez, amelyekből a fenntartóra többletkötelezettség hárul, a fenntartó egyetértése szükséges.”

Az óvoda Pedagógiai Programját az intézményvezető jóváhagyása előtt:

Elfogadta: a Nemesgulácsi Napsugár Óvoda nevelőtestülete 100% arányban
2020. augusztus 17-én. (98 /2020 iktatószámú jegyzőkönyv)

Nemesgulács, 2020-08-17.

nevelőtestület képviselőjében

Véleményt nyilvánított: A Nemesgulácsi Napsugár Óvoda Szülői Közossége
(98-1/ 2020. iktatószámú jegyzőkönyv)

Nemesgulács, 2020-08-17.

szülői szervezet képviselője

Jóváhagyta: Horváth Margit a Nemesgulácsi Napsugár Óvoda óvodavezetője.

Nemesgulács, 2020-08-24

óvodavezető

Felhasznált irodalom

1. Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja
SEMIC INTERPRINT Kft. 1996.
2. Az óvodai nevelés programja
Országos Pedagógiai Intézet - Tankönyvkiadó, 1989.
3. Dankó Ervinné dr., Dr Pereszlényi Éva: Módszertani útmutató I. kötet
Alcius Bt. Budapest, 1998.
4. Deliné Fráter Katalin: Lépésről lépésre óvodai program
5. Falvay Károly: Ritmikus mozgás - énekes játék
Országos Pedagógiai Intézet - Budapest, 1990.
6. Forrai Katalin: Ének az óvodában
Editio Musica - Budapest, 1974.
7. Dr. Hűvös Éva: Differenciált Óvodai Bánásmód
Budapest, 1996.
8. Kondacs Mihályné Podmaniczki Mária: Vizuális nevelés az óvodában
Szarvas, 1994.
9. Makra Lajosné - Fülöpné Kiss Ibolya - Laki Judit: Óvodai élet „a száz holdas pagonyban”
Dezső László nyomdája, 1997.
10. Mérei Ferenc - V. Binét Ágnes: Gyermeklélektan
Gondolat - Budapest, 1970.
11. Nagy Jenőné: Óvodai programkészítés, de hogyan?
NAT - TAN Sorozat
OKI, Budapest, 1996.
12. Dr. Pereszlényi Éva - Porkolábné Dr. Balogh Katalin: Játék - Mozgás -
Kommunikáció
Óvodai program, Alcius Bt. - Budapest, 1998.
13. Dr Pereszlényi Éva: A Helyi Óvodai Nevelési Program
Alcius Bt. - Budapest, 1997.
14. Porkolábné Dr Balogh Katalin: Komplex Prevenciós Óvodai Program
Volán Humán Oktatási és Szolgáltató Rt., 1997.
15. Zilahi Józsefné - Stöckert Károlyné - Dr. Ráczné dr. Főző Klára: Óvodai nevelés
játékkal mesével

Eötvös Könyvkiadó - Budapest, 1997.

16. Dr. Wéber Attiláné - Dr. Pintér Attiláné: Útmutató a Játék - Mozgás - Kommunikáció - Óvodai program gyakorlati alkalmazásához
Alcius Bt. - Budapest, 1998.

17. 363/2012 (XII. 17.) Korm. Rend. Az óvodai nevelés országos alapprogramjáról
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200363.KOR - 2015. 08.31.

Törvények, rendeletek, jogszabályok

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. Törvény
- A kormány 363/2012.(XII.17.) kormányrendelete Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- A Kormány 137/2018. (VII. 25.) Korm. rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet módosításáról
- 20/2012 (VIII.31.)EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 32/2012. (X.8.) EMMI rendelet a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- 2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 1997. évi XXXI. Törvény a Gyermek védelméről és gyámügyi igazgatásról
- 1998. évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek védelméről és esélyegyenlőségének biztosításáról
- A Nemesgulácsi Napsugár Óvoda Alapító Okirata

Módosítások, aktualizálások 2018:

- A 2018/2019 évi személyi változások miatt A Pedagógiai Program

4. 1. Személyi feltételek című fejezete, 37. old. aktualizálásra került.

- A Magyar Közlöny 2018. évi 118. száma (a Kormány 137/2018. (VII. 25.) Rendelete, mely módosítja a 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet életbe lépése miatt a szükséges módosításokra került sor.

Módosítás 2020:

- Pedagógiai Programunk 2. sz. mellékletében található. Korábban a ma már hatályon kívül helyezett 32/2012 EMMI rendelet tartalmazta az SNI irányelveket. A jelenleg érvényes irányelvek szövegét szakértői team véglegesítette. A frissített, véglegesített szöveg ezúttal nem jogszabályi megerősítést kapott, hanem az Oktatási Hivatal honlapján való megjelentetéssel vált érvényessé. Bár az irányelvek már nem jogszabályban szerepelnek ezek mégis olyan szakmai előírások, amelyeket az SNI gyermekeket, tanulókat ellátó oktatási intézmények kötelesek betartani, s ha ez nem valósulna meg, úgy a szülők első sorban az intézménnyel szemben a nemzeti köznevelésről szóló 2011 évi CXCV. törvényben szereplő jogorvoslattal élhetnek.